

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Aktuální otázky právní úpravy dovolání v České republice se zaměřením na právní stránku zásadního významu jako podmínku přípustnosti dovolání (ve srovnání s právní úpravou rakouskou)

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Michala Sýkorová

Olomouc 2013

Probláštují, že jsem rigorózní práci na téma Aktuální otázky právní úpravy dovolání v České republice se zaměřením na právní stránku zásadního významu jako podmínku přípustnosti dovolání (ve srovnání s právní úpravou rakouskou) vypracovala samostatně a že jsem citovala všechny použité zdroje.

V Olomouci 29. 3. 2013

Mgr. Michala Sýkorová

Obsah

1	Úvod	6
2	Pojem náprava vadných rozhodnutí.....	11
2.1	Náprava	11
2.2	Vadnost	11
2.3	Rozhodnutí	13
3	Stručný historickoprávní exkurz	14
3.1	Civilní soudnictví a opravné prostředky do roku 1895	14
3.1.1	Kleinova procesní reforma	15
3.2	Vývoj v Československu od roku 1918 do roku 1963.....	16
3.3	Občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb. a jeho novelizace	18
4	Účel dovolání a revize.....	21
4.1	Americký přístup <i>certiorari</i>	24
5	Srovnání vybraných institutů dovolání podle aktuálně platné právní úpravy, revize podle rakouského ZPO a dovolání podle navrhované novely	27
5.1	Důvody a cíle novely občanského soudního řádu č. 404/2012 Sb.	27
5.2	Povaha opravných prostředků dovolání a revize:	28
5.2.1	Povaha dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012.....	28
5.2.2	Povaha rakouské revize	29
5.2.3	Povaha dovolání podle navrhované novelizace	29
5.3	Přípustnost opravných prostředků dovolání a revize:	30
5.3.1	Přípustnost dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012.....	30
5.3.2	Přípustnost rakouské revize	32
5.3.3	Přípustnost dovolání podle navrhované novelizace.....	33
5.4	Předmět opravných prostředků dovolání a revize:	35
5.4.1	Předmět dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012.....	35
5.4.2	Předmět rakouské revize	35
5.4.3	Předmět dovolání podle navrhované novelizace	35
5.5	Důvody pro podání opravných prostředků dovolání a revize:	36
5.5.1	Důvody dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012	36
5.5.2	Důvody rakouské revize	37
5.5.3	Důvody dovolání podle navrhované novelizace.....	39
5.6	Lhůta pro podání opravných prostředků dovolání a revize:	40
5.6.1	Lhůta pro podání dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012.....	40
5.6.2	Lhůta pro podání rakouské revize	41
5.6.3	Lhůta pro podání dovolání podle navrhované novelizace	41

5.7	Rozhodnutí o opravných prostředcích dovolání a revizi:.....	43
5.7.1	Rozhodnutí o dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012	43
5.7.2	Rozhodnutí o rakouské revizi.....	43
5.7.3	Rozhodnutí o dovolání podle navrhované novelizace.....	45
5.8	Odůvodnění rozhodnutí o opravných prostředcích dovolání a revizi:.....	46
5.8.1	Odůvodnění rozhodnutí o dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012 ..	46
5.8.2	Odůvodnění rozhodnutí o rakouské revizi.....	48
5.8.3	Odůvodnění rozhodnutí o dovolání podle navrhované novelizace	48
5.9	Specifický institut	49
5.9.1	V České republice – Povinné zastoupení.....	49
5.9.2	V Rakousku – pokuta za svévoli	51
6	K pojmu otázka zásadního právního významu	53
6.1	Zákonné a judikatorní pojetí v České republice a Rakousku	53
6.1.1	K zákonnému vymezení pojmu v České republice	53
6.1.2	K rozdílnosti rozhodování.....	54
6.1.3	Zákonné a judikatorní pojetí pojmu v Rakousku	56
6.1.4	Otázka právní versus skutková.....	58
6.1.5	K nutnosti označení otázky v dovolání.....	59
6.1.6	Negativní vymezení pojmu	61
6.1.7	Otázka nutnosti existence judikatorního přesahu rozhodnutí.....	62
6.1.8	Nutné odůvodnění rozhodnutí o existenci otázky zásadního právního významu ..	65
6.2	Problematika příslušnosti k posuzování otázky zásadního právního významu.....	66
6.2.1	Příslušnost k rozhodování v České republice	66
6.2.2	Příslušnost k rozhodování v Rakousku.....	67
6.3	Rozhodná doba posuzování.....	69
6.4	Otázka přístupu k Nejvyššímu soudu ve světle překvapivého nálezu Ústavního soudu č. Pl.ÚS 29/11	71
6.4.1	Ke zrušenému ustanovení.....	71
6.4.2	K ústavnosti principu selekce nápadu	72
6.4.3	Ještě k pojmu <i>zásadní právní význam</i> a předvídatelnosti soudních rozhodnutí.....	74
6.4.4	Důsledky zrušení	76
7	Problematika vztahu ústavní stížnosti a nenárokového dovolání.....	78
8	Závěr	82
9	SUMMARY.....	88

SEZNAM V PRÁCI POUŽITÝCH ZKRATEK:

ABGB	<i>Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch</i> , Všeobecný zákoník občanský, JGS Nr. 946/1811
ČŘS	Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
JN	Jurisdikční norma, zákon ze dne 1. srpna 1895, č. 111/1895 ř. z.
Listina	Listina základních práv a svobod, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
NŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
NS	Nejvyšší soud
OGH	<i>Der Oberste Gerichtshof</i> , Nejvyšší soudní dvůr
OGHG	Zákon č. 328/1968, <i>OGH-Gesetz</i> (Zákon o Nejvyšším soudním dvoru)
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ 2012	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2012
OSŘ 2013	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 404/2012 Sb. (ve znění účinném od 1. 1. 2013)
SŘS	Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
VfGH	<i>Verfassungsbereichsgerichtshof</i> - Ústavní soud v Rakousku
VÚSC	Vyšší územně samosprávný celek
ZAK	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
ZLS	Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví
ZPO	<i>Gesetz vom 1. August 1895 über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung)</i> - Rakouský občanský soudní řád
ZSS	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
ZÚS	Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Účelem občanského soudního řízení je zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachovávání zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob. Aby tento základní požadavek byl naplněn, je nutné zabezpečit, aby rozhodnutí soudy vydávaná byla s co nejmenší pochybností správná a spravedlivá. Ačkoli zcela jistě nelze tvrdit, že pouze jednostupňové vyřízení věci není s to ve většině případů zajistit účelnou míru ochrany takovýchto práv a oprávněných zájmů, je třeba vzít v úvahu skutečnost, že proces rozhodování vykonávají pouze lidé, a možnost omylu je tak více než pravděpodobná. Přenechat celé břemeno zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů jednomu soudci, resp. senátu, se jeví s ohledem na lidskou omylnost přinejmenším riskantní.

Právo na tuto situaci reaguje již odpradáвна zakotvením prostředků, s jejichž pomocí se lze domáhat nápravy rozhodnutí, které je považováno za vadné. Žádný právní řád není a nemůže být budován *ad infinitum*. Každý právní řád generuje a nutně musí generovat určitý počet chyb. Účelem přezkumného řízení může reálně být takováto pochybení aproximativně minimalizovat a nikoli beze zbytku odstranit¹. Je tedy třeba si uvědomit, že ani zakotvení opravných prostředků nemůže nikdy beze zbytku řešit skutečnost, že i na samém konci soudního přezkumu rozhodnutí se toto může nadále jevit, přinejmenším subjektivně, jako rozhodnutí vadné. Přesto je zakotvení opravných prostředků přinejmenším vhodné, ne-li přímo nezbytné pro dodržení požadavků na spravedlivý proces.

Protipólem pozitivního zakotvení systému nápravy vadných rozhodnutí však vždy musí být stanovení jejich limitů. Je pochopitelné, že rozhodnutí, vydané v neprospěch jedné ze stran, se bude subjektivně této straně vždy jevit jako nesprávné. Nelze také připustit nekonečné řešení téže věci, jednak s ohledem na potenciálně extrémní náklady a zdlouhavost takového řízení (když pomalá spravedlnost může být totéž, jako spravedlnost odepřená), a jednak také s odkazem na skutečnost, že pravděpodobnost vyjasnění sporu a skutkově sporných okolností s postupujícím časem rapidně klesá. Záruka, že rozhodnutí vydané v dřívějším řízení bude následnými procesy opraveno, že snad dokonce nedojde ke zrušení či změně správného rozhodnutí, neexistuje. Limity stanovující druhy uplatnitelných opravných prostředků, omezující lhůty pro jejich podání, důvod, o nějž je možné takovéto podání opřít či například okruh aktivně legitimovaných osob pro jejich uplatnění, jsou tak zcela jistě namístě.

Zvolený systém nápravy vadných rozhodnutí tak podle mého názoru představuje naprosto stěžejní institut procesního práva odrážející nejen historický vývoj právní řádu

¹ Nález ÚS ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01.

a potažmo státu, jehož je součástí, ale také politické a ideové zaměření dané společnosti, stejně jako míru vyspělosti a právního vědomí.

Srovnání právě dvou vybraných právních úprav pak přináší zajímavou studii dvou velmi blízkých systémů vyvíjejících se po dlouhou dobu společně v rámci jednoho státu, po rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918 pak nalézajících své vlastní cesty, aby se v posledních desetiletích vlivem evropské integrace opět přibližovaly.

Po úvodu přiblížím ve druhé kapitole pojem „náprava vadných rozhodnutí“.

Ve třetí kapitole se pak pokusím o stručný historickoprávní exkurz právní úpravy dovolání.

Ve čtvrté kapitole vymezím účel dovolání tak, jak je chápán v rámci českého občanského soudního řádu, účel revize tak, jak je chápán v rámci rakouského ZPO a v neposlední řadě také přiblížím americký přístup k této problematice v rámci nastínění principu *a certiorari*.

V kapitole páté, která je kapitolou stěžejní, se pokusím o srovnání vybraných institutů dovolání a revize ze tří pohledů – současné právní úpravy², přístupu zaujímaném navrhovanou novelou, a upozorněno je u jednotlivých dílčích institutů i na úpravu dané problematiky v prostředí rakouského civilního práva procesního. Komparačně zajímavými a v práci rozebranými dílčími problémy jsou povaha daného opravného prostředku, jeho přípustnost, předmět, zákonem stanovené důvody pro jeho podání, lhůta k tomu určená, jakož i následné rozhodnutí soudu o něm a zajímavé aspekty nutného odůvodnění rozhodnutí soudu. Přidány jsou pak jak v prostředí českého, tak rakouského práva, určité specifické instituty.

V šesté kapitole se pak věnuji pojmu *otážka zásadního právního významu*, a to vymezení nejen zákonnému, ale zejména judikatornímu, a roli, kterou v systému nápravy vadných rozhodnutí zastává. Rozebrán je také zajímavý náleží Ústavního soudu č. Pl.ÚS 29/11.

Sedmá kapitola pak přináší stručné nastínění vztahu ústavní stížnosti a nenárokového dovolání.

Systém nápravy vadných rozhodnutí je téma velmi široké, jehož komplexní komparace se zahraniční právní úpravou přesahuje rozsahem možnosti jediné rigorózní práce, která proto nepřináší porovnání právních úprav ze všech relevantních hledisek, ale raději je zaměřena na určité oblasti, které považuji za nejvíce zajímavé, a které v této podobě dosud zpracovány nebyly.

V závěru práce se pak pokusím o vymezení nejdůležitějších rozdílů obou právních úprav a hodnotící shrnutí výsledků celé práce.

² OSŘ 2012.

Konkrétnímu tématu, které je obsahem této práce, se do současné doby žádný autor komplexně nevěnoval, ačkoli některé dílčí instituty a jejich srovnání již zpracováno pochopitelně bylo.

Metodou využitou při zpracování této práce je právní komparatistika. Komparatistika je vědou, která vyvozuje vědecká poznání srovnáváním (komparací) svého předmětu.³ Proces srovnávání je induktivním postupem, jenž vyžaduje nutné vymezení tří základních prvků komparace. Jde o *comparatum*, tedy předmět, resp. právní systém či institut, jež se srovnává, přičemž lze říci, že nejčastěji je volena součást vlastního právního řádu, a s tímto je pak srovnáváno *comparandum*, tedy odpovídající součást cizího právního řádu. Nezbytným je pak dále tzv. *tertium comparationis*, plnění roli sjednocujícího prvku komparace stojícího v určitém smyslu nad oběma dříve jmenovanými prvky a mající tak pro srovnávání zcela specifický význam. V této práci bude použita tzv. *mikrokomparatistika*, která se zabývá srovnáváním menších souborů norem (tedy např. právní úprava dovolání v civilním řízení v rakouském a českém právním řádu)⁴. Mímoto půjde svým typem o komparatistiku s cizím prvkem⁵, neboť meze svého zkoumání posouvá za hranice jediného státu, a zkoumá tak vztahy, odlišnosti a stejné prvky v rámci studia institucí vícero právních řádů.⁶

Základní metodou je metoda srovnávací. V případě srovnávání však, jak upozorňuje Knapp⁷, není možné pouze suše konstatovat, co je ve srovnávaných předmětech různé a co podobné, ani se uchýlit k pouhému popisu zkoumaných předmětů. Následovat by v některých vhodných případech mělo vysvětlení rozdílnosti či podobnosti úprav, osvětlení z pozice historického vývoje, sociálních i právních událostí souvisejících s danou tematikou. Tedy jinými slovy, porovnávat nejen to, co je, ale i důvody, proč to tak je.

Vedle již zmíněných metod je v práci použita mimo jiné také metoda právní analýzy, stejně jako pochopitelně také metoda právní interpretace, bez které si hlubší práci s právními texty ani nelze představit. Interpretací práva rozumíme objasňování smyslu textu, který vystupuje jako objekt interpretace, zejména s ohledem na následnou aplikaci práva či jiné formy realizace práva⁸. Jde přitom o proces složitý, který podle některých názorů není ani tak vědou, jako spíše

³ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 2.

⁴ Makrokomparatistika naproti tomu srovnává celé právní řády.

⁵ Naproti komparatistice vnitřní, zabývající se komparací institucí v rámci téhož právního řádu.

⁶ Omezen je pak ve své podstatě pouze počtem, při němž je daná tematika ještě srovnatelná.

⁷ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 2.

⁸ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 295.

uměním⁹. Jeho význam pak stoupá s uvědoměním si objektivní nemožnosti komplexní všehřešící normativní regulace¹⁰.

Uvědomuji si, že pro kvalitní srovnání systému právních úprav je nutná velmi dobrá orientace v obou právních řádech spojená s hlubokými znalostmi všech jednotlivých institutů a jejich vzájemných provázaností. Ačkoli požadovanými znalostmi nedisponuji v takové míře, aby vznikla práce bezvadná, nehledě na skutečnost, že již z povahy komparatistiky vyplývá, že půjde vždy o srovnání subjektivní, a s ohledem na rozsah této práce a širší vybraného tématu není v mých silách věnovat se dopodrobna všem aspektům právní úpravy dovolání, resp. revize v obou srovnávaných právních úpravách, je mým cílem pokusit se o srovnání rakouské a české procesní úpravy tohoto opravného prostředku, a to zejména v kontextu aktuální novelizace českého občanského soudního řádu. V souvislosti s nedávným nálezem Ústavního soudu se pak budu podrobněji věnovat otázce zásadního právního významu jakožto podmínce pro přípustnost dovolání. Pokusím se nastínit vývoj obsahu tohoto pojmu jak v právní úpravě české, tak v právní úpravě rakouské, a odhadnout směr jejího dalšího vývoje v rámci připravované novelizace. Budu se snažit poukázat na klíčové rozdíly obou právních úprav a zhodnotit jejich dopad na celkovou právní úpravu. Pokusím se přiblížit rakouskou úpravu revize rozhodnutí a porovnat jí s úpravou českou. Budu se věnovat otázce, zda současné nastavené dovolání jako mimořádného opravného prostředku v rámci dvojinstančního řízení je pro českou právní úpravu vhodné, a jaké by byly případné přínosy nastavení dovolání jako opravného prostředku řádného v prostředí trojinstančního řízení, jako je tomu u rakouské revize. Z provedené komparace se pak budu snažit zhodnotit a poukázat na možnou úpravu *de lege ferenda*, a teoretickou možnost zdokonalení vlastního právního systému aplikací prověřených a vhodných institutů z nám velmi blízké právní oblasti. Budu se věnovat otázce vhodného nastavení podmínek přípustnosti dovolání, přičemž se především pokusím odpovědět na otázku, jaká je vlastní úloha dovolání v systému opravných prostředků a civilním procesu vůbec, a do jaké míry se jí stávající české, rakouské a nově navrhované právní úpravě daří plnit.

Práce mapuje stav k 15. 12. 2012, kdy ještě nebylo zcela jasné, v jaké podobě se novelizace nakonec stane součástí právního řádu České republiky. Z tohoto důvodu je tak vlastní text práce popisován z pohledu vědění dostupného ke konci roku 2012. Problematika je následně aktualizovaná v lednu 2013, a u jednotlivých dílčích problémů tak čtenář najde vždy poznámku či utvrzení, zda navrhovaná novelizace skutečně nakonec prošla v daném znění a odkaz na konkrétní paragraf v novelizovaném občanském soudním řádu.

⁹ STEYN, Johan. *The Intractable Problem of The Interpretation of Legal Texts*. Sydney: Sydney Law Review, 2003, s. 1.

¹⁰ NEVRLKOVÁ, Jana, MOLEK, Pavel. Problém konformity při interpretaci právních norem. *Právní rozhledy*, 2006, č. 2, s. 47.

Stěžejním cílem této práce je tedy zhodnocení vybraných aktuálních témat právní úpravy dovolání v České republice, a to zejména v kontextu navrhované novelizace občanského soudního řádu, jakož i v kontextu právní úpravy v Rakousku, přičemž důraz je kladen zejména na problematiku otázky zásadního právního významu jako podmínky pro přípustnost dovolání (resp. revize). Práce si klade za cíl zodpovězení řady výše nastíněných otázek, a z jednotlivých dílčích problematik pak zodpovězení otázky hlavní – vydala se právní úprava při diskutované novelizaci správným směrem?

2 Pojem náprava vadných rozhodnutí

2.1 Náprava

Pod pojmem *náprava* můžeme z pohledu civilního práva procesního chápat dvě základní situace, které mohou po vyhlášení či vyhotovení rozhodnutí soudu nastat.

Především se *nápravou rozhodnutí* rozumí možnost docílení jeho změny. Nejčastěji tomu tak bude v případě subjektivní vadnosti rozhodnutí, jak bude popsáno dále.

Nápravou však rozumíme také možnost odstranění nedostatku, kterým rozhodnutí skutečně trpí. V tomto případě půjde zejména o situace, kdy bude objektivně dán určitý nežádoucí nedostatek vyhlášeného či vyhotoveného rozhodnutí.

Postup, kdy soud aplikuje určité právní normy na konkrétní případ se specifickými skutkovými okolnostmi, představuje často komplikovaný proces. Rozhodnutí je pak výsledkem nezřídka velmi náročného myšlenkového postupu, přičemž na řešení právního konfliktu může i za naprosto stejných okolností existovat hned několik relevantních právních názorů. Je tedy třeba mít na paměti, že samotná skutečnost, že rozhodnutí soudu bylo soudem vyšší instance změněno nebo zrušeno, nemusí být nutně způsobena vždy pochybením ze strany soudu nižší instance. Důvod změny může stejně tak spočívat i v pouhé odlišnosti názorů nebo přístupů k řešení daného konfliktu ze strany soudů.

Dále nelze vyloučit ani případ, že až po vyhlášení rozhodnutí, které bylo vydáno v rámci možností daného řízení a jevílo se jako zákonné a spravedlivé, vyjdou najevo nové skutečnosti, které správnost soudního rozhodnutí popírají či minimálně zpochybňují. Ani v tomto případě tak nemůžeme hovořit o chybě na straně soudů, neboť tyto rozhodovaly často naprosto správně za daných okolností a za užití okruhu v té době známých skutečností a důkazů. Později nastalá změna pak může za splnění zákonem stanovených předpokladů vyžadovat opětovný přezkum vydaného rozhodnutí a jeho případnou změnu.

2.2 Vadnost

Na vadnost rozhodnutí můžeme nahlížet ze dvou základních pohledů, a to z pohledu subjektivního a z pohledu objektivního.

Objektivní nesprávnost určitého rozhodnutí může být dána několika různými důvody, přičemž procesní teorie¹¹ rozlišuje jako základní důvody objektivní nesprávnosti následující situace:

1. soudce nesprávně anebo neúplně zjistil skutkový stav věci,

¹¹ Dělení dle: FICOVÁ, Svetlana. *Systém opravných prostriedkov v civilnom procese*. Bratislava: MANZ, 1998, s. 20.

2. soudce sice správně zjistil skutkový stav,
 - a) ale neaplikoval na něho příslušnou právní normu,
 - b) aplikoval na něho nesprávnou právní normu,
 - c) aplikoval sice správnou právní normu, ale její obsah interpretoval nesprávně,
 - d) právní normu sice interpretoval správně, ale na zjištěný skutkový stav ji nesprávně aplikoval.
3. řízení může trpět takovými vadami, které měly anebo mohly mít vliv na správnost rozhodnutí.

Subjektivní vadností rozhodnutí pak rozumíme situaci, kdy rozhodnutí sice žádnou z výše uvedených vad netrpí, přesto však z pohledu účastníka zůstává rozhodnutím vadným. To plyne již ze samotné povahy sporného řízení, které je typickým řízením v civilním procesu. Zájmy stran jsou protichůdné a soud, jako nezúčastněná třetí strana, je povolán k rozhodnutí o sporném nároku stran. Ve svém rozhodnutí se pak na základě provedených důkazů a skutečností, které v řízení vyšly najevo, přikloní buďto k jedné, nebo druhé straně. Nastává tak zcela logická situace, kdy jedna ze stran bude vždy s výsledkem sporu nespokojená, když rozhodnutí vyzní v její neprospěch. Soud však velmi zřídka může rozhodnout tak, že by vyhověl oběma stranám sporu, a proto i rozhodnutí věcně správné může být subjektivně účastníkem vnímáno jako vadné.

Z pohledu práva je však žádoucí vypořádat se s oběma možnými druhy vadností¹². Rozhodnutí, ať už subjektivně nebo objektivně vadné, nemůže plnit svou funkci. Vyznívá nepřesvědčivě, má negativní dopad na mínění účastníků o jeho závaznosti, a ačkoli tento aspekt snad může být řešen skrze možnost vynucení povinnosti rozsudkem uložené, dopad vadných rozhodnutí na autoritu soudů je nesporný. Důvěra účastníků a potažmo i veřejnosti v nestrannost soudů a v jejich spravedlivé rozhodnutí bude dotčena¹³.

Takový stav je pochopitelně nežádoucí. Právo proto na tuto situaci reaguje tak, že připouští možnost přezkumu takto vadného rozhodnutí. Z důvodu zachování smyslu a možnosti takového přezkumu je však nutné zároveň stanovit určitá kritéria selekce případů, které budou z přezkumu vyloučeny, jak je tomu například u bagatelních sporů¹⁴. Přezkoumání správnosti soudního rozhodnutí je nejen v zájmu jednotlivců, ale i v zájmu veřejném, protože cílem soudního řízení je rozhodnutí věcně správné a spravedlivé.

¹² Stranou ponechávám v tomto kontextu vadnost spočívající v chybách administrativního charakteru, neboť oprava administrativních chyb má zcela jiný mechanismus, než v případě věcné nesprávnosti rozhodnutí (srov. § 164 OSŘ).

¹³ MACKOVÁ, Alena. Opravná řízení. In WINTEROVÁ, Alena (ed). *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 457.

¹⁴ Více srov. KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, 2009, č. 13, s. 479.

2.3 Rozhodnutí

Vydání autoritativních a závazných rozhodnutí patří k hlavním úkolům soudů jako ochránců práv. Celý soudní proces ve svém průběhu předvídá vydání rozhodnutí, neboť toto je již od počátku jeho cílem. Teprve v rozhodnutí samotném vyslovuje soud svůj závazný úsudek o řešené právní otázce a naplňuje tak požadavek odstranění právní nejistoty, která je prvotním důvodem započetí řízení. Rozhodnutí samotné tak neřeší pouze spor mezi danými účastníky, ale ve své podstatě je i řešením konfliktu ve společenských vztazích, jak je uvedeno v důvodové zprávě k OSŘ.

Schelleová¹⁵ definuje rozhodnutí jako imperativní (autoritativní) volní projev. Winterová¹⁶ pak uvádí, že rozhodnutí lze definovat jako výrok soudu, který má závazné právní důsledky, stanovené objektivním právem.

Závaznost a autoritativnost rozhodnutí jsou tedy jeho charakteristickými znaky. Autoritativnost rozhodnutí je založena na postavení soudů jako nezúčastněné třetí strany povoláné k řešení určitého právního konfliktu. Závaznost rozhodnutí s jeho autoritativností úzce souvisí. Zahrnuje v sobě vázanost pro všechny procesní subjekty včetně soudu (až na výjimky stanovené zákonem, například autoremeduru), a v některých případech i pro další osoby. Zahrnuje v sobě i vynutitelnost toho, co je výrokem rozhodnutí stanoveno¹⁷.

Rozhodnutí se dále vyznačuje určitou specifičností. Tu můžeme spatřovat ve skutečnosti, že jde o procesní úkon, jenž je oprávněn učinit jen a pouze soud, který jím dává najevo svou vůli a sděluje obsah svého poznání. Jde o procesní úkon pro soud typický a cílový¹⁸.

Tento krátký rozbor samotného pojmu náprava vadných rozhodnutí, který je pilířem pro následné rozebrání institutů dovolání a revize jakožto dvou konkrétních možností nápravy vadných rozhodnutí, jsem považovala za důležitý pro postavení základního kamene této rigorózní práce, neboť jsou z něj patrné nejen základní spojitosti a podobnost právní úpravy rakouské i české, ale bude také důležitým stavebním prvkem při následném pojednání o účelu dovolání a revize.

¹⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 534.

¹⁶ WINTEROVÁ, Alena. *Základy civilního procesu: Dokazování*. In WINTEROVÁ, Alena (ed). *Civilní právo procesní*. 5.vydání. Praha: Linde, 2008, s. 256.

¹⁷ ŽOULÍK, František. *Základy civilního procesu: Rozhodnutí*. In WINTEROVÁ, Alena (ed). *Civilní právo procesní*. 5.vydání. Praha: Linde, 2008, s. 280.

¹⁸ Naproti tomu procesním úkonem typickým pro účastníka řízení by bylo podání.

3 Stručný historickoprávní exkurz

Vývoj občanského soudního řízení, a institutu dovolání zvláště, je velice komplikovaný proces, který ani po postupně přijatých právních úpravách, nesčetných novelizacích i zásazích ze strany Ústavního soudu¹⁹, ještě zdaleka nenašel svou ideální podobu. Je třeba přiznat, že vhodná úprava institutu dovolání (jakož ostatně i institutů jiných) je ovlivňována nejen faktory právními, ale i faktory mimoprávními, a konkrétní podoba je tak závislá také na společenských okolnostech dané doby. Alespoň zevrubná znalost vývoje právní úpravy dovolání je klíčová nejen pro pochopení současné právní úpravy, ale poskytuje také cenné náměty pro možné dílčí i koncepční změny do budoucna. Skutečnost, že obě srovnávané právní úpravy pak historicky vychází ze stejných základů, následně se vlivem politicko-historického vývoje vzdalovaly, aby k sobě v posledních desetiletích opět nacházely čím dál bližší cestu, pak představuje další důvod, proč alespoň krátký historickoprávní exkurz do vývoje právní úpravy dovolání nelze v rámci této práce pominout. S ohledem na omezenou možnost rozsahu této práce pak zahrnu situaci od roku 1781, když předchozí vývoj nebyl z pohledu dovolání natolik inspirativním zdrojem informací.

3.1 Civilní soudnictví a opravné prostředky do roku 1895

Základem civilního řízení se v 18. století na dlouhých 100 let stal **obecný (tzv. josefínský) soudní řád** z roku 1781, který byl zrušen až jurisdikční normou v roce 1895. Do civilního procesu přinesl řadu nově uplatňovaných zásad, z nichž velká většina ovládá civilní proces dodnes. Jedná se zejména o zásadu dispoziční, projednací, zásadu rovnosti stran před soudem, veřejnosti či volného hodnocení důkazů²⁰.

Důležitým přínosem josefínského obecného řádu soudního pak bylo zavedení opravných prostředků, a to jak řádných, tak i mimořádných. Řádným opravným prostředkem bylo odvolání proti rozhodnutím soudů první instance a revize (dovolání) jako opravný prostředek proti rozhodnutí soudů druhé instance. Rekurs byl opravným prostředkem proti usnesení²¹. Dovolání však umožňovalo původně napadnout pouze nepravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo původní rozhodnutí soudu první instance změněno, tedy rozhodnutí diformní. Teprve 15. února 1833 byl přijat dvorský dekret č. 2593 Sb., který zavedl tzv. mimořádné dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu, jehož mimořádnost spočívá v tom, že toto dovolání bylo přípustné jen z určitých důvodů (totiž pro zmatečnost a zjevnou

¹⁹ OSŘ byl postupně ovlivněn osmi zásahy ze strany ÚS.

²⁰ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 295.

²¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6-7, s. 25.

nespravedlnost), a jednak v tom, že bylo přípustné jen ve sporech dosahujících stanovené hranice hodnoty sporu (500 zl.)²².

3.1.1 Kleinova procesní reforma

Obecný soudní řád se s rostoucím vývojem ekonomiky ukázal v průběhu 19. století jako nevyhovující tehdejší poměrům, a vyvstala tak potřeba jeho nahrazení. Po několika neúspěšných pokusech o jeho novelizaci byly v roce 1895 přijaty tři základní normy, jež změnily úpravu civilního procesu. Těmito normami byly soudní řád, exekuční řád a jurisdikční norma.

Řízení bylo pojato jako trojinstanční. Opravné prostředky, které měly strany k dispozici, byly odvolání proti rozhodnutí soudu první instance, dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, rekurs proti vydaným usnesením, a zákon pak dále počítá se dvěma specifickými prostředky nápravy vadných rozhodnutí – a to žalobou pro zmatečnost, sloužící k ostraanění zásadních vad v řízení, a žalobou na obnovu řízení, která sloužila k nápravě nesprávných skutkových zjištění, byť úprava v ČŘS je chápala spíše jako zvláštní prostředky směřující k odstranění pravomocného rozhodnutí²³.

Přípustnost dovolání byla pojata jako všeobecná, neboť dovoláním bylo možné napadnout všechny rozsudky odvolacích soudů, ať už konformní či diformní, pouze s omezením ve věcech nepatrných²⁴. Široký rozsah přípustnosti dovolání byl postupně omezován stanovením hodnoty předmětu řízení (*ratione valoris*)²⁵. V této právní úpravě však nacházíme nejen omezení hodnotou předmětu sporu, ale již také existencí otázky zásadního právního významu.²⁶

Smyslem dovolání byla možnost předložit spornou věc třetí soudní stolici, přičemž činnost dovolacího soudu se neomezovala pouze na činnost kasační, ale dovolací soud ve věci samé mohl právo sám nalézat s tím omezením, že šlo vždy jen o činnost přezkumnou. Dovolání tak mělo smíšenou povahu reformního a kasačního opravného prostředku (i když tento názor není jednotný, Fiala například uvádí, že dovolání mělo povahu revizního opravného prostředku)²⁷. Dovolací soud měl totiž zpravidla rozhodnout „ve věci samé“. Pokud však byl rozsudek odvolacího soudu zmatečný nebo mělo-li řízení podstatné vady, které byly způsobitelné zamezit úplnému vysvětlení a důkladnému posouzení sporu, a důsledkem toho bylo zapotřebí

²² BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Praha: Orbis Praha, 1935, s. 16.

²³ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. Praha: C. H. Beck, 1994, s. 7.

²⁴ Ustanovení § 502 ČŘS.

²⁵ Podle § 502 ČŘS byla hranice 2000 Kč. Zákonem č. 251/1934 Sb. byla tato částka v § 502, odst. 3 zvýšena na 7000 Kč).

²⁶ Ustanovení § 502 ČŘS, na které upozorňuje ve svém článku BULÍN, Hynek. Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, č. 4, s. 18.

²⁷ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 50.

nového jednání pro vyřízení věci, měl dovolací soud vrátit věc k tomu účelu soudu odvolacímu, případně soudu prvního stupně²⁸.

Dovolacími důvody pak byly zmatečnost odvolacího rozsudku nebo řízení uvedených v zákoně, vady řízení, které byly způsobilé zabránit tomu, aby věc byla úplně vysvětlena a důkladně posouzena, rozpor odvolacího rozsudku se spisy první nebo druhé stolice a konečně nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem²⁹. Již z tohoto výčtu si lze povšimnout postupné tendence zákonodárce k omezení dovolacích důvodů, když aktuálně, jak bude podrobněji popsáno dále, by do budoucna měl být povolen dovolací důvod jediný, a to nesprávné právní posouzení věci.

Rakouský civilní soudní řád je vnímán jako moderní právní předpis, někteří hovoří dokonce o tom, že se stal pro právnickou veřejnou skoro legendou, na níž je vzpomínáno jako na nedostižnou dokonalost³⁰, neboť překonal všechny společenské změny a vydržel na našem území prakticky až do roku 1950. Následný vývoj je pak do jisté míry zpětný, jak bude upozorněno u jednotlivých institutů právní úpravy dovolání, kdy existuje jakási retardační tendence vracení se k dřívější úpravě dílčích aspektů. Je třeba však upozornit, že ne všechny názory na civilní soudní řád jsou tohoto rázu, když řízení v této době je také popisováno jako zdoluhavé, nákladné a složité, s obtížnou dostupností ochrany jednotlivce³¹.

3.2 Vývoj v Československu od roku 1918 do roku 1963

Pro zajištění kontinuity po vzniku Československé republiky v roce 1918 byla přijata tzv. recepční norma³². Podstatou bylo převzetí téměř veškerého zákonodárství rakouské monarchie, když zákon stanovil, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.

Rakouské právo tak u nás vydrželo, s menšími níže nastíněnými obměnami, až do roku 1951, kdy vstoupil v platnost zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád.

Vznikla však nežádoucí situace, kdy zatímco na našem území došlo k recepci práva rakouského, na Slovensku platil uherský civilní soudní řád z roku 1911³³. Následná tendence spočívala ve snaze sjednotit právní úpravy obou států a byla pojata tak, že revidované rakouské

²⁸ § 510 ČŘS.

²⁹ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír., BUREŠ, Jaroslav (ed). *Občanský soudní řád I, II Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 1864.

³⁰ ZOULÍK, František, DVOŘÁK, Bohumil. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. *Právní fórum*, 2009, č. 1, s. 1.

³¹ MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 1999, s. 235 – 236.

³² Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

³³ ZOULÍK, František, DVOŘÁK, Bohumil. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. *Právní fórum*, 2009, č. 1. s. 1.

právo mělo být přijato i pro oblast Slovenska. Návrh³⁴ však nebyl přijat a dalším sjednocovacím tendencím zamezilo vypuknutí druhé světové války.

Novela provedená **zákonem č. 251/1934 Sb.**, převzala naprostou většinu ustanovení beze změny. Přípustnost dovolání byla omezena peněžitými hranicemi³⁵. Dovolání mělo stále povahu řádného opravného prostředku a lhůta pro jeho podání byla poměrně krátká, pouhých 15 dnů ode dne doručení rozsudku odvolacího soudu. Právě touto novelou pak bylo zavedeno oprávnění odvolacího soudu posoudit existenci otázky zásadního právního významu a prohlásit na tomto podkladě dovolání za přípustné, i pokud předmět řízení nepřekročil stanovenou hranici^{36,37}.

Výrazně pak do podoby civilního řízení zasáhl **zákon o zlidovění soudnictví z roku 1948**³⁸, který přinesl především zrušení všech zvláštních a velkého množství rozhodčích soudů³⁹, a uplatňoval razantně zásadu materiální pravdy. Soudní soustava měla být napříště pouze dvoustupňová, což je prvek, který v našem právním řádu, oproti právní úpravě rakouské, vydržel dodnes. Nejvýraznější změnou z pohledu této práce však byla skutečnost, že došlo ke zrušení celého institutu dovolání⁴⁰. Tento byl napříště nahrazen stížností pro porušení zákona⁴¹.

Stížnost pro porušení zákona ve své podstatě nahradila dosavadní žalobu pro zmatečnost, která tak přesně na 50 zmizela z českého právního řádu⁴². Aktivně legitimován k podání stížnosti byl výlučně generální prokurátor nebo předseda Nejvyššího soudu, kteří pak také v závislosti na své úvaze o naléhavosti a nutnosti takového postupu mohli vzít stížnost zpět⁴³. Tím byla pochopitelně porušena dispoziční zásada.

Za zmínku pak jistě také stojí fakt, že pro podání samotné stížnosti nebyla stanovena žádná omezující lhůta⁴⁴. S takovýmto postupem se v současné právní úpravě nesetkáme. Omezující tříletou lhůtu pro podání stížnosti pro porušení zákona zavedl zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, nicméně i tato omezující lhůta byla, z hlediska zájmu na zachování právní jistoty účastníků spočívající v účincích pravomocného rozhodnutí, příliš dlouhá.

³⁴ Návrh zákona o soudní příslušnosti a civilního řádu soudního, který byl předložen roku 1937 Národnímu shromáždění, dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/sc/tisky/t0431_01.htm>.

³⁵ Hranice činila 1000 Kč, u vybraných věcí pak 7000 Kč (§ 502 odst. 3).

³⁶ § 502, odst. 3.

³⁷ K tomu více viz kapitola 6.

³⁸ Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví .

³⁹ Viz § 141 ZLS.

⁴⁰ Viz § 142 ZLS.

⁴¹ Původně označená jako stížnost pro zachování zákona.

⁴² SCHELLEOVÁ, Andrea. *Civilní proces v meziválečném období v ČSR*. Brno, 2006. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce JUDr. Renata Veselá, s. 21.

⁴³ § 55 ZLS zakotvil tuto pravomoc pro generálního prokurátora, další oprávněné subjekty pak byly přidány v rámci novelizace zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád.

⁴⁴ Ustanovení § 58 ZLS.

O stížnosti samotné pak rozhodoval Nejvyšší soud⁴⁵, řešíc pouze otázky právní. Sám neprováděl další dokazování ani další zjišťování skutkového stavu. Řízení končilo buď konstatováním, že byl zákon porušen, nebo bylo alternativně rozhodnuto o nevyhovění stížnosti⁴⁶.

I rakouská právní úprava znala institut obdobný stížnosti pro porušení zákona obsažený v § 42 zákona č. 111/1895 ř. z. v podobě návrhu nejvyššího správního úřadu, tedy ministerstva, podaného k Nejvyššímu soudu, přičemž tímto návrhem se žádalo o určení zmatečnosti provedeného soudního řízení, jestliže věc byla odňata tuzemskému soudnictví⁴⁷.

Nový občanský soudní řád, **zákon č. 142/1950 Sb.**, rozlišoval mezi řádnými a mimořádnými opravnými prostředky. Řádným opravným prostředkem bylo odvolání a stížnost (proti usnesením), mimořádnými pak pouze obnova řízení a nadále stížnost pro porušení zákona⁴⁸.

3.3 Občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb. a jeho novelizace

Reakcí na vyhlášení nové ústavy z roku 1960 byl vedle velkého množství vydávaných zákonů také nový občanský soudní řád, který je ve znění novel základem českého civilního procesu dodnes. Jedná se o zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („OSŘ“).

V rámci opravných prostředků bylo nadále jako řádný opravný prostředek zakotveno pouze odvolání, mimořádné opravné prostředky zůstaly shodné – stížnost pro porušení zákona a žaloba na obnovu řízení. Změny se týkaly pouze aktivně legitimovaných subjektů⁴⁹, a jak bylo již zmíněno výše, byla nově stanovena tříletá lhůta pro podání stížnosti pro porušení zákona.

V rámci legislativních změn v souvislosti s vyhlášením **zákona č. 519/1991 Sb.**, byla zrušena stížnost pro porušení zákona jako mimořádný opravný prostředek. Cílem této novely bylo zejména odstranit mnohé nedemokratické prvky obsažené v tehdejší znění občanského soudního řádu. To se mělo stát mimo jiné také tím, že nedemokratická stížnost pro porušení zákona měla být napříště nahrazena dovoláním. Přijatá úprava však sice opustila institut stížnosti pro porušení zákona, avšak v omezeném rozsahu⁵⁰ a po omezenou dobu⁵¹ připustila existenci

⁴⁵ Ustanovení § 60 ZLS.

⁴⁶ Ustanovení § 61 ZLS.

⁴⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6-7, s. 25.

⁴⁸ Viz hlava šestá zákona č. 142/1950 Sb., která výslovně dělí opravné prostředky na řádné a mimořádné.

⁴⁹ Legitimováni tak byli napříště také předseda NS, krajský a okresní prokurátor a dále pak i předsedové krajských a okresních soudů.

⁵⁰ Ve třech druzích nesporného řízení.

⁵¹ Do 31.12.1994.

obou těchto mimořádných opravných prostředků vedle sebe⁵². Dovolání však bylo opět navraceno do systému opravných prostředků.

V průběhu následujícího vývoje pak můžeme říci, že došlo k dalším dvěma výrazným mezníkům ve vývoji právní úpravy dovolání. Prvním bylo přijetí **zákona č. 238/1995 Sb.**, jehož účelem bylo pouze upřesnění stávající právní úpravy⁵³, ve své podstatě však přinesl určitou koncepční změnu tím, že byla stanovena peněžitá hranice pro přípustnost dovolání a dále pak rozšířena přípustnost na rozhodnutí uvedená v § 238a (některá procesní rozhodnutí odvolacího soudu). Touto novelou došlo mimo jiné k významnému kroku v přesunu kompetence rozhodovat o dovolání výlučně na Nejvyšší soud, namísto dělení této kompetence mezi vrchní soudy a soud nejvyšší.

Velmi výrazným mezníkem pak bylo z pohledu dovolání přijetí **zákona č. 30/2000 Sb.**, kterým byla do českého právního řádu navracena žaloba pro zmatečnost, což v důsledku znamenalo omezení celé velké skupiny dovolacích důvodů. Podle důvodové zprávy bylo stěžejním motivem umožnění zrušení pravomocných rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo, jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i v zájmu celospolečenském, aby taková rozhodnutí byla dodatečně odstraněna, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná⁵⁴. Motivem však mohla být i snaha o snížení zatížení Nejvyššího soudu⁵⁵, jak má ostatně za cíl i právě navrhovaná novelizace OSŘ⁵⁶. Změny také doznala přípustnost dovolání, dovolací důvody, jakož i začátek a délka dovolací lhůty.

Pro úplnost lze dodat, že k dílčím úpravám ustanovení týkajících se dovolání docházelo i později⁵⁷, nešlo však již o zásadní koncepční změny. **Zákon č. 7/2009 Sb.** se především pokusil zdůraznit povahu dovolání jakožto mimořádného opravného prostředku, a to dvěma hlavními opatřeními. Jednak došlo ke zvýšení hranice určující bagatelní spor⁵⁸, vedle toho pak dále dochází k omezení možností dovolání podat⁵⁹. Touto novelou došlo také ke zpřesnění definice otázky zásadního právního významu⁶⁰.

⁵² KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, BUREŠ (ed): *Občanský soudní řád...*, s. 1863.

⁵³ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb.

⁵⁴ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

⁵⁵ NOVOTNÁ, Tereza. *Úloha dovolání v systému opravných prostředků*. Brno, 2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce JUDr. Petr Lavický, Ph.D., s. 35.

⁵⁶ OSŘ 2013

⁵⁷ Především jde o zákon č. 120/2004 Sb., a zákon č. 7/2009 Sb.

⁵⁸ Nově stanovená hranice byla 50 000 Kč a v obchodních věcech 100 000 Kč.

⁵⁹ Více viz: JIRŠA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. *Právní rozhledy*, 2009, č. 6, s. 198.

⁶⁰ K tomuto blíže v kapitole 6.1.

Opětovnými dílčími novelizacemi však nesporně utrpěla přehlednost a jasnost občanského soudního řádu, a bylo by tak na místě zamyslet se spíše nad komplexní novou právní úpravou v podobě nového kodexu.

4 Účel dovolání a revize

Právo na soudní ochranu je jedním z ústavně zaručených práv občana a je také součástí práva na spravedlivý proces garantovaného v čl. 6 EÚLP⁶¹. Právo na opravné prostředky, tím méně pak právo na mimořádné opravné prostředky, není již ani ústavně, ani na evropské úrovni garantováno. Řízení tak není povinně dvou- či trojinstanční⁶², ačkoli pro naplnění požadavku soudní ochrany je zakotvení víceinstančního rozhodování přinejmenším vhodné⁶³.

Pokud se však stát rozhodne takovouto úpravu přijmout, a odvolací či dovolací řízení do svého právního řádu zakotvit, pak je povinen zabezpečit, že účastníci řízení se budou moci před těmito soudy těšit ze základních záruk obsažených v čl. 6 EÚLP⁶⁴, mimo jiné tedy z práva na přístup k soudu.

Ačkoli tedy samotná existence dovolání jako mimořádného opravného prostředku nepoživá ústavněprávní ochrany, nezbavuje tato skutečnost soud povinnosti interpretovat a aplikovat podmínky připuštění tohoto prostředku, pokud jej stát ve svém zákonodárství vytvořil, tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces⁶⁵.

Není pochyb o skutečnosti, že přístup k soudu, tím spíše k soudu nejvyššímu, musí být z důvodu zachování zákonnosti a skutečné efektivity soudního rozhodnutí určitým způsobem omezen⁶⁶. Limity těchto omezení se však musí pohybovat v rámci ústavně zaručených práv i práv garantovaných v EÚLP.

Stěžejní pro zvolení systému omezení přístupu k nejvyšší soudní instanci, tedy stanovení limitů přípustnosti dovolání, resp. revize v rakouském civilním soudnictví, je určení úlohy, jakou má daný opravný prostředek v systému nápravy vadných rozhodnutí zastávat.

Funkční příslušnost Nejvyššího soudu k rozhodování o dovolání je upravena v § 10a OSŘ a je stanovena jako příslušnost výlučná⁶⁷. Nejvyšší soud je v zásadě poslední soudní instancí rozhodující o věci v systému obecných soudů⁶⁸, a měl by být povolán pouze k řešení

⁶¹ Ačkoli výslovnou zmínku o právu na přístup k soudu v čl. 6 nenajdeme, vyřešil ESLP otázku, zda se právo na spravedlivý proces uplatňuje pouze v řízeních již zahájených, či zda se vztahuje i na samotné započetí takového procesu tak, že vyslovil, že je nepředstavitelné, že by čl. 6 odst. 1 EÚLP podrobně popisoval procesní záruky přiznané účastníkům probíhajícího občanskoprávního řízení a že by v prvé řadě nechránil to jediné, co ve skutečnosti umožňuje užít těchto výhod, tj. přístup k soudu“. Viz rozsudek pléna ESLP ze dne 21. 2. 1975, č. 4461/70.

⁶² V tomto směru se vyjádřil i ÚS ve svém usnesení ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. IV. ÚS 101/01.

⁶³ K tomu například WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena, FRINTOVÁ, Dita. *Apelace, kasace, revize v civilním procesu*. In PAUKNEROVÁ, Monika, TOMÁŠEK, Michal (ed.). *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 375.

⁶⁴ Rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 1970, *Delcourt proti Belgii*, č. 2689/65, bod 25.

⁶⁵ Nález ÚS ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05.

⁶⁶ K tomuto více v kapitole 6.4.2.

⁶⁷ Na rozdíl od dřívější právní úpravy, podle níž o některých dovoláních rozhodovaly soudy vrchní.

⁶⁸ Někdy je však jako další stupeň přezkumu vnímán přezkum ÚS či dále ESLP. Toto pojetí však není zcela přesné, neboť nejde o na sebe navazující systém přezkumu rozhodnutí, nýbrž o určitý specifický přezkum výrazných dílčích

nejdůležitějších vad rozhodnutí. V našem pojetí by tak neměl představovat další instanci, která by potřetí přezkoumala předkládanou věc, nýbrž by měl být povolán k přezkumu právní stránky rozhodnutí a skutkovým stavem by se již dále zabývat neměl. Také v prostředí rakouského civilního práva je zákonodárcem kladen důraz na důležitost OGH, když je zdůrazňováno, že OGH by se v zásadě měl zabývat pouze důležitými věcmi, minimálně s potenciální možností ovlivnění většího počtu právních sporů⁶⁹, a to přesto, že obecně je OGH třetí řádnou instancí povolovanou k přezkumu rozhodnutí, na rozdíl od českého Nejvyššího soudu.

Účel revizního i dovolacího řízení je v zásadě dvojitý.

Prvním účelem je reflektováno postavení dovolání jakožto jednoho z opravných prostředků, a sleduje se jím tak do zákonem stanovené míry opětovný přezkum a případná náprava vad rozhodnutí soudů nižších instancí.

Druhý účel dovolání pak již není společný všem opravným prostředkům, nýbrž je specifickým účelem přezkumu rozhodnutí nejvyšší soudní instancí. Spočívá v institucionálním zajištění jednoty právního řádu skrze sjednocování judikatury. Hierarchická pyramida soudů by měla vést k situaci, za níž nejvyšší článek soudní soustavy bude rozhodovat vybrané podstatné právní otázky a přispívat tak k jednotné interpretaci právních norem.

Tuto funkci Nejvyššího soudu obsahuje výslovně § 14 odst. 1 písm. a) ZSS, podle něhož Nejvyšší soud jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů v občanském soudním řízení (a v řízení trestním) zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích. Vzhledem ke skutečnosti, že dovolání je jediný mimořádný opravný prostředek, lze tuto úpravu vztáhnout konkrétně k dovolání.

Také rakouská právní literatura⁷⁰ popisuje funkci OGH jako dvojitou. Na prvním místě přitom uvádí kontrolu rozhodnutí odvolacího soudu skrze řešení otázek právních a případně kontrolu procesních spisů, za druhé pak jde o zajištění právní jistoty a vývoje práva. Tuto druhou funkci přitom označuje jako hlavní funkci OGH (*Leitfunktion des OGH*)⁷¹.

Navazujíc na uvedenou dvojitou roli vrcholných soudů lze vyzorovat, že soudní rozhodování v zásadě působí dvěma směry, a to retrospektivně a prospektivně.

Retrospektivní rozhodování je cíleno do minulosti, jeho zamýšleným účinkem je především korekce chyb soudů nižších instancí a zpětné nastolení spravedlnosti v konkrétním případě. Sjednocování judikatury není cílené, a je tak jen jakýmsi vedlejším produktem

aspektů rozhodnutí. Ústavní soud nemá civilní procesní pravomoc a není jej možné považovat za instanci nadřazenou Nejvyššímu soudu.

⁶⁹ RECHBERGER, Walter, SIMOTTA, Daphne. *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts: Erkenntnisverfahren*. Wien: MANZ, 2010, s. 586.

⁷⁰ Tamtéž, s. 584.

⁷¹ Tamtéž.

retrospektivního rozhodování⁷². Právě toto působení na první pohled lépe reflektuje zájmy jednotlivce. Na tomto konceptu je vystavěno ve své podstatě nárokové dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a), b) OSŘ.

Naopak rozhodování prospektivní má svůj cíl zejména v budoucnosti, sleduje především dopad na pravděpodobné budoucí rozhodování o obdobných případech, ačkoli podkladem stále zůstává konkrétní rozhodnutí. Jeho eventuální náprava je však jaksí druhořadá, neboť prospektivní rozhodování usiluje zejména o vytvoření nebo dotvoření obecné právní normy⁷³. Tomuto pak nejvíce odpovídá struktura nenárokového dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ.

V zásadě nelze říci, že by existoval systém reflektující výlučně jeden z uvedených směrů rozhodování.

V **anglosaských** systémech můžeme vyzorovat, že se blíží téměř čistě prospektivnímu směru, což je dáno rolí precedentu v *common law*. Přezkum nejvyšší soudní instancí je výjimkou, nikoli pravidlem. Vrcholné soudy přezkoumávají velmi omezený počet případů ročně. Nastavení selekce nápadu na vrcholné soudy je postaveno na důvěře v soudce samotné, neboť ti v zásadě vlastní úvahou nápad věcí filtrují. Počet soudců bývá poměrně omezený, většinou nepřevyšující dvě desítky. Při takovéto personální výstavbě jsou soudci schopni se scházet a diskutovat o problémech. Tak je nastavena dobrá půda pro konzistentní rozhodování vrcholného soudu⁷⁴.

Naopak pro **kontinentální** právní řády je typičtější blízkost ke směru retrospektivnímu. Volnost úvahy soudců při vybírání jednotlivých kauz byla jaksí mezi řádky trnem v oku Ústavnímu soudu a jedním z důvodů v pozadí, pro které se rozhodl zrušit ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ⁷⁵. Obava z možné svévole při vybírání jednotlivých kauz pramení z určité stále zakořeněné nedůvěry k osobám soudců *v podmínkách postkomunistické transformace justice*, kde působí soudci, kteří vysokému stupni sebekázně a odpovědnosti nedorostli⁷⁶. Nastavení selekce nápadu se tak snaží přesunout více do roviny zákona a omezit tak volnou úvahu soudců dokreslující neurčitý právní pojem „otázka zásadního právního významu“.

Rozhodování vrcholných soudních orgánů však obsahuje kombinaci obou směrů, a to prospektivního i retrospektivního.

Stěžejním pro stanovení právního rámce úpravy dovolání je stanovení poměru mezi oběma jeho uvedenými účely, resp. upřednostnění jedné z rolí nejvyšších soudů. V České republice nepanovala dlouhá léta v tomto směru shoda, a oba účely se tak jevily nerozlučně

⁷² KÜHN, Zdeněk. Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice. *Právní rozhledy*, 2012, č. 22, s. 771.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Více viz kapitola 4.1.

⁷⁵ Viz náleží ÚS ze dne 21.2.2012, sp.zn. 29/11.

⁷⁶ Odlišné stanovisko Ivany Janů k náleží ÚS ze dne 17.7.2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.

provázané a obdobně podstatné. Naproti tomu v Rakousku je vyřešena konkurence účelů dovolání tak, že upřednostněn je spíše účel sjednocování judikatury. Podle plánované novelizace však je již zájem zákonodárce jasně dán i v prostředí českého procesního práva. Ze skutečnosti, že napříště bude přípustné pouze dovolání proti rozhodnutí majícím po právní stránce zásadní význam, přičemž kritérium diformity bude zcela opuštěno, lze dovodit naprosto jednoznačná preference role Nejvyššího soudu jakožto sjednotitele judikatury. Ve svém důsledku tak novela upozaduje roli dovolání jakožto opravného prostředku, čímž zatlačuje do pozadí rozhodování retrospektivní – tedy rozhodování pro konkrétní stranu sporu jaksi významnější. Tato významnost je však krátkozraká, neboť ve skutečnosti bych se přiklonila spíše k závěru, že prospektivní rozhodování poskytuje jednotlivci neméně rozsáhlou ochranu jeho práv. Vždyť právě skrze kvalitní, propracované judikáty nejvyšších soudů zabývající se skutečně pouze právně významnými kauzami, bude dán jasný rámec rozhodování soudů nižších instancí. Konstantní a relevantní judikatura Nejvyššího soudu pak ve své podstatě bude přispívat k omezení množství podávaných dovolání a k lepší ochraně subjektivních práv jednotlivců. Dalším krokem novelizace směrem k uznání filozofie prospektivního působení NS, je omezení nutného odůvodnění rozhodnutí o odmítnutí dovolání (srov. § 243f odst. 3 novelizace OSŘ).

4.1 Americký přístup *certiorari*

Komparačně velmi zajímavým je v tomto kontextu přístup, jakým se vyrovnává s nápadem věcí nejvyšší soud v USA a selekční procedura, která byla pro tyto účely zvolena. Ačkoli jde o právní řád naprosto odlišného charakteru, určité specifické prvky a dílčí instituty by jistě nebylo na škodu pokusit se přijmout za své také v podmínkách našeho zákonodárství.

Nejvyšší soud USA, U.S. Supreme Court, sestává pouze z devíti soudců, které do funkce⁷⁷ jmenuje prezident s nutnou konfirmací ze strany senátu. Jmenování platí na doživotí⁷⁸.

Hlavní a téměř výlučná cesta, jak se případ může před U.S. Supreme Court dostat, vede skrze tzv. *writ of certiorari*. Jde o příkaz nižšímu soudu, jehož rozhodnutí je napadáno, aby poskytl spisy, resp. také určité zhodnocení, k danému případu. Ty pak U. S. Supreme Court posoudí za účelem zhodnocení, zda byl zákon v daném případě správně aplikován a bylo dostáno všem pravidlům.

Získání možnosti přednést svůj případ před Nejvyšším soudem je však ve skutečnosti značně komplikované. Účastník si musí být vědom malé možnosti připuštění jeho žádosti

⁷⁷ Stejně jako i ostatní soudce podle čl. III Ústavy USA.

⁷⁸ NEUBAUER, David. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 4 vydání. California: Brooks/Cole Publishing Company, 1992, s. 46.

o přezkum (*Petition for certiorari*), která musí být podána do 90 dnů od posledního rozhodnutí a jejíž podání je zpoplatněno⁷⁹. Přesně je také stanoven formát, ve kterém je nutné žádost podat⁸⁰.

Při posuzování, zda bude daný případ připuštěn, se aplikuje tzv. *rule of four* (pravidlo čtyř). Čtyři soudci (z celkových devíti) musí hlasovat pro slyšení daného případu. Soud připustí pouze velmi malé procento podaných žádostí o přezkum, uvádí se zhruba pouhé 1 %⁸¹. Své rozhodnutí není soud vůbec povinen odůvodňovat, což je typickým znakem prospektivního typu rozhodování, díky čemuž je Nejvyššímu soudu poskytnut dostatečný prostor pro plnění jeho sjednocovací role.

Podle zákona a zvyklostí musí být splněny stanovené předpoklady pro to, aby mohl být *writ of certiorari* poskytnut. Za prvé, dovolatel musí vyčerpat všechny dostupné opravné prostředky před tím, než se obrátí na Nejvyšší soud. Za druhé, otázka musí představovat významný problém federálního významu⁸². To znamená, že bránit se proti interpretaci legislativy daného státu státními soudy se lze jen v případě, kdy tato interpretace se dostává do konfliktu buďto se zákonem federálním, nebo přímo s Ústavou USA.

Proceduru *certiorary* je nutno odlišit od práva na přímé odvolání. Tzv. *direct appeal* umožňuje „přeskočit“ odvolací soud a obrátit se přímo na U.S. Supreme Court. V roce 1988 však byla tato možnost Kongresem USA značně omezena⁸³, a to jako jeden z prostředků pro poskytnutí většího pole pro plnění funkce U.S. Supreme Court jakožto sjednocovatele judikatury, jako to zamýšlí i diskutovaná novela u nás. Možnost přímých odvolání je na federální i státní úrovni velmi omezena, z čehož pramení značný prostor pro výběrovou pravomoc.

U.S. Supreme Court nemá prakticky nikdy povinnost případ posoudit, pokud sám toto neuzná za vhodné⁸⁴. V tomto ohledu je rozdíl mezi americkým a germánským (tedy rakouským a potažmo i naším) přístupem nejmarkantnější. Diskreční pravomoc soudu vybírat k posuzování jen určité případy mu dovoluje vhodně regulovat svůj nápad. Nezbytnost výběru je zdůrazněna rapidním nárůstem podávaných žádostí, a to o více než sto procent od roku 1963⁸⁵.

Tento přístup pramení z přesvědčení, že právě U.S. Supreme Court je nejvhodnějším soudcem při rozhodování, které případy z tisíců jemu překládaných, jsou z pohledu celého národa ty nejvíce zasluhující přezkoumání tímto soudem⁸⁶.

⁷⁹ Viz US Supreme Court Rules, Rule 13.

⁸⁰ Viz US Supreme Court Rules, Rule 33.

⁸¹ NEUBAUER: *America's Courts ...*, s. 46.

⁸² Tamtéž, s. 46.

⁸³ NOWAK, John. ROTUNDA, Ronald. *Constitutional Law*. 6. vydání. St. Paul: West Publishing Co. St. Paul, MINN, 2000, s. 28.

⁸⁴ Viz U.S. Supreme Court Rules, Rule 10.

⁸⁵ 2 321 v roce 1963, 5 006 v roce 1992. Zdroj: NEUBAUER: *America's Courts ...* s. 46.

⁸⁶ NOWAK. ROTUNDA: *Constitutional Law...*, s. 29.

V důsledku tak v současnosti prakticky veškerá činnost amerického Nejvyššího soudu spočívá v přezkumu případů, které si soud sám vybral. Jak uvádí pravidla U.S. Supreme Court, přezkum skrze *writ of certiorari* není otázkou nároku, nýbrž spočívá výlučně v diskreční pravomoci Nejvyššího soudu, který jej připustí pouze v případech, kdy je pro to konkrétní a důležitý důvod⁸⁷. S přístupem *certiorari* podepřeným změnami v roce 1988⁸⁸ jde ruku v ruce prakticky úplná kontrola vlastního nápadu. Otázka přetíženosti soudu je tak problémem minulosti. Skrze svou diskreční pravomoc dosahuje NS limitu případů, které ročně posuzuje, zhruba na 200⁸⁹. Pochopitelně se zde nabízí otázka, zda takřka naprostá volnost v regulaci vlastního nápadu nemůže vyústit v nezodpovědné zbavování se případů, jejichž přezkum by měl své opodstatnění. Samozřejmě může. V prostředí amerického přístupu je však do rukou soudců vložena důvěra, do jejíž podoby naše ani rakouská justice zatím jaksi nedozrála. Skutečnost, že soudců je pouze devět, jsou jmenováni prezidentem po splnění velmi náročných předpokladů, a jejich jména zná prakticky každý, kdo trošku sleduje veřejné dění, zavazuje jednotlivé osoby natolik, že ukrytí v anonymitě oportunisticky řešící aktuální nápad je prakticky nemožné. Vybraní soudci požívají velké úcty a dostat se před U.S. Supreme Court je pro mnoho právníků jedním z vytoužených profesních cílů.

Přiklonila bych se k určitému dílčímu přiblížení se tomuto americkému přístupu. Přestože procedura *certiorari* není v našich podmínkách možná bez dalšího aplikovat, neboť je vystavěna pro zcela odlišný (angloamerický) právní systém, v jednom dílčím aspektu by se český přístup tomu americkému přiblížit mohl. Úzkostné lpění na přesné zákonné definice pojmu klíčového pro selekci nápadu před Nejvyšší soud („otázka zásadního právního významu“) a obava ze svěření diskreční pravomoci samotným soudcům, jak to Ústavní soud udělal svým nálezem Pl. ÚS 29/11 Sb., je kontraproduktivní. Vždyť jak můžeme čekat od účastníků řízení, že budou mít důvěru ve správnost soudních rozhodnutí a integritu soudců (s čímž by mohl jít ruku v ruce menší nápad opravných prostředků – a dovolání zvláště), když ani Ústavní soud a potažmo zákonodárce nejsou ochotni se na spravedlnost, integritu a nestrannost soudců spolehnout? Selekcce nápadu je s diskreční pravomocí Nejvyššího soudu nerozlučně spjata, a pro nátlak na zákonodárce pro zpřesnění pojmu zásadní právní význam (když navíc dle mého názoru k jeho přílišnému zpřesnění novelou nedochází), nevidím rozumný důvod. Pokud skutečně existuje důvod k takovéto nedůvěře soudům, pak půjde zřejmě o problém mnohem hlubší, který zpřesněním jedné zákonné definice zcela jistě odstranit nepůjde⁹⁰.

⁸⁷ Viz US Supreme Court Rules, Rule 10.

⁸⁸ NOWAK, ROTUNDA: *Constitutional Law*... s. 32.

⁸⁹ NEUBAUER: *America's Courts* ... s. 46.

⁹⁰ Otázka důvěry širší veřejnosti v justici a soudnictví by s ohledem na svou komplexnost mohla být samostatným tématem rigorózní práce.

5 Srovnání vybraných institutů dovolání podle aktuálně platné právní úpravy⁹¹, revize podle rakouského ZPO a dovolání podle navrhované novely

5.1 Důvody a cíle novely občanského soudního řádu č. 404/2012 Sb.

Institut dovolání prošel, jak je nastíněno v kapitole 3, za dobu své existence řadou změn. Přesto však ideální podobu koncepce dovolání v civilních věcech český zákonodárce stále ještě hledá.

Stěžejním důvodem nově navrhovaného zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další právní předpisy⁹², je snaha o zefektivnění průběhu občanského soudního řízení a o odstranění hlavních problémů, kterými jsou při současné právní úpravě řízení zatížena. Návrh prošel poměrně hladce legislativním procesem a byl podepsán prezidentem republiky dne 12. 11. 2012. Následně vyšel dne 27. listopadu 2012 ve Sbírce zákonů pod číslem 404/2012 Sb., přičemž nabýt účinnosti by měl od 1. 1. 2013⁹³.

Jednou z nejvýraznějších oblastí, do nichž novela zasahuje, je změna v pojetí institutu dovolání. Nejvýrazněji je v této problematice zřejmě vnímán problém vyplývající z chronické přetíženosti Nejvyššího soudu a s tím související odklon od jeho funkce sjednocovatele judikatury.

Na vině se zdá být zejména příliš široce pojatá koncepce přípustnosti dovolání. To je aktuálně⁹⁴ přípustné buďto přímo ze zákona na základě difformity (rozdílnosti soudního rozhodování), nebo na základě posouzení Nejvyššího soudu, že jde o otázku zásadního právního významu. Novela v tomto ohledu zcela opouští přípustnost dovolání na základě difformity, a napříště připouští pouze případy zásadního právního významu. Tomuto záměru však zasadil nečekanou ránu Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 29/11, jímž institut zásadního právního významu zrušil s odůvodněním, že jde o neurčitý právní pojem příliš nahrávající nepředvídatelnosti soudního rozhodování a možné libovůli Nejvyššího soudu ohledně přípustnosti dovolání⁹⁵. Toto odůvodnění však v porovnání s rakouskou právní úpravou (kde koncepce posuzování otázky zásadního právního významu Nejvyšším soudním dvorem bez

⁹¹ OSŘ 2012

⁹² Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ Přičemž vzhledem k aktualizaci práce k lednu 2013 lze již zde s určitostí říci, že k uvedenému datu návrh účinnosti skutečně nabyl.

⁹⁴ OSŘ 2012.

⁹⁵ Blíže viz kapitola 6.4.

problémů funguje), a tím spíše pak s právní úpravou zastávanou v rámci výše přiblíženého amerického modelu *certiorari* (kde je soudcům US Supreme Court přiznáno ještě mnohem silnější postavení)⁹⁶, musí způsobit minimálně pozastavení se nad důvodem, pro který české procesní právo směřuje raději k pokusu o svazující legislativní definice, než aby přiznalo soudcům svého Nejvyššího soudu stejnou míru důvěry, jako tomu je v jiných státech.

Z pohledu této práce je jistě zajímavá skutečnost, že v mnoha dílčích změnách se promítá jakési přiblížení se úpravě dané problematiky v rakouském ZPO, a připravovaná novela je tak jakýmsi dílčím krokem k (opětovnému) sblížení obou právních úprav. Ukazuje se tak dle mého názoru skutečnost, že častými novelizacemi a změnami právní úpravy nedochází nutně pouze k jejímu zlepšení, a že osvědčené modely a původní pojetí institutů procesního práva je často přehlednější a vhodnější, než překombinovaná úprava zatížená desítkami ne vždy koncepčně dokonalých novelizací.

V této kapitole se budu věnovat vybraným (zejména komparačně zajímavým) změnám a jejich porovnání jednak se stávající českou právní úpravou, a jednak s právní úpravou přijatou rakouským zákonodárcem.

Všechny tyto dílčí změny mají směřovat mimo jiné k zefektivnění civilního řízení a odstranění nežádoucích průtahů v jednotlivých řízeních.

5.2 Povaha opravných prostředků dovolání a revize:

5.2.1 Povaha dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Po velkém množství změn, kterými právní úprava dovolání ve svém vývoji prošla, můžeme v současné situaci vymezit jeho základní rysy tak, že jde o mimořádný opravný prostředek směřující proti pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů, přičemž napadat lze taková rozhodnutí v případech, kdy to zákon připouští (§ 236 OSŘ). Tyto podmínky je pak nutné splnit kumulativně pro to, aby bylo dovolání přípustné a tedy meritorně projednáno.

Soudem příslušným k řízení o dovolání je Nejvyšší soud ČR, a to ať byl soudem první instance kterýkoli soud. Tuto výlučnou příslušnost NS zakotvila novela OSŘ z roku 1995 (zákon č. 238/1995 Sb.), která v zájmu přehlednosti sjednocování judikatury odstranila dřívější platnou právní úpravu, podle níž rozhodovaly o dovolání vrchní soudy v případech, kdy byl soudem první instance soud okresní, zatímco Nejvyšší soud rozhodoval o podaných dovoláních, byl-li soudem prvního stupně soud krajský. Nejvyšší soud tak nyní rozhoduje o podaných dovoláních výlučně, a to ve tříčlenných senátech složených z předsedy senátu a dvou soudců přísedících (§ 19 ZSS). Dospěje-li tento senát při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od

⁹⁶ Viz kapitola 4.1.

právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí NS, postoupí věc v souladu s § 20 odst. 1 ZSS velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Při rozhodování o procesních otázkách se však tato úprava uplatní pouze v případě, že senát zároveň jednomyslně dospěje k názoru, že řešená procesní otázka má po právní stránce zásadní význam (§ 20 odst. 2 ZSS).

5.2.2 Povaha rakouské revize

V prostředí rakouského procesního práva je však přístup k revizi značně odlišný. Na rozdíl od současné české právní úpravy dovolání je revize koncipována jako opravný prostředek řádný, neboť jejím předvídaným cílem je vydat v řízení konečné rozhodnutí jakožto třetí instance. Revize je definována jako řádný, vzestupný a dvoustranný opravný prostředek proti rozsudkům odvolacích soudů⁹⁷. Včas podaným dovoláním se tak až do jejího vyřízení odkládá právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí, a to v rozsahu, v jakém dovolatel rozhodnutí zpochybňuje⁹⁸. Revizi je tak, na rozdíl od současné úpravy českého dovolání, přiznán suspenzivní účinek. Mezi odvoláním a dovoláním tak v tomto pojetí ve své podstatě není velkého rozdílu, jak ostatně upozornil již Hora, když shrnul podstatu dovolání, (které v rámci recepce platilo po omezenou dobu i na našem území v té podobě, v jaké se vyskytovalo v rakouském civilním řádu soudním)⁹⁹, takto: *Procesní právo naše dopřává stranám zpravidla tři stolice a zná tudíž jako pravidlo dva opravné prostředky. Je-li opravný prostředek namířen proti rozsudku první stolice, je to odvolání, je-li však opravný prostředek podán proti rozsudku soudu odvolacího, zove se dovoláním*¹⁰⁰.

Stěžejním rozdílem mezi odvoláním (*Berufung*) a revizí (*Revision*) je pak skutečnost, že přípustnost revize je do značné míry omezena oproti přípustnosti odvolání, a to i co se týče důvodů. Důvodem tohoto omezení je pak pochopitelně samotná snaha o ochranu OGH před jeho přílišným zatížením¹⁰¹, neboť stejně jako v prostředí českého civilního práva je i OGH jedinou a výlučnou soudní instancí příslušnou k řízení o revizi.

5.2.3 Povaha dovolání podle navrhované novelizace

V duchu navrhované novely občanského soudního řádu zůstávají základní rysy tohoto mimořádného opravného prostředku beze změn. Dovolání podle navrhované novelizace zůstává nadále opravným prostředkem mimořádným (viz § 237 navrhované novelizace). Nesměřuje se tak historicky zpět a tím pádem ani blíže k rakouské právní úpravě, kde byla (resp. je) revize pojata

⁹⁷ FASCHING: *Lehrbuch des österreichischen ...*, s. 928.

⁹⁸ RECHBERGER. SIMOTTA: *Grundriss des österreichischen ...*, s. 593.

⁹⁹ Srov. kapitolu 3.2.

¹⁰⁰ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. Díl III.* Praha: Věšhrd, 1929, s. 13.

¹⁰¹ DEIXLER-HÜBNER, Astrid, KLICKA, Peter. *Zivilverfahren: Erkenntnisverfahren und Grundzüge des Exekutions- und Insolvenzrechts.* Wien: LexisNexis ARD ORAC, 2005, s. 157.

jako opravný prostředek řádný. Domnívám se, že v určitých rysech je zakotvení dovolání jako opravného prostředku řádného pro účastníky výhodou, a toto pojetí dle mého názoru stálo minimálně za zvážení. Za relevantní argument¹⁰² svědčící pro toto pojetí považuji zejména myslitelné odepření spravedlnosti a rovnosti stran. Může tomu tak být v případech, kdy odvoláním napadené rozhodnutí, které odvolací soud v rámci apelačního přezkumu může prozkoumat ve značném rozsahu a toto sám změnit, může být po takové změně pro účastníka, který odvolání nepodal, rozhodnutím značně překvapivým. Jelikož ale proti měnícímu rozhodnutí odvolacího soudu není odvolání přípustné, nebude mít takový účastník dánu možnost řádného přezkumu rozhodnutí. V této situaci tak bude do značné míry popřena zásada rovnosti účastníků, stejně jako zásada dvojinstančnosti. Vedle této specifické situace by pak pojetí dovolání jako řádného opravného prostředku bylo zřejmě krokem k větší právní jistotě účastníků pramenící z posílení institutu právní moci rozhodnutí.

Změny se tak nebudou týkat samotné koncepce pojetí dovolání, ale spíše určitých dílčích omezení a úprav dovolání a jeho vyřízení Nejvyšším soudem tak, jak jsou podrobně popsány níže.

Koncepčně však došlo k rozšíření okruhu věcí, ve kterých může NS plnit svou roli sjednocovatele judikatury (když upřednostnění funkce Nejvyššího jakožto sjednocovatele judikatury je jedním z hlavních cílů navrhované novelizace), a to zahrnutím i těch rozhodnutí, které byly dříve z takového přezkumu vyloučeny, jako například rozhodnutí o nákladech řízení (srov. § 237 až § 238a navrhované novelizace)¹⁰³.

5.3 Přípustnost opravných prostředků dovolání a revize:

5.3.1 Přípustnost dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Zvolená koncepce přípustnosti opravných prostředků by měla vycházet ze zvoleného opravného systému, na kterém je daný opravný prostředek vybudován. V případě revizních opravných prostředků je volena přípustnost, která se váže na rozhodnutí odvolacího, případně dovolacího soudu o této přípustnosti, jak je tomu v právní úpravě německé. Možné je také rozšíření o kritérium hodnoty spory, jak je tomu právě v právní úpravě rakouské. V případě

¹⁰² NOVOTNÁ: *Úloha dovolání ...*, s. 58.

¹⁰³ V předpokládaném znění se zmíněná ustanovení stala součástí OSŘ 2013.

kasace by však takto přípustnost omezována být neměla¹⁰⁴, čemuž však právní úprava česká neodpovídá¹⁰⁵.

Přípustnost dovolání proti meritorním rozhodnutím je v současné právní úpravě¹⁰⁶ založena na požadavku splnění jednoho ze tří kritérií uvedených v § 237 OSŘ:

- a) tzv. zjevná diformita, kdy rozhodnutí soudu prvního stupně bylo odvolacím soudem změněno,
- b) tzv. skrytá diformita, kdy rozhodnutí soudu prvního stupně bylo sice odvolacím soudem potvrzeno, ale proto, že soud prvního stupně se musel řídit právním názorem odvolacího soudu, který jeho dřívější (rozdílné) rozhodnutí zrušil,
- c) otázka zásadního právního významu u rozhodnutí, které požadavek diformity nesplňují.

V § 237 odst. 2 OSŘ pak zákonodárce stanoví, kdy je dovolání u meritorních rozhodnutí absolutně nepřipustné. V první řadě je tak dovolání absolutně nepřipustné ve věcech bagatelních, jejichž hranici zákonodárce stanovil na 50.000 Kč, resp. 100.000 Kč ve věcech obchodních, přičemž k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží (§ 237 odst. 2 písm. a) OSŘ). Absolutně bude z dovolacího přezkumu dále vyloučena většina věcí rodinněprávních (§ 237 odst. 2 písm. b) OSŘ) a rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů dětí (§ 237 odst. 2 písm. c) OSŘ). Přípustnost dovolání v dalších věcech pak řeší § 238 až 239 OSŘ (půjde o dovolání proti usnesení o obnově řízení a po povolení obnovy řízení, specifická rozhodnutí v § 238a a nemeritorní usnesení).

Obecně pro všechna rozhodnutí pak platí, že dovolání musí být podloženo jedním z taxativně stanovených dovolacích důvodů¹⁰⁷. Tyto požadavky můžeme shrnout jako objektivní podmínky přípustnosti dovolání.

Aktivně legitimován k podání dovolání je účastník, kterému byla rozhodnutím způsobena újma na jeho právech, nebo jeho právní nástupce (subjektivní podmínky přípustnosti). Pouze odůvodnění rozhodnutí pak, stejně jako je tomu již u odvolání, nebude možné napadat (§ 236 odst. 2 OSŘ)¹⁰⁸.

Podané dovolání může mít pro strany závažné důsledky v podobě průlomu do institutu právní moci, právní jistoty a nastolených právních vztahů. Proto je dovolání připuštěno obecně

¹⁰⁴ JOLOWICZ, J.A, van RHEE, C.H. *Recourse against Judgments in the European Union*. Volume 2. Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 3.

¹⁰⁵ Tomuto modelu naopak odpovídá právní úprava francouzská. Viz. SOCHOROVÁ, Martina. *Komparace českého a francouzského civilního dovolání*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce JUDr. Petr Lavický, Ph.D., s. 25.

¹⁰⁶ OSŘ 2012.

¹⁰⁷ Více k dovolacím důvodům viz kapitola 5.5.

¹⁰⁸ Přesněji řečeno napadat odůvodnění možné je, nicméně dovolání bude přípustné jen za předpokladu, že se bude dovolatel současně domáhat zrušení výroku rozhodnutí.

pouze v takových případech, kde závažné pochybnosti o správnosti daného rozhodnutí způsobí převážení zájmu na přezkum rozhodnutí před zájmem na udržení stability právních vztahů.

5.3.2 Přípustnost rakouské revize

Přípustnost revize je v rakouském ZPO řešena v rámci § 502. Podle něj je tedy revize přípustná proti rozsudku odvolacího soudu, jestliže rozhodnutí spočívá na řešení právní otázky hmotného nebo procesního práva, která má zásadní právní význam¹⁰⁹. Rakouské procesní právo se koncepčně uchýlilo k zavedení určitých nezbytných omezení přípustnosti revize („*Revisionsbeschränkungen*“), přičemž současně ZPO počítá se třemi metodami omezení. Jde o metodu stanovení hraniční hodnoty předměty sporu, určených revizních důvodů a za třetí pak právě nutnost splnění požadavku zásadního právního významu¹¹⁰, což je pojetí odpovídající naší právní úpravě.

Tak je revize bez dalšího nepřipustná, pokud předmět sporu, o němž rozhodl odvolací soud, nepřekročí částku 5 000 EUR (§ 502 odst. 2 ZPO). Pro tyto případy tak ve skutečnosti existuje řízení pouze dvojinstanční, namísto typického rakouského trojinstančního přístupu, který je vlastně rezervován pouze pro případy překračující tuto mezní hodnotu, a z pohledu zákonodárce tedy případy významnější.

Ačkoli tomu tak v každém jednotlivém případě zcela jistě nebude, a nejeden případ nepřekračující tuto hodnotu by si zasloužil svou významností přezkum třetí instancí více, než některé případy tuto podmínku splňující, jde o naprosto legitimní metodu omezení přístupu k nejvyšší soudní instanci, ke které se ostatně uchýlilo i procesní právo české. Vedle zamezení přetížení OGH sleduje zákonodárce touto podmínkou pochopitelně také přispění k rychlosti soudních řízení a udržení přiměřené výše procesních nákladů.

V případech, kdy hodnota sporu překročí hranici 5 000 EUR, nikoli však 30 000 EUR, bude řádná revize nepřipustná, pokud odvolací soud prohlásil revizi za nepřipustnou (§ 502 odst. 3 ZPO). V tomto případě pak straně sporu dává ZPO možnost obrany v podobě návrhu na přezkum podle § 508 ZPO¹¹¹. Ve sporech, kdy hodnota překročí hranici 30 000 EUR, bude přípustná revize mimořádná. Existují samozřejmě, stejně jako v právu českém, výjimky z těchto přísných hranic, sledující připuštění výjimečnosti určitých druhů řízení. Tak ve věcech rodinného práva podle § 49 odst. 2 č. 1 a 2 JN se první hraniční hodnota vůbec neuplatní, pokud však hodnota sporu nepřesáhne 30 000 EUR, bude k přípustnosti revize nutné, aby odvolací soud tuto připustil (případně aby bylo vyhověno návrhu podle § 508 ZPO). Pro další určené

¹⁰⁹ Více viz. kap. 6.2.

¹¹⁰ RECHBERGER. SIMOTTA: *Grundriss des österreichischen...*, s. 584.

¹¹¹ Více viz kap. 6.2.2.

spory, zejména z oblasti práva rodinného, pracovního a sociálního zabezpečení (§ 502 odst. 5 ZPO), nebude uplatňována ani jedna z hodnotových hranic.

Ve své podstatě tak můžeme zpozorovat, že právě navrhovaná koncepce dovolání, popsaná níže, se v mnohém podobá současné právní úpravě v rakouském ZPO, když vyžaduje, aby dané rozhodnutí odvolacího soudu mělo vždy po právní stránce zásadní význam, a zároveň omezuje přetíženost nejvyšší soudní instance zavedením určité peněžní hranice, pod níž je tento opravný prostředek pro bagatelnost nepřipustný (§ 238 odst. 1 písm. d). V obou právních úpravách však i v těchto případech existují výjimečné případy, kdy tato omezující hranice, zejména z důvodu ochrany slabší strany, neplatí (srov. § 238 odst. 1 písm. d) diskutované novely a § 502 odst. 5 ZPO). Naplnění některého ze stanovených dovolacích důvodů požaduje právní úprava česká taktéž, a všechny tři rakouským ZPO stanovené požadavky jsou tak vyžadovány také u nás.

5.3.3 Přípustnost dovolání podle navrhované novelizace¹¹²

Návrh novely občanského soudního řádu zavádí novou koncepci přípustnosti dovolání. Ta by měla být upravena v § 237 až 239 OSŘ. Základní koncepce, že dovolání je přípustné, jen jestliže to připouští zákon¹¹³, zůstává sice zachována, novela nicméně podstatně rozšiřuje okruh rozhodnutí, proti nimž může nově dovolání směřovat¹¹⁴.

Tak stanoví, že dovolání může být podáno, nestanoví-li zákon jinak, proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, neboť jím bylo rozhodnuto o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně (§ 237 OSŘ).

„*Jinak*“ pak zákon stanoví v následujících ustanoveních navrhované novely, když v § 238 vypočítává případy, kdy je dovolání absolutně nepřipustné. Konkrétně půjde opět o většinu věcí rodinněprávních (§ 238 odst. 1 písm. a) a c) OSŘ), rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů dětí (§ 238 odst. 1 písm. b) OSŘ), specifická rozhodnutí uvedená v § 238 odst. 1 písm. e) až g), a v neposlední řadě pak opět věci bagatelní. Ty jsou řešeny v § 238 odst. 1 písm. d), přičemž zákonodárce zachoval výši peněžitých plnění na původních 50.000 Kč, resp. 100.000 Kč ve věcech obchodních, jakož i skutečnost, že k příslušenství pohledávky se nepřihlíží. Nadto má být navíc nově stanoveno, že uvedená omezení neplatí, jde-li o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2. S ohledem na postavení stran v těchto vybraných vztazích jde jistě o právní úpravu příznivou.

¹¹² V rozebírané podobě byla daná ustanovení přijata do OSŘ 2013.

¹¹³ Na rozdíl od pojetí přípustnosti odvolání, kterým účastník může napadnout rozhodnutí vydané v prvním stupni vždy, pokud to zákon nevyklučuje (§ 201 OSŘ).

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.

V § 238a je pak pamatováno na rozhodnutí, která jsou vydána v průběhu řízení, jsou však natolik významná, že zákonodárce přesto povoluje daná rozhodnutí dovoláním zpochybnit. Pro přípustnost dle § 238a OSŘ pak není nutné splnit podmínky uvedené v § 237 OSŘ. Tato skutečnost je odůvodněna požadavkem nutnosti zajištění věcné správnosti takovýchto, v jediném stupni vydávaných, rozhodnutí.

V otázce přípustnosti dovolání je pak nutné upozornit na skutečnost, že novela zcela opouští princip **diformity**. Dovolání je v současné právní úpravě přípustné v zásadě na dvojím podkladě. Vyžaduje se tak buďto rozhodnutí Nejvyššího soudu, že rozhodnutí má po právní stránce zásadní právní význam (§ 237 odst. 1 písm. c) OSŘ)¹¹⁵, nebo je jeho přípustnost založena ze zákona, a to na základě skutečnosti, že soud první instance a soud odvolací rozhodl danou právní věc jinak. Může tak jít o diformitu zjevnou (§ 237 odst. 1 písm. a) OSŘ)¹¹⁶ nebo o diformitu skrytou (§ 237 odst. 1 písm. b) OSŘ)¹¹⁷. Skrytá diformita je však vyloučena u rozhodnutí, které jsou již výsledkem rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu jakožto soudu dovolacího, neboť platí, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým tento rozhodl jinak, než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem dovolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) OSŘ¹¹⁸.

Přípustnost dovolání na základě pouhé diformity v rozhodování soudů však nerespektuje hlavní poslání Nejvyššího soudu jakožto sjednotitele judikatury, když zakládá přípustnost dovolání již na pouhém faktu rozdílnosti názorů soudů. Vychází tak z nesprávné představy, že účastník řízení má právo na to, aby dvě soudní instance rozhodly jeho věc stejně. Základní české civilní soudní řízení je však dvouinstanční a zahrnuje soud první instance a soud odvolací. Skutečnost, že Nejvyšší soud v současné době zastává jakousi třetí instanci, a rozhoduje často i jednoduché spory, je tak neopodstatněná. V těchto případech navíc mnohdy zcela chybí jakýkoli judikatorní přesah daných rozhodnutí¹¹⁹, a takto široce pojatá koncepce přípustnosti dovolání vede ve svém důsledku k nežádoucímu zahlcení Nejvyššího soudu a z něj plynoucí neúnosné zdlouhavosti dovolacích řízení, kdy průměrná délka dovolacího řízení je 1 až 2 roky¹²⁰.

¹¹⁵ OSŘ 2012.

¹¹⁶ Taktéž.

¹¹⁷ Taktéž.

¹¹⁸ Usnesení NS ze dne 2.6.1998, sp. zn. 23 Cdo 1075/98, shodně usnesení NS ze dne 8.11.2005, a usnesení NS ze dne 15.11.2005, sp. zn. 21 Cdo 237/2005.

¹¹⁹ K tomu blíže kap. 6.1.8.

¹²⁰ KNÖTIG, Petr. *Nejvyšší soud v Brně v roce 2011 výrazně zvýšil produktivitu rozhodovací činnosti* [online]. nsoud.cz, 1. 2. 2012. [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné na

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Prověřenostamedia~Tiskovezpravy~Nejvyssi_soud_v_Brne_v_roce_2011_vyrazne_zvysil_produkativitu_rozhodovaci_cinnosti~?openDocument&lng=CZ.

Návrh novely se tak v tomto směru pokouší navrátit Nejvyššímu soudu prostor k plnění jeho hlavní a stěžejní funkce jakožto sjednotitele rozhodování nižších soudů, když zavádí, že napříště bude dovolání přípustné jen v případech, kdy půjde o otázku zásadního právního významu.

5.4 Předmět opravných prostředků dovolání a revize:

5.4.1 Předmět dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Současná česká úprava civilního procesu opustila rozlišování typů použitelných opravných prostředků s ohledem na skutečnost, zda se jím napadá rozsudek nebo usnesení. Tak tomu u nás bylo do nabytí účinnosti nového zákona č. 142/1950 Sb., občanského soudního řádu. Tato úprava korespondovala s právní úpravou rakouskou tak, jak byla převzata Československou republikou po přijetí recepční normy v roce 1918. I nadále pak, až do roku 1964, existoval specifický řádný opravný prostředek proti usnesení - stížnost. Nyní sice pro jednotlivé druhy rozhodnutí někde zákon stanoví zvláštní podmínky přípustnosti, nápravy obou druhů rozhodnutí je však dosahováno skrze stejné opravné prostředky.

5.4.2 Předmět rakouské revize

Naproti tomu v Rakousku nalezneme speciální opravný prostředek, kterým lze napadat usnesení, a to rekurs podle § 514 a násl. ZPO (*Rekurs*). Půjde-li o usnesení vydané soudem odvolacím, má účastník k dispozici tz. revizní rekurs podle § 528 a násl. ZPO (*Revisionsrekurs*).

Také rakouský rekurs je založen na opravném systému revizním, když zákon umožňuje opravnému soudu rozhodnout v případě, že věc je bez nutnosti dalšího skutkového šetření zralá k rozhodnutí, napadené usnesení změnit¹²¹. Zároveň platí, že důvody, pro něž je možné rekurs podat, se v podstatě shodují s důvody, pro něž je možné podat revizi¹²², a půjde tak opět o přezkum napadeného usnesení pouze po stránce právní.

5.4.3 Předmět dovolání podle navrhované novelizace

Aktuální připravovaná novelizace občanského soudního řádu v tomto směru nepočítá s opětovným zavedením daného rozlišování. Je však vhodné alespoň okrajově upozornit na skutečnost, že o změně v tomto smyslu české procesní právo již nejménou uvažovalo a směřovalo tak k (opětovnému) zavedení rekursu jako opravného prostředku proti usnesení. Podle koncepce návrhu této novelizace mohl účastník napadnout usnesení okresního soudu nebo usnesení krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni rekuresem, pokud to zákon nevyklučuje.

¹²¹ KODEK, Georg. MAYR, Peter. *Zivilprozessrecht*. Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels, 2011, s. 338.

¹²² Tamtéž, s. 339.

Vyloučen z přezkumu pak měl být stejný okruh usnesení, jaký uvádí současný § 202 OSŘ. Zásadním rozdílem oproti úpravě odvolacího řízení, které se jinak pro řízení rekursní mělo užít podpůrně (což je přístup přijatý i v rakouské úpravě rekursu), byla kratší lhůta pro podání daného opravného prostředku. Ta u rekursu měla činit pouhých osm dní ode dne doručení písemného vyhotovení usnesení, resp. od právní moci opravného usnesení, zatímco lhůta pro podání odvolání je patnáctidenní. Jde o lhůtu poměrně striktně nastavenou, uvážíme-li, že i rakouský rekurs lze podat v delší, čtrnáctidenní lhůtě (§ 521 ZPO). Nepochybně jí bylo sledováno zrychlení a zvýšení efektivity soudního řízení při přezkumu usnesení. Rekurs měl být navíc vybudován na systému úplné apelace, a přezkum byl nastaven poměrně široce, když rekursní soud by mohl provést jakékoli, i účastníky nenavržené, důkazy. Tento návrh však nakonec nebyl realizován a zmíněná změna se do aktuální novelizace OSŘ nepromítla.

Osobně se však domnívám, že opětovné zavedení rozdělení opravných prostředků s ohledem na skutečnost, zda napadají rozsudek či usnesení, by byla pro české civilní právo přínosem. Odlišně stanovitelná lhůta k podání daného opravného prostředku je podle mého zcela opodstatněná, když v naprosté většině případů budou usnesení rozhodnutími nemeritorními a tedy jednoduššími. Ve vztahu k právní úpravě dovolání se pak domnívám, že současná málo přehledná úprava dovolání, kdy přípustnost a důvody jsou nesystematicky roztroušeny v na sebe nepřilíš navazujících ustanoveních OSŘ, by opětovné rozdělení v tomto směru jistě uvítala. Otevřel by se tak prostor pro zákonodárce zvolit úpravu přehlednější, než je tomu v současné době.

5.5 Důvody pro podání opravných prostředků dovolání a revize:

5.5.1 Důvody dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Vady, pro něž je možné rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním napadnout, jsou za současného stavu tři, a to

- a) nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b) OSŘ),
- b) skutečnost, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (§ 241a odst. 3 OSŘ),
- c) skutečnost, že řízení je stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a) OSŘ).

5.5.2 Důvody rakouské revize

Důvody, pro něž je možné napadnout rozhodnutí revizí, se nyní již značně liší od důvodů, pro něž je možné podat dovolání. Ačkoli historicky byly obě úpravy shodné¹²³, české právo již podruhé výrazně projevilo snahu omezit důvody, pro něž je dovolání možné podat.

Důvody, pro které je možné rozhodnutí napadnout revizí, uvádí § 503 odst. 1 ZPO taxativně.

1. „*Nichtigkeit des Berufungsurteils*“, tedy pokud je rozsudek odvolacího soudu zmatečný kvůli vadám uvedeným v § 477 ZPO.
2. „*Mangelhaftigkeit des Berufungsverfahrens*“, tedy situace, kdy odvolací řízení trpí vadou, která, ač nezpůsobuje zmatečnost, mohla zabránit vyčerpávajícímu projednání a řádnému posouzení věci.
3. „*Aktenwidrigkeit*“, tedy pokud rozsudek odvolacího soudu spočívá v důležitém bodě¹²⁴ na skutkovém předpokladu, který je v rozporu se spisy první či druhé instance. Takový rozpor může vést buď k tomu, že odvolací soud bral za základ svého rozhodnutí skutečnost, pro kterou v procesních spisech není vůbec žádného podkladu, nebo že ji vzal za základ svého rozhodnutí zcela jinak, než jak je ve spisech uvedena¹²⁵.
4. „*Unrichtige rechtliche Beurteilung*“, tedy pokud rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci¹²⁶

Již při současné právní úpravě u nás nenajdeme vady zmatečnosti mezi důvody, pro něž je možné dovolání podat. Tato úprava byla opuštěna zákonem č. 30/2000 Sb., kterým byly vady zmatečnosti přesunuty na jiný prostředek nápravy vadných rozhodnutí, totiž na žalobu pro zmatečnost. Důvodem tohoto kroku bylo zejména hledisko procesní ekonomie, konkrétně snaha vyhnout se nutnosti provádět rozsáhlejší dokazování před Nejvyšším soudem, což je u žaloby pro zmatečnost poměrně častou nutností.

S dalším omezením dovolacích důvodů anticipovaných diskutovanou novelou se pak české procesní právo omezí již pouze na důvod jediný, naposledy uvedené nesprávné právní posouzení věci (srov. § 241a odst. 1 navrhované novely), zatímco v rakouském procesním právu nadále zůstává zachována poměrně široká škála důvodů, pro něž je možné revizí rozhodnutí napadnout.

V tomto ohledu se lze poměrně jednoduše postavit na stranu kritiků novely, když uvážíme skutečnost, že omezením dovolacích důvodů, stejně jako zkrácením dovolací lhůty¹²⁷, dochází

¹²³ A to v období po přijetí recepční normy, jak je blíže popsáno v kap. 3.2.

¹²⁴ Nebude stačit jakýkoli rozpor, nýbrž právě pouze takový, kdy v *podstatné části* bylo rozhodnutí vystavěno na skutečnosti, která obsahu spisu odporuje.

¹²⁵ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní, III. Díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 143.

¹²⁶ Poslední tři uvedené důvody se pak shodují s aktuálně zakotvenými důvody dovolání.

stále více k omezení přístupu občanů k soudu a jeho ochraně, když cíle spočívajícího v zabránění zahlcení Nejvyššího soudu lze zcela jistě dosáhnout prostředky jinými. Vždyť situace spočívající v obrovském nápadu dovolání neukazuje primárně na přílišnou benevolenci dovolacích důvodů. Jak bychom jinak vysvětlili, že naprosto shodný model, který postupně opouštíme, v rakouském systému bez potíží již přes sto let funguje? Bude opravdu na vině skutečnost, že v současnosti máme tři důvody, pro něž je možné dovoláním rozhodnutí napadnout, když v prostředí rakouského práva funguje model ještě širší? Nebylo by nasnadě hledat jádro problému jinde?

Základní důvod, proč lidé napadají rozhodnutí soudu opravným prostředkem, je přesvědčení o jeho vadnosti, ať už je subjektivní, či objektivní, jak je popsáno v úvodu práce. Enormní počet podaných dovolání pak podle mého názoru odkrývá ohnisko problému úplně jinde, než u široce pojatých dovolacích důvodů. Potřeba podávat opravné prostředky je odrazem objektivní skutečnosti, že účastníci řízení nedůvěřují rozhodnutí soudů nižších instancí. Jde o vyjádření pochybností v profesní úrovni soudců nižších soudů, v zákonnost jimi přijatých rozhodnutí a v neposlední řadě v jejich nestrannost. Odkrýváme tak vlastně hlubší problematiku nedůvěry ve fungování státu a správnost a spravedlivost právního řádu obecně.

Pokud skutečně soudci ve velkém množství přijatých rozhodnutí pochybí, což následně soudy vyšších instancí při řízení o opravných prostředcích musejí vyslovit, pak se skutečně nelze divit účastníkům řízení, že v sobě již mají zakořeněnou jakousi nedůvěru v rozhodnutí, která pak tak často opravnými prostředky napadají. Cestu k nápravě této problematické situace, ačkoli zcela jistě cestu méně snadnou, bych viděla ve zlepšení přístupu k přípravě soudců na výkon jejich povolání. Situace, za níž se soudci mohou stávat absolventi bez jakékoli jiné praxe, než je praxe soudního čekatele, podle mého nenahrává vytvoření dostatečně kvalifikovaného a důvěryhodného soudního aparátu. Ačkoli zcela jistě budou existovat výjimky, které na povolání soudce budou i takto velmi dobře připraveny, myslím si, že je namístě zavést propracovanější povinný systém získané praxe před tím, než by bylo možné se soudcem stát. Člověk s několikaletou praxí například v advokacii, na státním zastupitelství či jako člen akademické obce nebude jen pravděpodobně kvalitnějším kandidátem na post soudce, ale bude jistě působit již z titulu svých zkušeností na účastníky řízení důvěryhodněji. A právě důvěra ve správnost soudního rozhodnutí je jedním z aspektů, které podle mého dokáží výrazně snížit počet podávaných opravných prostředků. Soudkyně ÚS Ivana Janů zastává obdobný názor, když opakovaně vyslovila¹²⁸, že soudnictví by mělo být otevřenou soustavou, do které mají přístup též osobnosti z ostatních právnických profesí. Tak malá země jako je Česká republika si dle jejího

¹²⁷ Zkrácení dovolací lhůty však nakonec *není* součástí OSŘ 2013.

¹²⁸ Např. ve svém odlišném stanovisku k nálezu ÚS ze dne 17.7.2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06.

názoru nemůže dovolit, aby prostředí, ze kterého se mohou soudci rekrutovat, bylo nelogicky zužováno. S tímto názorem se nelze než ztotožnit.

Nelze pak pominout ani skutečnost, že bez ohledu na zákonnou definici bude vždy podávání opravných prostředků ovlivňovat také velká řada mimoprávních faktorů, které zákonodárce při nejlepší vůli příliš ovlivnit nemůže.

5.5.3 Důvody dovolání podle navrhované novelizace¹²⁹

V rámci předpokládané celkové koncepční změny dovolacího řízení by napříště podle nově navrhované právní úpravy měl zůstat již pouze jediný dovolací důvod, a to nesprávné právní posouzení věci¹³⁰. Nadále tak dovoláním nelze namítat nejen vady zmatečnosti, které byly jakožto dovolací důvod vyloučeny již od roku 2001¹³¹, ale napříště ani jiné vady řízení či pochybení ve zjištění skutkového stavu nebudou způsobilými důvody dovolání.

Co se týče obsahu podaného dovolání, odpadne logicky nutnost uvádět dovolací důvod, neboť dovolatel již napříště nebude vybírat, na kterém z možných dovolacích důvodů svou obranu postaví, ale bude nucen podřadit svou argumentaci pod dovolací důvod jediný. Naproti tomu však bude stanoven požadavek vymezení daného dovolacího důvodu tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a vyloží, v čem spočívá podle jeho názoru nesprávná právní kvalifikace napadeného rozhodnutí. Tímto vymezením pak bude dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3 OSŘ 2013). Přitom se navrhuje, aby nebylo přihlíženo k podáním, které dovolatel učinil během jednání před soudem prvního stupně či před soudem odvolacím, a to v zájmu vyloučení možných pochybností o vymezení dovolacího důvodu. Na zřetel tak budou brány pouze argumenty uvedené v dovolání samotném, a nadto pak bude možné přihlížet pouze k údajům, které uvedl právní zástupce dovolatele, nikoli pak dovolatel sám, a to z důvodu zachování institutu nuceného zastoupení v dovolacím řízení (viz § 241a odst. 3 a 4 OSŘ 2013).

Jak však správně poukazuje Křiváčková¹³², v podstatě jsou v nové úpravě zahrnuty hned dva ze tří současných dovolacích důvodů. Přestože jediným dovolacím důvodem má být nesprávné právní posouzení věci, podle důvodové zprávy má toto v sobě zahrnout i nesprávné posouzení otázky procesního práva, nejen práva hmotného. Tím by tedy ve skutečnosti měly být pokryty všechny případy závažných procesních vad, jichž se soudy dopustily a které mohly mít za

¹²⁹ Všechna zde diskutovaná ustanovení jsou v tomto znění součástí OSŘ 2013.

¹³⁰ § 241a odst. 1 OSŘ 2013.

¹³¹ Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

¹³² KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení z pohledu stávající a připravované právní úpravy. *Právní fórum*, 2012, č. 6, s. 241.

následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Došlo tedy fakticky pouze k vypuštění jednoho ze tří dovolacích důvodů, a to důvodu spočívajícího v rozporu se spisy¹³³.

Vedle již výše zmíněných pochybností o vhodnosti zvoleného přístupu omezení přípustnosti dovolání je podle mého názoru nutno ještě nastínit otázku, zda omezení dovolacích důvodů bude skutečně automaticky znamenat omezení podávání dovolání, či zda nedojde pouze k situaci, kdy si advokát jednoduše případ obratným způsobem „napasuje“ pod onen jediný dovolací důvod. Možná, že se Nejvyšší soud nenechá obelstít, a v případech, kdy ono „napasování“ zase tolik obratné nebude, dovolání odmítne – nicméně lze skutečně čekat výrazný pokles v počtu podaných dovolání? A i pokud připustíme, že mohlo jít spíše o zvýšení počtu dovolání, která bude možné odmítat – dojde tak skutečně k výraznému ušetření času?

5.6 Lhůta pro podání opravných prostředků dovolání a revize:

5.6.1 Lhůta pro podání dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Podle současné právní úpravy činí lhůta k podání dovolání 2 měsíce. Rozhodným dnem pro počátek běhu této lhůty je den doručení rozhodnutí odvolacího soudu (resp. opravného usnesení, došlo-li jím k obsahové změně výroku rozhodnutí) dovolateli (§ 240 odst. 1 OSŘ), přičemž případné opětovné doručení téhož rozhodnutí již nemá na běh lhůty vliv¹³⁴. Lhůta je však podle zákona zachována také tehdy, jestliže dovolání bylo podáno po uplynutí dvouměsíční lhůty proto, že se dovolatel řídil nesprávným poučením soudu o dovolání. Speciální prodloužená lhůta se pak uplatní v situaci, kdy rozhodnutí neobsahuje poučení o dovolání, o lhůtě k dovolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahuje-li nesprávné poučení o tom, že dovolání není přípustné. V těchto případech bude dovolání včasné, podá-li jej dovolatel ve lhůtě čtyř měsíců od doručení (§ 240 odst. 3 OSŘ).

Dovolání se podává u soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni, stejně, jakou rakouská revize (*Revision*) (srov. § 505 odst. 1, § 508 odst. 2 ZPO a § 240 OSŘ), nicméně i podání u odvolacího či dokonce dovolacího soudu bude z hlediska zachování lhůty postačující – tak však stanoví pouze český OSŘ, obdobnou úpravu v rakouském ZPO nenalezneme. Lhůta k podání dovolání je lhůtou zákonnou a není tak možné ji prodloužit. Rovněž prominutí zmeškání lhůty postupem podle § 58 OSŘ je vyloučeno.

¹³³ Tedy situace, kdy rozhodnutí vychází ze skutkových zjištění, které nemají podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

¹³⁴ Usnesení NS ze dne 25.9.1996, sp. zn. 2 Cdon 1154/96.

5.6.2 Lhůta pro podání rakouské revize

Striktněji pak rakouský ZPO stanoví, že lhůta k podání revize (*Revisionsfrist*) činí čtyři týdny od doručení odvolacího nálezu, přičemž stejně jako u nás se podává u soudu první instance (§ 505 ZPO). Ten posoudí všechny důvody přípustnosti (kromě existence otázky zásadního právního významu)¹³⁵, načež v případě, že považuje revizi za přípustnou, doručí ji protistraně, která má následně opět lhůtu 4 týdnů na to, aby soudu doručila odpověď na revizi (*Revisionsbeantwortung*)¹³⁶. Spis následně putuje přes odvolací soud až k Nejvyššímu soudnímu dvoru (*OGH*), který samotnou revizi projedná.

Na rozdíl od právní úpravy české je zajímavé, že rakouský zákonodárce nepocítil potřebu vypořádat se s úpravou běhu dovolací lhůty v případě nesprávného poučení. Zřejmě by v takovém případě běžela nová, stejně dlouhá lhůta k podání revize ode dne doručení vyhotovení rozhodnutí, které danou chybu napravuje, jak lze dovodit z rakouské judikatury¹³⁷.

5.6.3 Lhůta pro podání dovolání podle navrhované novelizace

Právě lhůta k podání dovolání měla být jednou z výrazných změn navrhované právní úpravy. V souladu s obecným cílem této novelizace, totiž snížením zatížením Nejvyššího soudu, navrhovalo se nově stanovit, aby lhůta k podání dovolání byla zkrácena ze dvou měsíců na jeden (§ 240 OSŘ)¹³⁸. Taktéž speciální lhůta určená k podání dovolání v případě nesprávného poučení soudu by měla být napříště zkrácena, a to ze čtyř měsíců na pouhé tři (§ 240 odst. 2 navrhované novely)¹³⁹.

Při zkrácení času k možnému podání opravného prostředku tak snad mohlo dojít k určitému poklesu počtu podaných dovolání už ze samotného faktu, že někteří by jeho podání jednoduše nestihli, což by v důsledku plnilo cíl, který si tato novela vytyčila. Na druhou stranu však veřejnost vnímá takový posun značně negativně v tom smyslu, že dochází k dalšímu omezení přístupu veřejnosti k soudu, což ve svém důsledku zkracuje ústavní právo občanů na přístup k soudu¹⁴⁰. S tímto argumentem se sice lze částečně ztotožnit, neboť subjektivně se lhůta jednoho měsíce jeví jako poměrně krátká, když vezmeme v úvahu komplikovanost sepsání tohoto mimořádného opravného prostředku a navíc nutnost sehnání kvalifikovaného právního zastoupení již pro jeho sepsání, na druhou stranu je však třeba si povšimnout, že tato lhůta platí obdobně nejen v nám blízkém rakouském právním řádu, ale vedle toho že dlouhou dobu platila také v českém právním řádu, a to až do 1. 1. 2001, kdy byla prodloužena na měsíce dva.

¹³⁵ K tomuto viz kap. 6.2.

¹³⁶ DEIXLER-HÜBNER. KLICKA: *Zivilverfahren: Erkenntnisverfahren...*, s. 159.

¹³⁷ Rozhodnutí LGZ Wien 41 R 212/03, RdW 2000/285 či 6 Ob 95/02 t.

¹³⁸ Navrhovaná změna nakonec nebyla do OSŘ 2013 promítnuta, a lhůta k podání dovolání zůstala dvouměsíční

¹³⁹ Tato změna v dané podobě prošla a je součástí OSŘ 2013.

¹⁴⁰ K argumentaci, zda právo na přístup k soudu zahrnuje vůbec právo na dovolání viz kap. 4.

V rakouském civilním soudním řádu z roku 1895¹⁴¹ byla tato lhůta dokonce pouze 14 dní. Ani po přijetí novely z roku 1934¹⁴² nebyla lhůta k podání dovolání o moc delší, když byla nepatrně prodloužena na 15 dní.

Argument, že podání dovolání v takovéto lhůtě brání účastníkům řízení toto dost dobře stihnout, tedy zřejmě neobstojí, ačkoli si nelze nepovšimnou skutečností, že zmíněné prodloužení se u nás událo zejména právě proto, že stranám činilo objektivní potíže danou lhůtu stihnout. Na této obtížnosti se pak kromě samotné složitosti podání opravného prostředku podílely také těžkosti vznikající při doručování rozhodnutí.

Vedle kritiky zkrácení lhůty k podání dovolání je navíc třeba zaměřit se také na druhou stranu problému. Dovolání je mimořádný opravný prostředek, který zasahuje do právní jistoty účastníků založené důvěrou v pravomocné soudní rozhodnutí. Nastoluje mezi stranami nejistotu, zda takové pravomocné rozhodnutí nebude nakonec změněno či zrušeno. Zkrácení doby, ve které účastníci ještě bezpečně nemohou vědět, zda právní moc rozhodnutí nebude prolomena, je tak ve své podstatě i krokem zajišťujícím vyšší míru právní jistoty ku prospěchu stran řízení.

Vedle lhůty k podání dovolání přichází navrhovaná právní úprava také s novou lhůtou 6 měsíců, zavazující dovolací soud k tomu, aby v ní rozhodl o případném odmítnutí dovolání, resp. o tom, zda se podaným dovoláním bude vůbec věcně zabývat. Tato skutečnost je pak kritizována například z úst samotné předsedkyně Nejvyššího soudu Ivy Brožové¹⁴³, které uvádí, že dané omezení je nemyslitelné, neboť rozhodování Nejvyššího soudu se nepodobá vytváření zboží na běžícím páse, aby v určitém čase vyhotovil stanovený výrobek. Tento požadavek je však do nového občanského soudního řádu zanesen z důvodu ochrany zájmu na právní jistotě účastníků, a přestože tak jistě přinese organizačně a časově Nejvyššímu soudu jisté potíže, vnímám ho jako pozitivní krok ve vztahu k ochraně zájmů účastníků řízení, který je právě s ohledem na institut právní jistoty krokem velmi vítaným. Otázkou ovšem zůstává, zda bude vůbec v praxi možné tuto lhůtu reálně dodržet, neboť pro rozhodnutí o přípustnosti bude vždy nutné danou kauzu prostudovat, což v poměru uvedené lhůty a množství podávaných dovolání může pro Nejvyšší soud představovat požadavek, kterému nebude schopen vyhovět. Na druhou stranu lze vnímat takovouto lhůtu jako jakýsi spravedlivý protipól lhůty pro podání dovolání, které zatěžuje potenciální dovolatele.

¹⁴¹ Zákon č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² Zákon č. 251/1934 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákonů o občanském řízení soudním, o řízení exekucním a o řízení nesporném, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴³ KRUCÍNSKÁ, Tereza. *Dovolání k NS dozná změn, možná už od příštího roku* [online]. Ceskatelevize.cz, 22. 10. 2012 [cit. 5. 12. 2012]. Dostupné na: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/200513-dovolani-k-ns-dozna-zmen-mozna-uz-od-pristiho-roku/>>.

5.7 Rozhodnutí o opravných prostředcích dovolání a revizi:

5.7.1 Rozhodnutí o dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Výchozím předpokladem rozhodnutí o podaném opravném prostředku je jeho zařazení do jednoho ze tří rozlišovaných opravných systémů. Tak známe opravný systém apelační, kasační a revizní.

V současné právní úpravě je řízení o dovolání vybudováno na kasačním opravném systému. Kasační opravný systém umožňuje soudu přezkoumat napadené rozhodnutí toliko po stránce právní, přičemž zároveň zkoumá případné porušení práva hmotného i procesního¹⁴⁴. Opravný soud však není oprávněn přezkoumávat skutkové okolnosti případu, z čehož logicky vyplývá, že účastníkům není povoleno navrhnout nové důkazy či přinášet v opravném řízení nové skutečnosti (§ 241a odst. 4 OSŘ)¹⁴⁵. Omezen je opravný soud také v konečném vyřízení věci, kdy je mu dovoleno napadené rozhodnutí toliko potvrdit či zrušit, nemá však možnost ve věci sám nově rozhodnout (§ 243b OSŘ, naproti srov. 243d písm. b OSŘ ve znění diskutované novely).

Nejčastěji by tak mělo při rozhodování o dovolání docházet buďto k jeho zamítnutí (shledá-li dovolací soud, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné), nebo ke zrušení rozhodnutí (pokud dovolací soud rozhodnutí správným neshledá). V případě zrušení pak následuje vrácení věci zpět soudu, o jehož rozhodnutí jde¹⁴⁶. Dovolací soud dále může dovolání odmítnout, bylo-li podáno opožděně, neoprávněnou osobou, nebo je-li nepřijatelné dle § 218 OSŘ, případně shledá-li, že je zjevně bezdůvodné. Konečně pak soud může dovolací řízení zastavit, dojde-li ke zpětvzetí dovolání v plném rozsahu, či pokud se nepodařilo odstranit nedostatek povinného zastoupení odvolatele (případně pro jiné vady, pro něž nelze v řízení pokračovat).

5.7.2 Rozhodnutí o rakouské revizi

Ačkoli se prostředí rakouského procesního práva můžeme setkat se všemi třemi rozlišovanými opravnými systémy, podstatné z hlediska tématu této práce bude rozpoznat systém, na němž je vybudována rakouská obměna českého dovolání.

¹⁴⁴ MACKOVÁ, Alena. Opravná řízení. In WINTEROVÁ, Alena(ed). *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 461.

¹⁴⁵ Ve znění OSŘ 2012. Do OSŘ 2013 byl shodný princip pojat v § 241a odst. 6.

¹⁴⁶ Tedy buďto soudu odvolacímu, případně soudu prvního stupně, dopadá-li důvod zrušení i na něj. Byl-li soud věcně nepřislušným, přikáže dovolací soud věc soudu příslušnému.

Jak už napovídá sám název, můžeme revizi zařadit mezi prostředky nápravy vadných rozhodnutí, které jsou vybudovány na systému revizním. Ten se v současné době v českém civilním procesu nevyskytuje¹⁴⁷.

Naopak v rakouské právní úpravě najde tento systém současného uplatnění¹⁴⁸. Při rozhodování o revizi (*Revision*) totiž zákon umožňuje opravnému soudu napadené rozhodnutí jak zrušit a vrátit zpět soudu první instance či odvolacímu soudu (v závislosti na důvodu zrušení a jeho dosahu), tak (což bude pravidlem) rozhodnout ve věci sám rozsudkem (§ 509 a 510 odst. 1 ZPO).

Revize (*Revision*) má však v rakouském právu povahu částečně kasačního prostředku. Revize je řádným opravným prostředkem proti rozsudkům zemských a vrchních zemských soudů, jež rozhodovaly ve druhé instanci. Účelem revize je přezkoumání takovýchto rozhodnutí po právní stránce, z hlediska procesního i hmotného práva, nikoli však po stránce skutkové. Její kasační atribut vstupuje do popředí zejména v případech, kdy opravný soud rozhoduje o rozsudku odvolacího soudu, který je buďto zmatečný, nebo pokud se v předchozím řízení vyskytla vada, jež mohla zabránit náležitému projednání a rozhodnutí věci.

Revizní soud přezkoumá rozsudek odvolacího soudu v rámci návrhů podaných v revizním řízení. Nové skutkové tvrzení nebo důkazy mohou být v revizní instanci předneseny jen k podpoře nebo vyvrácení tvrzení, že rozsudek odvolacího soudu je zmatečný kvůli vadě v § 477 ZPO, nebo že odvolací řízení trpí nedostatkem, jenž je s to zabránit úplnému projednání a řádnému posouzení sporné věci (510 ZPO).

Revizní soud zpravidla rozhodne ve věci sám rozsudkem. Pokud však považuje za nutné zrušit rozsudek odvolacího soudu dle § 477 č. 4 a 5 ZPO (zrušení pro nezákonné odepření možnosti jednat před soudem, nebo nebyla-li strana zastoupena, ani zákonným zástupcem, ač toho bylo třeba a tato vada nebyla v řízení zhojena) nebo z důvodu, že řízení před odvolacím soudem trpělo vadou způsobitou zabránit řádnému projednání a rozhodnutí věci, následkem čehož považuje za nutné nařídit nové jednání k vyřízení věci, má spornou věc k tomuto účelu vrátit zpět odvolacímu soudu.

Pokud je třeba rozsudek odvolacího soudu zrušit z důvodu stanoveného v § 503 č. 2 ZPO a je zjevně třeba věc projednat v první instanci, aby učinila věc zralou k rozhodnutí, může rozsudek první instance v rámci mezi revizních návrhů zrušit a spornou věc vrátit zpět první instanci (§ 510 odst. 1 ZPO).

¹⁴⁷ Odpovídal dřívějšímu trojinstančnímu řízení a z tohoto důvodu je často označován jako „dovolací systém“.

Současná česká úprava dovolání (dle OSŘ 2012) je však vybudována na systému kasačním.

¹⁴⁸ Vedle revize je pak na tomto systému částečně vybudována i právní úprava rekursu, tedy opravného prostředku proti usnesením.

Revizní soud může rozsudek odvolacího soudu zrušit také tehdy a věc vrátit k novému rozhodnutí, jestliže se při revizi v rámci řešení zásadní právní otázky (§ 502 odst. 1 ZPO) pro konečné rozhodnutí o sporném návrhu objevila nutnost bližšího přezkoumání jednotlivých podkladů návrhu nebo důkladnějších propočtů.

Pokud revizní soud rozhodne, že je nutné rozsudek nebo řízení zrušit kvůli zmatečnosti, jež nastala již v první instanci a měla být vzata v potaz již tehdy, vrátí věc první instanci.

5.7.3 Rozhodnutí o dovolání podle navrhované novelizace

V rámci české právní úpravy je dovolání, jak už bylo předestřeno, aktuálně vybudováno na opravném systému kasačním. Právě v tomto směru má však stávající právní úprava doznat podstatných změn, a to promítnutím principu revize do dovolacího řízení. Revizní opravný systém dává účastníkům řízení možnost domáhat se přezkumu rozhodnutí jen z důvodů právních, přičemž pravomoci opravného soudu jsou zde výrazně širší, když tento má možnost napadené rozhodnutí změnit, zrušit či potvrdit.

Návrh počítá s rozšířením oprávnění Nejvyššího soudu v tom směru, že tento bude mít nově možnost sám změnit napadené rozhodnutí odvolacího soudu nebo soudu prvního stupně (§ 243d odst. 2 OSŘ 2013)¹⁴⁹. Nezbytnou podmínkou tohoto postupu však bude, aby taková změna měla podklad ve skutečnostech vyplývajících ze spisu, čímž zákonodárce sleduje zajištění použití takového postupu pouze v situacích, kdy bylo sice rozhodnuto nesprávně, avšak nápravu může Nejvyšší soud provést bez potřeby dalšího dokazování. Takto nově stanovené oprávnění Nejvyššího soudu bude znamenat výrazné urychlení celého procesu, když účastníci nebudou muset čekat, až ve věci napříště rozhodne soud prvního stupně či soud odvolací, což může znamenat zkrácení čekání na konečné rozhodnutí v řádech měsíců, i let. Tato skutečnost by potažmo měla příznivý vliv na celkový obraz civilního procesu, vezmeme-li v úvahu aspekty jako například stížnosti k ESLP na průtahy v řízení či žaloby na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem.

Na tomto místě je možné si povšimnout tendence zákonodárce k určitému navrácení právní úpravy k její dřívější podobě¹⁵⁰. Do dovolacího řízení se tak zcela očividně vrací prvky systému revizního tak, jak jej znalo naše zákonodárství dříve, čímž se ve svém důsledku přibližuje také stávající rakouské právní úpravě dovolání, u níž byla možnost revizního soudu napadené rozhodnutí měnit zachována až do současnosti (srov. § 510 ZPO).

V rámci změn, které zamýšlená novela přinese v oblasti rozhodování Nejvyššího soudu o podaných dovoláních, je na místě zmínit ještě jednu drobnou změnu, která se ve svém

¹⁴⁹ V tomto znění bylo ustanovení daného paragrafu pojato do OSŘ 2013.

¹⁵⁰ Konkrétně civilnímu řádu soudnímu z roku 1895.

důsledku může výrazně podílet na urychlení procesu rozhodování. Touto změnou je nově zakotvená možnost, aby v zákonem stanovených případech¹⁵¹ mohl rozhodnout pouze předseda senátu dovolacího soudu nebo pověřený člen senátu (§ 243f odst. 2 novely)¹⁵². Tento posun v rozhodování nelze než uvítat.

5.8 Odůvodnění rozhodnutí o opravných prostředcích dovolání a revizi:

5.8.1 Odůvodnění rozhodnutí o dovolání podle právní úpravy platné do 31. 12. 2012

Rámec rozsahu nutného odůvodnění rozhodnutí najdeme v § 157 odst. 2 OSŘ¹⁵³, podle něhož soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (či jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce. Z odůvodnění musí pak také vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé.¹⁵⁴

Zajímavým je pak zejména přístup k odůvodňování rozhodnutí, kterým bylo dovolání odmítnuto, případně dovolací řízení zastaveno. Vývoj nutného rozsahu odůvodnění takového rozhodnutí se totiž posunul (resp. posunout má) oběma možnými směry. Ústavní soud totiž ve svém nálezu č. 153/2004 Sb., dal podnět k rozšíření nutného odůvodnění, když rozhodl, že tehdejší ustanovení § 243c odst. 2 OSŘ, umožňující Nejvyššímu soudu rozhodnutí o dovolání v něm specifikovaných vůbec neodůvodňovat, ruší pro jeho rozpor s principy právního státu (čl. 1 Ústavy ČR), jakož i s principem rovnosti (čl. 1 Listiny). ÚS uvedl, že *stav, kdy se účastník nedozví důvody rozhodnutí NS o odmítnutí dovolání, by snad mohl obstát v situaci, pokud by Nejvyšší soud byl skutečně posledním orgánem soudního typu, který se věci mohl zabývat. S ohledem na postavení ÚS, jakož i ESLP, však absence jakéhokoli odůvodnění znemožňuje posoudit důvody rozhodnutí*. S tímto se však někteří odborníci neshodují¹⁵⁵, když upozorňují, že tento problém by nastal pouze v případě, kdy by neexistovala předchozí rozhodnutí nižších instancí. Pokud se totiž NS odmítne dovoláním zabývat, ve své podstatě vyjadřuje ztotožnění se s právním názorem soudu nižšího, a ÚS či ESLP nic nebrání přezkoumat meritorně rozhodnutí soudu odvolacího či soudu prvního stupně, která

¹⁵¹ Půjde jednak o rozhodnutí o zastavení dovolacího řízení a odmítnutí dovolání v jednodušších případech objektivní povahy, tj. pro opožděnost, nedostatek subjektivní přípustnosti či nedoplnění či neopravení vady, pro kterou nelze v řízení pokračovat. Viz § 243f OSŘ 2013.

¹⁵² V tomto je znění dané ustanovení součástí OSŘ 2013.

¹⁵³ Toto ustanovení zůstalo i v OSŘ 2013 beze změn.

¹⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20.6.1995, sp. zn. III. ÚS 84/94.

¹⁵⁵ Např. KÜHN, Zdeněk. Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice. *Právní rozhledy*, 2012, č. 22, s. 771.

jsou plně odůvodněná. Na druhou stranu poukážme na určitou nelogičnost, kdy existovala povinnost ÚS všechna odmítavá usnesení odůvodňovat, přičemž NS tuto povinnost neměl. Nově tak bylo zákonodárcem stanoveno, že v odůvodnění usnesení, jímž bylo dovolání odmítnuto nebo jímž bylo zastaveno dovolací řízení, dovolací soud stručně vyloží důvody, pro které je dovolání opožděné, nepřípustné, zjevně bezdůvodné nebo trpí vadami, jež brání pokračování v dovolacím řízení, nebo pro které muselo být dovolací řízení zastaveno (§ 243f odst. 3 OSŘ¹⁵⁶).

Posléze se objevovaly snahy o omezení nutnosti odůvodňování rozhodnutí, uvažováno bylo například o možnosti odůvodňovat dodatečně jen ta rozhodnutí, u nichž bude tzv. ohlášeno odvolání. Tato tendence však byla vždy podstatnou částí odborné veřejnosti vnímána jako pouhá snaha neopodstatněně ulevit soudcům, která ve své podstatě vyústí ve zhoršení kvality soudních rozhodnutí¹⁵⁷. Opačný názor, podporující naopak myšlenku méně zatěžujícího písemného odůvodnění rozhodnutí ve prospěch odůvodnění podaného soudcem již v soudní síni, vyjádřil ve svém článku Jirsa¹⁵⁸.

Přestože tak je za současné situace stanoven rámeček odůvodnění odmítavých usnesení, nahlédnutím do odůvodnění skutečných odmítavých usnesení publikovaných na stránkách NS vzbuzuje dojem, že se NS přece jenom stále dusí ve spárech retrospektivní filozofie rozhodování. Odůvodnění jeho rozhodování jsou dlouhá, rekapitulující předcházející řízení a řešící stále se opakujícími formulacemi procedurální stránku dovolání. Jak upozorňuje Kühn¹⁵⁹, hodnota takového odůvodnění je velmi malá, resp. blízká nule, což ale bohužel neplatí o práci, s níž je vyhotovení takového odůvodnění spojeno. Tato praxe zbytečně zbytnělého odůvodnění je pak jakýmsi obranným mechanismem před Ústavním soudem. Tímto přístupem se tak ale dostává NS do pozice přetíženého typu soudu, jak ve svém článku zajímavě předestírá Bobek¹⁶⁰.

Nastíněný vývoj opačné tendence, tedy směřující opět k menším nárokům na odůvodnění odmítavého rozhodnutí o dovolání, zaujímá navrhovaná novela. Tato tendence je v logické souvislosti s celkovým cílem nové úpravy dovolání, totiž posílením funkce NS jakožto sjednocovatele judikatury. Menší nároky na odůvodnění totiž významně podporují prospektivní funkci rozhodování soudu. Sám ÚS již ve zmíněném zrušovacím nálezu uznal, že efektivita a rychlost vyřizování věcí před Nejvyšším soudem do jisté míry ospravedlňuje zkrácené (nikoli však zcela chybějící) odůvodnění, a prospektivní roli NS tak pouze omezil, nikoli popřel.

¹⁵⁶ OSŘ 2013.

¹⁵⁷ Například WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 19, s. 710.

¹⁵⁸ JIRSA, Jaromír: Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*, 2011, č. 5, s. 153.

¹⁵⁹ KÜHN, Zdeněk. Civilní dovolání v zákrutech ústavní justice. *Právní rozhledy*, 2012, č. 22, s. 771.

¹⁶⁰ BOBEK, Michal. Curia ex machina: o smyslu činnosti nejvyšších a ústavních soudů. *Právní rozhledy*, 2006, č. 22, s. 1.

Nová právní úprava odůvodnění rozhodnutí o dovolání by tak měla být dílčím krokem směrem k prospektivnímu rozhodování Nejvyššího soudu.

5.8.2 Odůvodnění rozhodnutí o rakouské revizi

Ve vyhotovení rozhodnutí může revizní soud omezit reprodukování podání stran a skutkových podkladů pro rozhodnutí na to, co je nezbytné k porozumění jeho právních závěrů. Potvrzuje-li Nejvyšší soudní dvůr rozsudek odvolacího soudu a pokládá-li jeho zdůvodnění za výstižné, pak stačí poukázat na jeho správnost. U posouzení, že uplatněná vadnost nebo rozpornost se spisy neexistuje, tak jako pro odmítnutí mimořádné revize, není třeba žádného zdůvodnění. Zamítnutí řádné revize kvůli nedostatku závažnosti právní otázky se může omezit na odůvodnění zamítnutí (§ 510 odst. 3 ZPO).

Soud, jemuž byla věc vrácena, je vázán právním posouzením, na němž založil revizní soud své zrušující usnesení (§ 511 odst. 1 ZPO).

Zákon i judikatura se také věnují otázce odůvodnění rozhodnutí o žádosti o přezkum rozhodnutí odvolacího soudu, který prohlásil, že revize není přípustná („Überprüfungsantrag“)¹⁶¹. Usnesení odvolacího soudu o tom, že nově je podle jeho názoru revize přeci jen přípustná, musí obsahovat odůvodnění, které stanoví konkrétně v čem má nyní, oproti dřívějšímu rozhodnutí, spočívat podstatná právní otázka¹⁶². Nestačí pak, pokud odvolací soud uzná, že daný návrh není „v následném řízení zcela beznadějným“, nýbrž se musí vypořádat s argumenty v návrhu¹⁶³. Pokud naopak odvolací soud návrh nepokládá za důvodný a opětovně jej zamítne, může si vystačit jen s odkazem na zdůvodnění svého dřívějšího výroku.

V rakouském přístupu k odůvodnění rozhodnutí OGH můžeme spatřovat velkou podobnost s navrhovanou novelou českého OSŘ, když zaujímá přístup spíše minimalistický a šetřící tak nejen čas, ale i zdroje justice v případech, které pokládá za nesporné.

5.8.3 Odůvodnění rozhodnutí o dovolání podle navrhované novelizace

Navrhovaná novela občanského soudního řádu sleduje už výše nastíněný opětovný návrat k minimalizaci požadavků na odůvodnění rozhodnutí, kterým je dovolání odmítnuto nebo dovolací řízení zastaveno.

Podle navrhované právní úpravy by tak Nejvyšší soud v těchto případech měl pouze stručně uvést důvody, pro které je dovolání opožděné, nepřípustné nebo trpí vadami, jež brání pokračování v dovolacím řízení, nebo proč muselo být dovolací řízení zastaveno, přičemž

¹⁶¹ Více viz kap. 6.2.2.

¹⁶² RS U OGH 2002/11/13 7 Ob 251/02s.

¹⁶³ RS U OGH 1999/0901 7 Ob 178/99y.

rozhodnutí o náhradě nákladů dovolacího řízení nemusí být odůvodněné vůbec (§ 243f odst. 3 navrhované novely).

Návrh se tak pohybuje na samé hranici, která byla pro odůvodnění vymezena Ústavním soudem ve výše uvedeném nálezu č. 153/2004 Sb.

Nutné je však kromě úpravy zákonné vzít v úvahu i relevantní judikaturu usměrňující chování dovolacího soudu v tomto směru. Ústavní soud tak zejména judikoval, že rozhodnutí Nejvyššího soudu, z jehož odůvodnění se nelze dovědět, proč otázku předloženou mu v dovolání nepovažoval za otázku zásadního právního významu (např. citací judikátů tohoto soudu, které věc řeší a pro jejichž změnu či odchýlení se od nich neshledal Nejvyšší soud důvod), je třeba považovat za nepřezkoumatelné, a tudíž stojící v rozporu s principy právního státu¹⁶⁴.

Je tedy třeba mít na zřeteli, že i v případě, že dovolací soud odmítá dovolání z důvodu nenaplnění podmínky zásadního právního významu, musí odůvodnění takového rozhodnutí splňovat přiměřeně požadavky na odůvodnění soudních rozhodnutí vyplývající z dosavadní judikatury¹⁶⁵ Ústavního soudu¹⁶⁶. V opačném případě by došlo k situaci porušující čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Nové přesné hranice, pokud skutečně bude předvídaná právní úprava přijata, však zřejmě nastíní až nová judikatura.

5.9 Specifický institut

5.9.1 V České republice – Povinné zastoupení

Pro české občanské právo procesní výjimečná¹⁶⁷ je úprava povinného zastoupení dovolatele advokátem¹⁶⁸ nebo notářem¹⁶⁹. Tento požadavek má své opodstatnění nejen s ohledem na skutečnost, že zákon klade na podání dovolání (jakožto mimořádného opravného prostředku, kterým se zasahuje do právní moci rozhodnutí) zvýšené formální i obsahové požadavky, jež by bylo pro osobu bez právního vzdělání¹⁷⁰ často těžké naplnit tak, aby dovolací soud mohl

¹⁶⁴ Nález ÚS ze dne 15.7.2004, sp. zn. II. ÚS 594/02.

¹⁶⁵ např. nález ÚS ze dne 20.6.1995 sp. zn. III. ÚS 84/94, nález ÚS ČR ze dne 26.9.1996 sp. zn. III. ÚS 176/96 a nález ÚS ze dne 9.7.1998 sp. zn. III. ÚS 206/98.

¹⁶⁶ Nález ÚS ze dne 16.03.2006, sp. zn. III. ÚS 202/05.

¹⁶⁷ Ačkoli je třeba zmínit, že obdobný požadavek vyžaduje také § 30 odst. 1 ZÚS v řízení o ústavní stížnosti.

¹⁶⁸ Teoreticky přípustné je i zastoupení advokátem zapsaným v seznamu advokátů v jiném státě Evropské unie (hostující evropský advokát), pro otázky procesního práva si však musí zvolit tuzemského advokáta jakožto konzultanta, jinak nebude podmínka procesního zastoupení splněna (usnesení NS ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2079/2011).

¹⁶⁹ U zastoupení notářem je nezbytné brát v úvahu omezení, které v tomto ohledu stanoví § 3 odst. 1 NŘ (viz § 241 odst. 1 OSŘ).

¹⁷⁰ Výjimky z povinného zastoupení právě z absence tohoto důvodu uvádí § 241 odst. 2 OSŘ, podle kterého požadavek povinného zastoupení neplatí, pokud je dovolatelem osoba s právníkem vzdělání, či právnická osoba, stát, obec nebo VÚSC, za kterou osoba (uvedená v § 21, 21a nebo 21b OSŘ) s právníkem vzděláním jedná (nestačí ovšem pověření zaměstnance, jehož poměr k dovolateli je založen dohodou o provedení práce, jak uvádí usnesení NS ze dne 23.2.2005, sp. zn. 20 Cdo 2410/2004).

rozhodnout o dovolání zpravidla bez nařízení jednání, a bez zbytečných průtahů. Povinným zastoupením však zákon dále sleduje, aby se dovolateli dostalo skutečně kvalifikované právní pomoci¹⁷¹. Ačkoli se tak může snad na první pohled jevit stanovení povinného zastoupení jako omezení přístupu k soudu, byl požadavek povinného zastoupení v dovolacím řízení shledán Ústavním soudem zcela v souladu s právem na přístup k soudu zakotveným v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod¹⁷², a se současnou možností využití žádosti o ustanovení advokáta tak není opodstatněná obava, že dochází takovýmto postupem k bránění přístupu k soudu či nastolení nerovných podmínek pro dovolatele¹⁷³.

Povinné zastoupení platí pouze pro podání dovolání, ačkoli to je třeba chápat širěji, než striktně pouze jako jeho podání¹⁷⁴. Vztít dovolání zpět už může účastník i sám. Požadavek povinného zastoupení však není splněn pouhým faktem, že si účastník kvalifikovaného zástupce zvolí, ale dovolání jím musí být skutečně sepsáno. Pokud je navíc advokát účastníku určen¹⁷⁵, nedokládá určení samo o sobě zastoupení dovolatele, a bude nutné i zde doložit plnou moc¹⁷⁶. Pokud by si dovolatel zvolil zastoupení až poté, co již sám dovolání sepsal a podal, bude třeba, aby zvolený zástupce toto podání nahradil nebo doplnil podáním vlastním, v němž sdělí soudu, že se s účastníkem podaným dovoláním ztotožňuje¹⁷⁷.

Podmínka povinného zastoupení musí být navíc splněna u každého ze společníků sporu samostatně (což bude platit i v případě, kdy půjde například o solidárně zavázané manžele, z nichž jeden má právnické vzdělání)¹⁷⁸. Vzhledem k výše uvedeným důvodům povinného zastoupení však osobně neshledávám důvod, proč by v takovémto případě mělo být skutečně trváno na zastoupení osobu solidárně zavázaných manželů, když účelu ustanovení o povinném zastoupení lze dle mého názoru docela dobře dosáhnout i tam, kde právnické vzdělání má pouze

¹⁷¹ PUTNA, Mojmir. In DRÁPAL. BUREŠ (ed): *Občanský soudní řád...*, s. 1913.

¹⁷² Ústavní soud v této souvislosti uvedl, že nepovažuje toto ustanovení za vymykající se ústavně garantovanému právu na přístup jednotlivce k soudu zakotvenému v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť smyslem a účelem povinného zastoupení je poskytnout dovolateli kvalifikovanou právní pomoc na profesionální úrovni především proto, aby dovolání koncipované jako opravný prostředek, jehož čerpání je připuštěno jen mimořádně, vyhovovalo všem formálním požadavkům, a dovolací soud o něm mohl rozhodnout bez zbytečných průtahů. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 9. 2000, sp. zn. Pl. ÚS 43/2000.

¹⁷³ Shodně KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení z pohledu stávající a připravované právní úpravy. *Právní fórum*, 2012, č. 6, s. 241.

¹⁷⁴ V rozhodnutí NS ze dne 21.10.2003, sp. zn. 30 Cdo 1923/2003 však NS dovodil, že podmínka povinného zastoupení v dovolacím řízení není splněna, udělí-li dovolatel advokátovi plnou moc jen k „k vypracování dovolání“. Předpokládaná část řízení, v níž má být účastník zastoupen, totiž zahrnuje také případné podání odstraňující vady dovolání či představující dispozici s ním.

¹⁷⁵ Opatřením České advokátní komory podle § 18 odst. 2 ZAK.

¹⁷⁶ Usnesení NS ze dne 26.2.2004, sp. zn. 20 Cdo 83/2003.

¹⁷⁷ Usnesení NS ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 26 Cdo 1121/99.

¹⁷⁸ Usnesení NS ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 402/2002.

solidárně zavázaný manžel. Pochopitelně ale z doslovné aplikace zákonných ustanovení¹⁷⁹ tento požadavek oprávněným shledat musíme.

Naopak lze restriktivně z dikce zákona dovodit, že požadavek povinného zastoupení platí pouze pro dovolatele samotného, nikoli tedy další účastníky řízení. Tito být v dovolacím řízení zastoupeni nemusí, což je logické, neboť dané řízení neiniciovali a neměli by tak být zbaveni možnosti sami se rozhodnout, zda dané zvýšené procesní náklady podstoupí či ne. I pro dovolatele navíc platí tato podmínka pouze ve fázi podání dovolání, a trvání na zastoupení i ostatních účastníků by tak nebylo logické.

Povinné zastoupení je v české právní úpravě zvláštní podmínkou dovolacího řízení, jejíž nedostatek lze sice odstranit, ale bez jejíhož splnění nelze dovolání meritorně projednat¹⁸⁰. Případný nedostatek v povinném zastoupení soud řeší postupem podle § 104 odst. 2 OSŘ, leda by šlo o dovolání podané opožděně, někým, kdo k dovolání není oprávněn, nebo které směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není dovolání přípustné¹⁸¹.

Na rozdíl od české právní úpravy je tak rakouský zákon značně přísnější. Ten totiž vyžaduje povinné zastoupení („*Anwaltpflicht*“) nejen v dovolacím (rekursním) řízení, ale také již v řízení odvolacím a v zákonem stanovených případech pak dokonce i v řízeních před soudem prvního stupně. Podle rakouských právních předpisů platí, že strana musí být vždy zastoupena advokátem u okresního soudu, pokud hodnota předmětu sporu přesáhne hranici 5.000 EUR, a u všech řízení před soudy vyšších instancí¹⁸². Obdobnou úpravu zvolil i zákonodárce ve Spolkové republice Německo, zatímco ve Francii je tento institut doplněn o zpřísnující požadavek, že dovolání (kasační stížnost) je oprávněn podat pouze specializovaný advokát, zapsaný v seznamu advokátů oprávněných zastupovat účastníky před nejvyšším soudem¹⁸³. V komparaci s ostatními evropskými legislativami tak můžeme uzavřít, že je český přístup k povinnému zastoupení postaven na oprávněných a opodstatněných požadavcích na strany řízení.

5.9.2 V Rakousku – pokuta za svévoli

Komparačně zajímavým je v této souvislosti institut tzv. pokuty za svévoli. Ten je upraven v § 512 ZPO, v němž je stanoveno, že sezná-li revizní soud, že revize byla podána svévolně

¹⁷⁹ § 241 a § 91 OSŘ.

¹⁸⁰ Usnesení NS ze dne 18. 1. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2836/2000.

¹⁸¹ PUTNA, Mojmir. In DRÁPAL, BUREŠ (ed): *Občanský soudní řád...*, s. 1914.

¹⁸² Informace z rakouské hospodářské komory, Wirtschaftskammer Österreich. [online] Portal.wko.at, [cit. dne 10. 1. 2013]. Dostupné na: <http://portal.wko.at/wk/format_detail.wk?AngID=1&StfID=424477&DstID=0>.

¹⁸³ SOCHOROVÁ: *Komparace českého a ...*, s. 46.

(„*Mutwillige Revisionserhebung*“) nebo jen ke zdržení věci („*Revisionserhebung zur Verzögerung der Sache*“), pak stanoví reviznímu dovolateli pokutu za svévoli.

Revize je přitom podána svévolně tehdy, pokud si je revizní dovolatel vědom neoprávněnosti svého procesního stanoviska ve věci, ale přesto doufá, že bude ve věci úspěšný, případně pokud jde dovolateli o dosažení účelu, který není právním řádem anticipovaný. Takovým účelem bude například snaha o dosažení odkladu uložené platby, zášť vůči druhé procesní straně či pouze snaha o získání publicity¹⁸⁴.

Skutečnost, že předchozí dvě instance rozhodly odlišně, neznamená bez dalšího, že podaná revize nemůže být i přesto svévolná – pouhá diformita předchozích soudních rozhodnutí nezbavuje dovolatele nebezpečí udělení pokuty podle § 512 ZPO. Naopak nelze říci, že jen proto, že stranou byla vznesena námitka zcela mylná, bude znamenat svévoli při podání revize. Konkrétní rozhodnutí bude vždy záležet na individuálním posouzení soudem. Podání revize pouze ke zdržení věci je ve své podstatě jednou z možných variant jejího svévolného podání¹⁸⁵.

Tento prostředek si klade za cíl předcházet zahlcení soudu nadbytečně podávanými revizemi, což je úprava jdoucí v selekci nápadu věcí na vrcholné soudy ještě o krok dále, než právní úprava česká. Zakotvení obdobného institutu by se mohlo s ohledem na přetíženost českých soudů zdát jako žádoucí novelizace právní úpravy do budoucna.

¹⁸⁴ FASCHING, Hans. KONECNY, Andreas. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. WIEN: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2005, s. 581.

¹⁸⁵ 4 OB 622/88.

6 K pojmu otázka zásadního právního významu

6.1 Zákonné a judikatorní pojetí v České republice a Rakousku

6.1.1 K zákonnému vymezení pojmu v České republice

Zavedení pojmu „otázka zásadního právního významu“ do civilního procesu bylo jedním z prostředků boje proti zahlcování soudů přílišným počtem podaných dovolání. Ačkoli jde o prostředek používaný i zahraničními právními úpravami a bezesporu prostředek účinný, jeho nejlepší podobu česká právní úprava stále ještě hledá.

Podle aktuálně platné právní úpravy¹⁸⁶ je předběžný úsudek dovolacího soudu o tom, že rozsudek odvolacího soudu má „ve věci samé“ po právní stránce zásadní význam, nezbytným předpokladem přípustnosti dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu (§ 237 odst. 1 písm. c) OSŘ)¹⁸⁷. Věcí samou se přitom rozumí samotný předmět, pro nějž se řízení vede, a rozhodnutím ve věci samé takové rozhodnutí soudu, jímž se v řízení sporném na základě žaloby stanoví konkrétní práva a povinnosti účastníků vyplývající z právního vztahu pro žalobou uplatněný nárok¹⁸⁸.

Kritéria, z nichž lze usuzovat na skutečnost, že dané rozhodnutí tuto podmínku splňuje, jsou v současné době demonstrativně uvedena v § 237 odst. 3 OSŘ¹⁸⁹. Podle něj tak bude mít rozsudek odvolacího soudu zásadní význam *zejména* ve třech případech, a to:

- a) řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena
- b) řeší-li právní otázku, která je soudy rozhodována rozdílně
- c) má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak;

Právě demonstrativní přístup k výčtu daných kritérií je jedním z hlavních problémů, které v tomto pojetí Ústavní soud spatřuje, a který viní ze skutečnosti, že současná úprava je nepředvídatelná¹⁹⁰.

Posledně uvedený případ (sub c), nebyl v tomto ustanovení od počátku. Původní uvedený text § 237 odst. 3 OSŘ totiž prospektivní prvek vnášený do rozhodování Nejvyšším soudem umožňoval pouze při řešení otázky, která dosud v judikatorní praxi řešena nebyla. Nový text daného ustanovení, změněný zákonem č. 7/2009 Sb., poskytl v tomto ohledu Nejvyššímu soudu širší možnosti. Bylo jím totiž připuštěno, že právní názor Nejvyššího soudu není neměnný, že se stejně jako okolnosti a relevantní společenské vztahy má a musí vyvíjet. Do citovaného ustanovení tak byla touto novelou přidána předposlední věta, která reflektovala nutnost

¹⁸⁶ Ve znění OSŘ 2012.

¹⁸⁷ Taktéž.

¹⁸⁸ Usnesení NS ze dne 22.2.2001, sp. zn. 25 Cdo 3065/2000.

¹⁸⁹ Ve znění OSŘ 2012.

¹⁹⁰ K tomuto více v kap. 6.4.

přizpůsobení aktuálního právního názoru případně změně společenských vztahů. S tímto přístupem se setkáme také v terminologii precedentní doktríny common law, která pro danou problematiku užívá termín „*overruling*“, případně „*distinguishing*“¹⁹¹.

V duchu připravované novelizace by pak mělo dojít ke změně definice zásadního právního významu. Znění § 237 odst. 1 OSŘ, který má nově řešit, co se rozumí otázkou zásadního právního významu, má být takového: *Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam tehdy, závisí-li na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která je podstatná z hlediska zajištění jednoty a zákonnosti rozhodování soudů proto, že se odvolací soud odchýlil od judikatury dovolacího soudu nebo že v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo že je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo že má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.*

Důvodová zpráva hovoří o *zpřesnění* definice. Je to však tvrzení přinejmenším sporné. Doslova totiž opisuje nynější demonstrativně uvedené situace, z nichž lze usuzovat na zásadní řešení otázky, přičemž přidává jednu situaci novou. Ta však působí poměrně nepřesným dojmem. Je tak otázkou, zda nejde ve skutečnosti o posun k horšímu. Přijat pak byl přístup taxativního výčtu jednotlivých situací, což je úprava reagující na níže rozebraný judikát Ústavního soudu č. Pl.ÚS 29/11.

6.1.2 K rozdílnosti rozhodování

Zajímavý je pohled na pojetí diformity v českém civilním soudnictví v tomto kontextu. Nejdříve je třeba vyřešit samotou otázkou, co se rozumí pod pojmem měnicí rozhodnutí. Podle názoru Nejvyššího soudu¹⁹² je pro úvahu, jde-li o rozsudek měnicí, rozhodující to, zda odvolací soud posoudil práva a povinnosti v právních vztazích účastníků řízení po obsahové stránce jinak než soud prvního stupně, i kdyby samotný výrok formuloval odlišně. Není tak rozhodující, zda odvolací soud formálně rozhodl podle § 220 OSŘ, nebo zda postupoval podle § 219 OSŘ.

Co se týče soudů, jichž se bude případná rozdílnost týkat, můžeme říci, že rozdílnost rozhodování dopadá na soudy všech stupňů, ponejvíce pak na soudy odvolací. Rozdílnost může být mezi rozhodováním různých senátů téhož odvolacího soudu (například dva různé senáty Vrchního soudu v Praze), mezi odvolacími soudy téhož druhu (například mezi Krajským soudem v Ostravě a Krajským soudem v Hradci Králové) anebo mezi odvolacími soudy různého druhu (tedy například na jedné straně mezi krajským soudem jako soudem odvolacím, na straně druhé pak vrchním soudem jako soudem odvolacím).

¹⁹¹ DAVID, Ludvík. Má být dovolací přezkum limitován uplatněnými dovolacími důvody? *Právní rozhledy*, 2010, č. 10, s. 372.

¹⁹² Usnesení NS ze dne 29.7.1999, sp. zn. 20 Cdo 1760/98.

V zásadě pak můžeme rozlišit čtyři situace, za nichž se tato rozdílnost materiálně projevuje.

Za prvé půjde o situaci, kdy v dané právní věci neexistuje ustálená judikatura, a soudy tak rozhodují věc nejednotně.

Do druhé, již komplikovanější skupiny, bychom zařadili případy, kdy sice konstantní judikatura existuje, ale odvolací soud přesto určitou právní otázku posoudí jinak. Relevantní judikaturou v tomto směru pak myslíme nejen rozsudky vyšších (odvolacích soudů), ale také rozhodnutí soudu nižšího, které bylo následně Nejvyšším soudem přijato a uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek za účelem sjednocení judikatury (§ 24 ZSS).

Může také existovat konstantní judikatura samotného dovolacího soudu, od které se však přesto odvolací soud odchýlil.

A nakonec může nastat i situace, kdy je rozporná vlastní judikatura samotného dovolacího soudu, tedy kdy různé senáty Nejvyššího soudu posoudily danou právní otázku jinak. Pro další postup dovolacího soudu v takovémto případě je pak rozhodné určit, zda se jedná o řešení právní otázky hmotného či procesního práva. V případě, že jde o otázku práva hmotného, pak příslušný tříčlenný senát dovolacího soudu, který daný rozpor mezi rozhodováním jednotlivých senátů dovolacího soudu zjistil, postoupí věc v souladu s § 20 odst. 1 ZSS velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, který je následně povinen dovolání na tomto podkladě připustit a o věci rozhodnout. Pokud by šlo o otázku práva procesního, mohou v zásadě nastat dvě základní situace. Buďto již v mezidobí bylo jedno z těchto rozporných rozhodnutí přijato a uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí (pak bude dovolání pouze tehdy přípustné, pokud je napadané rozhodnutí s uveřejněným rozhodnutím v rozporu), a pokud žádné z těchto rozporných rozhodnutí uveřejněno nebylo, pak je nepochybně nutné dovolání připustit podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ¹⁹³.

V souhrnu tak, co se týče rozdílnosti, můžeme zpozorovat, že nejde o jakoukoli rozdílnost soudního rozhodování, ale jakousi rozdílnost kvalifikovanou – tedy až rozdílnost na určité úrovni soudní soustavy. Ovšem ve chvíli, kdy by existovala rozdílnost pouze mezi rozhodnutími soudů prvního stupně, bylo by to s největší pravděpodobností z toho důvodu, že by právní otázka dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla vyřešena (sub a). Můžeme tak obecně shrnout, že jakákoli nekorespondující rozhodnutí, na jakékoli úrovni soudní soustavy, způsobí rozdílnost rozhodnutí ve smyslu citovaného ustanovení.

Bude-li rozsudek spočívat na posouzení více právních otázek, bude potřeba každou takovouto otázku posuzovat z hlediska existence zásadního právního významu samostatně.

¹⁹³ Ve znění OSŘ 2012.

Spočívá-li pak rozsudek na posouzení více právních otázek, v nichž každé samo o sobě vede k zamítnutí žaloby, není dovolání ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ¹⁹⁴ přípustné, jestliže řešení některé z těchto otázek nebylo dovoláním zpochybněno, nebo jestliže ohledně některé z těchto otázek není splněna podmínka zásadního právního významu napadeného rozhodnutí ve věci samé¹⁹⁵. Pokud totiž bude věcnému přezkumu byt' jediné z takovýchto spojených otázek (když její samostatné posouzení povede k zamítnutí žaloby a je tedy nutné uplatnit obě společně) bránit skutečnost, že není splněna podmínka zásadního právního významu, pak věcný přezkum ostatních takovýchto otázek nemůže nijak ovlivnit výsledek sporu, a dovolání je proto nepřipustné jako celek¹⁹⁶.

6.1.3 Zákonné a judikatorní pojetí pojmu v Rakousku

Přípustnost revize je v rakouském ZPO řešena v rámci § 502 ZPO. Podle něj je tedy revize přípustná proti rozsudku odvolacího soudu, jestliže rozhodnutí spočívá na řešení právní otázky hmotného nebo procesního práva, která má podstatný právní význam pro zachování jednoty práva, právní jistoty nebo vývoj práva, zejména pokud se odvolací soud odchýlil od právního posouzení věci Nejvyšším soudním dvorem, nebo rozhodnutí o takové věci dosud chybí nebo je rozhodováno nejednotně. Hodnota sporu navíc musí vždy překročit hranici 5 000 EUR¹⁹⁷.

Je třeba v tomto ohledu upozornit na skutečnost, že „podstatnou otázkou“ („*Erhebliche Rechtsfrage*“) se nemyslí totéž, co otázkou zásadní („*Grundsätzlich*“) ve smyslu § 8 OGHG¹⁹⁸, neboť v takovém případě by o přípustnosti revize vždy musel rozhodovat posílený senát. „*Erhebliche Rechtsfrage*“ je tak vnímána jako otázka, která má v tomto kontextu nižší stupeň významu.

Otázka zásadního právního významu může být pouze taková otázka, na níž řešení daného případu přímo závisí¹⁹⁹. Obecně se také vyžaduje určitý judikatorní přesah dané problematiky, jak je popsáno níže. Vedle vlivu na budoucí rozhodování soudů však rakouská právnícká literatura připouští i jiné sféry vlivu, díky nimž může jít o právně podstatnou otázku. Zejména tomu tak bude ve chvíli, kdy dané rozhodnutí sice neovlivní přímo budoucí rozhodování soudů, ale napomůže objasnit spornou nebo nevyřešenou otázku, kterou se zabývá právní věda.

¹⁹⁴ Ve znění OSŘ 2012.

¹⁹⁵ Usnesení NS ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003.

¹⁹⁶ Shodně usnesení NS ze dne 30.1.2002, sp. zn. 20 Cdo 910/2000.

¹⁹⁷ Podrobněji viz kap. 5.3.

¹⁹⁸ Zákon č. 328/1968, OGH-Gesetz (Zákon o Nejvyšším soudním dvoru).

¹⁹⁹ KLAUSER, Alexander, KODEK, Georg. *Jurisdiktionsnorm und Zivilprozessordnung*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 1332.

Nadto půjde i o situace, kdy bude vhodné danou otázku upravit proto, že zasáhne větší počet osob, případně bude mít i zahraniční vliv²⁰⁰.

Judikatura však přílišné rozpětí přípustnosti revize v tomto ohledu usměrňuje. V první skupině případů tak, že otázky čistě teoretické nemohou založit otázku zásadního právního významu²⁰¹, stejně jako řešení abstraktních problémů²⁰². Ve druhé skupině případů pak tak, že otázka zásadního právního významu, která by učinila opravný prostředek k OGH přípustným, není dána jen a pouze na základě argumentu mnohosti daných případů (v posuzovaném případě několik osob, které provedly nákup u stejné firmy)²⁰³.

V oblasti práva procesního budou mít vždy podstatný právní význam vady zmatečnosti („*Nichtigkeitsgründe*“), a to konkrétně pro právní jistotu, neboť podle zákonodárce je nutné brát zřetel na vady zmatečnosti i tehdy, kdy by rozhodnutí samotné bylo správné²⁰⁴. Nadto jsou z pohledu procesního práva pro přípustnost revize způsobilé také takové vady, kterými došlo k porušení norem procesního práva, které sice nejsou vadami zmatečnosti, ale které ohrožují samotné stěžejní zásady procesního práva (například zásadu bezprostřednosti)²⁰⁵. Také možnost vlivu na budoucí právní úpravu, resp. předpokládaný impuls k její změně, bude vnímán jako dostatečný důvod pro existenci podstatného právního významu²⁰⁶.

Naopak nedostatečný bude v tomto ohledu pouhý význam historický či obchodně-politický. Tuto skutečnost je však nejen podle názoru rakouských právních teoretiků²⁰⁷ politováníhodný ukazatel toho, že zákonodárce stále ještě buďto nepochopil, nebo není ochoten připustit, propojení civilního procesu a hospodářského významu jednotlivých kauz. Nicméně i přes tento zdánlivý nedostatek by v současné situaci většinou bylo možné podřadit obchodní význam pod zájem na právní jistotě, případně pod faktor více osob či zahraničního vlivu.

Otázka zásadního právního významu má význam jen pro samotné posouzení přípustnosti revize. Pokud již bude takto revize přípustná, pak může dovolatel („*Revisionswerber*“) uplatnit v revizi všechny přípustné revizní důvody²⁰⁸.

²⁰⁰ FASCHING, Hans. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 1890.

²⁰¹ 1 Ob 310/01, 1 Ob 334/98.

²⁰² 8 ObA 57/97.

²⁰³ Rozhodnutí OGH ze dne 19.1.2011, sp. zn. 3 Ob 196/10 k.

²⁰⁴ Obdobný přístup můžeme vysledovat i u nás, když uvážíme, jakou váhu zákonodárce vadám zmatečnosti přiznává (srov. např. § 242 odst. 3 OSŘ 2012).

²⁰⁵ SZ 57/142.

²⁰⁶ 6 Ob 579/84.

²⁰⁷ Např. FASCHING, Hans, KONECNY, Andreas. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. WIEN: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2005, s. 336.

²⁰⁸ KODEK, Georg, MAYR, Peter. *Zivilprozessrecht*. Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels, 2011, s. 333.

Obsah neurčitého právního pojmu „zásadní právní význam“ je tak v obou komparovaných právních úpravách zakotven v zákoně, přičemž relevantní judikatura, pocházející z per samotných nejvyšších soudů, tuto zákonnou definici vhodně doplňuje.

Nelze nepoukázat na skutečnost, že rakouské pojetí definice tohoto pojmu se do značné míry podobá vymezení, které zvolil zákonodárce v aktuální české úpravě tohoto institutu²⁰⁹. Jde o vymezení pouze demonstrativní, což byla skutečnost, která byla Ústavním soudem zkritizována, a dokonce sám výčet oněch příkladmo uvedených situací je (resp. byl) v obou právních úpravách naprosto shodný.

6.1.4 Otázka právní versus skutková

Rozlišení mezi otázkou skutkovou a právní je v praxi často problematické. Význam tohoto řešení není pouze teoretický, jak by se snad na první pohled mohlo zdát, ale konkrétní význam se projeví zejména v rámci opravných prostředků, kdy například dovolání a revize jde podat pouze při nesprávném právním posouzení (srov. § 503 odst. 1 ZPO a § 241a odst. 2 OSŘ²¹⁰), vyjma případů rozporu rozhodnutí se spisy²¹¹, zatímco obnova řízení („*Wiederaufnahmsklage*“) pouze při nesprávném skutkovém zjištění (srov. §530 ZPO a § 228 OSŘ).

Mezi otázky právní tak podle rakouské právníkové literatury²¹² patří použití všech právních norem, a to včetně judikatury k jejímu výkladu nezbytné, jakož i všechny právní pojmy a právní závěry vyvozené ze zjištěného skutkového stavu. Také obsah neurčitého právního pojmu patří mezi otázky právní. Naproti tomu za skutkovou otázku budou považovány samotné zjištění soudu týkající se skutkového stavu daného případu, včetně hodnocení důkazů²¹³.

Quaestiones mixtae je pak pojem označující situaci, kdy se právní a skutková otázka zdají být spojené²¹⁴. Problematické rozlišování způsobuje skutečnost, že oba instituty jsou si velmi podobné, často nelze určit jejich přesné hranice, a navíc se navzájem výrazně ovlivňují. Skutkovými otázkami přitom chápeme jakýsi předpoklad a východisko rozhodnutí, zatímco právní posouzení je závěrem, kterým soud z takového východiska vyvodil, a jde tak ve své podstatě o aplikaci obecného (právní normy) na konkrétní případ či situaci²¹⁵. Variací konkrétních situací však bude nespočet, a bude tak vyžadována často poměrně náročná tvůrčí činnost na straně soudu při aplikaci právních norem.

²⁰⁹ Ve znění OSŘ 2012.

²¹⁰ V rámci novelizace je tato skutečnost ještě znatelnější, a je vyjádřena v § 241a odst. 1 OSŘ 2013.

²¹¹ § 503 č. 3 ZPO a 241a odst. 3 OSŘ 2012.

²¹² RECHBERGER. SIMOTTA: *Grundriss des österreichischen...*, s. 591.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ ZOULÍK, František. Základy civilního procesu: Rozhodnutí. In WINTEROVÁ, Alena (ed). *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 283-284.

Rakouské procesní právo zaujalo k případné kolizi právní a skutkové otázky přístup spočívající v určitém zvýhodnění účastníka tak, že v případě, že pokud by vyloučením dané skutkové otázky byl výklad právní normy nemožný či vedl k nesmyslným závěrům, bude celá tato *quaestiones mixtae* považována za otázku právní²¹⁶. Přístup sledující neodepření přístupu účastníka k nejvyššímu soudu v případě, že výklad je nejasný, se s ohledem na funkci soudů jakožto ochránce právní jistoty a oprávněných zájmů účastníků řízení jeví jako vhodně zvolený.

Jak v právní úpravě české, tak v právní úpravě rakouské pak platí, že OGH²¹⁷ ani Nejvyšší soud nejsou instancemi skutkovými, ale instancemi právními. To se promítá i do vymezení otázky zásadního právního významu, neboť ta musí být skutečně otázkou právní. Proto v Rakousku platí, že skutkové otázky, resp. skutečnosti tvořící základ skutkového stavu věci nelze při posuzování přípustnosti revize zohlednit²¹⁸.

Obdobně judikuje i Nejvyšší soud, podle něhož (zde ovšem konkrétně v případě přípustnosti dovolání pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí odvolacího soudu) může být způsobilým dovolacím důvodem jen ten, jímž se namítá, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Tato problematika je pak dle mého názoru zkomplikována ustanovením § 241a odst. 3 OSŘ²¹⁹, podle kterého je v případě diformity (popř. v případech dle § 238 a 238a OSŘ²²⁰) možné podat dovolání také z důvodu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Tyto vady se však váží ke zjištěnému skutkovému stavu, nikoli právnímu posouzení, a toto ustanovení je tak podle mého názoru značně nekonceptční, neboť přezkum skutkové stánky věci by měl být vyloučen z podstaty samotného dovolání a jeho založení na kasačním opravném systému. Navíc ve své podstatě může vést k nerovnosti účastníků řízení, když u diformních rozhodnutí připouští zákonodárce téměř úplný přezkum, kdežto účastníku, který se, byť pro naprosto stejnou vadu, bude dovolávat přezkumu rozhodnutí konformního, bude skutkový přezkum zapovězen²²¹.

6.1.5 K nutnosti označení otázky v dovolání

Zdánlivě problematickým okruhem je pak také nutnost označení předmětné otázky v podávaném dovolání, resp. revizi. Podle starší judikatury totiž platilo, že při podání návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání není účastník řízení povinen konkretizovat právní otázku,

²¹⁶ RECHBERGER. SIMOTTA: *Grundriss des österreichischen...*, s. 591.

²¹⁷ Tamtéž, s. 584.

²¹⁸ Tamtéž, s. 591.

²¹⁹ 2012

²²⁰ Taktéž

²²¹ NOVOTNÁ: *Úloha dovolání...*, s. 47.

jejíž řešení má rozhodnutí odvolacího soudu činit rozhodnutím po právní stránce zásadního významu²²². Nejvyšší soud však následně sám své rozhodnutí změnil, a to především vlivem výše zmíněného vývoje ve věci soudu, který je příslušný danou problematiku posuzovat. Jelikož napříště to měl být sám Nejvyšší soud jako soud dovolací, jeho přístup k dané problematice se, snad trošku oportunisticky (nicméně bezpochyby logicky), zcela změnil. Vyslovil, že přípustnost tzv. nenárokového dovolání může být založena jen v případě, kdy dovolatel v dovolání označí pro výsledek sporu relevantní právní otázku, jejíž řešení odvolacím soudem činí rozhodnutí tohoto soudu rozhodnutím zásadního právního významu. Neuvede-li dovolatel v dovolání žádnou takovou otázku, nebo jen otázku skutkovou, nemůže dovolací soud shledat nenárokové dovolání přípustným²²³. Posuzovat totiž soud může v tomto ohledu pouze takové otázky, které dovolatel v dovolání označil²²⁴, neboť není-li právní otázka v dovolání určité a s dostatečnou srozumitelností vymezena, nelze žádat po dovolacím soudu, aby se jeho dovolací přezkum stal bezbřehou revizí věci, jež by se ocitla v rozporu s přezkumnými limity dovolacího řízení, danými zejména ustanovením § 242 OSŘ²²⁵. Nevymezil-li žalovaný v dovolání právní otázku, jejíž řešení by mohlo navodit zásadní právní význam napadeného rozhodnutí tedy i přípustnost dovolání, pak dovolací soud dovolání jako nepřípustné odmítne²²⁶.

Obdobně judikuje v tomto smyslu i rakouský OGH, když vyslovil, že dovolatel musí poukázat při nejmenším na jednu otázku, která splňuje požadavky v § 502 odst. 1 ZPO. Výslovně navíc stanovil, že nestačí napadat právní posouzení odvolacího soudu pouze prázdnými formulacemi či pouze zcela paušálně²²⁷. Požaduje navíc také, aby v podané revizi bylo výslovně uvedeno vyjádření, že návrh je podán na změnu výroku o přípustnosti, který byl vysloven odvolacím soudem. Pokud tomu tak není a takové výslovné vyjádření chybí, není podání opravného prostředku k OGH možné předložit²²⁸. Výjimkou v tomto ohledu jsou spory uvedené v § 502 odst. 5 ZPO, neboť v této skupině případů nebude nutné adresovat odvolacímu soudu návrh na vyslovení, že revize je přesto²²⁹ přípustná, neboť v případech uvedených v § 502 odst. 5 ZPO může být mimořádná revize uplatněna, aniž by bylo třeba změny výroku o přípustnosti revize odvolacím soudem²³⁰. Tento dílčí problém pak pochopitelně v české právní

²²² Rozhodnutí NS ze dne 13. 4. 2000, 22 Cdo 620/2000.

²²³ Rozsudek NS ze dne 6. 8. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4116/2008, usnesení NS ze dne 2. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 602/2009.

²²⁴ Usnesení NS ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. 21 Cdo 541/2004, shodně též odůvodnění rozsudku NS ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1392/2004, nebo usnesení NS ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 662/2003.

²²⁵ Usnesení NS ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1695/2007.

²²⁶ Usnesení NS ze dne 2. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 602/2009.

²²⁷ RS U OGH 2005/09/27 1 Ob 195/05s.

²²⁸ RS U OGH 1998/03/30 8 Ob 89/98s.

²²⁹ Myšleno přes odmítavé rozhodnutí odvolacího soudu o její přípustnosti.

²³⁰ RS U OGH 2004/03/16, 10 Obs 278/03k.

úpravě nenajdeme, neboť o nepřípustnosti dovolání pro chybějící zásadní právní význam řešené otázky rozhoduje samotný Nejvyšší soud usnesením.

6.1.6 Negativní vymezení pojmu

Vedle pozitivního vymezení pojmu *otázka zásadního právního významu* je nemalá pozornost věnována také jeho vymezení negativnímu, které je v mnoha případech snadněji formulovatelné a tedy pro soudy i účastníky srozumitelnější.

Rakouský OGH v tomto směru negativně vymezuje, že otázkou zásadního právního významu není například výklad určité smlouvy nebo existence spoluzavinění v konkrétním případě. Také otázky správního a finančního práva nepředstavují otázku zásadního právního významu²³¹. Totéž platí pro otázky týkající se zahraniční právní úpravy²³². Pokud rozhodnutí závisí na řešení otázky práva evropského společenství, bude revize přípustná pouze tehdy, pokud soud druhé instance se při řešení této otázky dopustil závažného pochybení při posouzení práva²³³. Také pomocná část odůvodnění, která není rozhodná pro výrok rozhodnutí, nemůže představovat otázku zásadního právního významu²³⁴.

Také český Nejvyšší soud se uchyluje k negativnímu vymezení předmětného pojmu v některých svých rozhodnutích, čímž poskytuje poměrně jednoznačný a srozumitelný návod k výkladu pojmu zásadní právní význam. Tak vyslovil, že z toho, jak se obecně správná právní východiska uplatnění odvolacím soudem prosadí na konkrétní věci, nelze usuzovat na zásadní právní význam daného rozhodnutí²³⁵.

Také judikoval, že za otázku zásadního právního významu nelze považovat otázku, zda určitý výkon práva je podle zjištěných skutkových okolností v rozporu s dobrými mravy²³⁶. Na druhou stranu ovšem nesystematicky uvedl v jiném svém rozhodnutí, že je oprávněn učinit úvahu o rozporu právního úkonu s dobrými mravy v případě zjevné nepřiměřenosti relevantních úvah soudu v nalézacím řízení. K této nekonstantnosti se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu tak, že pokud Nejvyšší soud paušálně vyloučí možnost posuzování zásadního právního významu u otázky, zda námitka promlčení byla v rozporu s dobrými mravy, dopouští se úvahy zjevně nelogické, a tudíž libovolné, zakládající porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces²³⁷.

²³¹ KODEK, Georg, MAYR, Peter. *Zivilprozessrecht*. Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels, 2011, s. 333.

²³² 2 Ob 84/06a.

²³³ 1 Ob 216/02z.

²³⁴ KLAUSER, Alexander, KODEK, Georg. *Jurisdiktionsnorm und Zivilprozessordnung*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006, s. 1332.

²³⁵ Usnesení NS ze dne 30. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2482/99, obdobně usnesení NS ze dne 9. 9. 2004, sp. zn. 26 Cdo 2477/2003, či usnesení NS ze dne 19. 11. 2004, sp. zn. 26 Cdo 464/2004.

²³⁶ Usnesení NS ze dne 15. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 931/2000, shodně usnesení NS ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. 26 Cdo 1491/2003, či usnesení NS ze dne 9. 2. 2005, sp. zn. 26 Cdo 180/2004.

²³⁷ Tato nesystematičnost byla jedním z argumentů, na nichž ÚS založil své zrušující rozhodnutí Pl. ÚS 29/11.

Rakouskou judikaturu lze v tomto ohledu označit jako bohatší, nicméně negativní vymezení používají obě srovnávané judikatury, a dle mého jde o řešení právně předvídatelné a srozumitelné.

6.1.7 Otázka nutnosti existence judikatorního přesahu rozhodnutí

Nedostatečně ujasněný aspekt otázky zásadního právního významu vidím ve skutečnosti, že otázka, zda je také nutné, aby předmětná problematika měla judikatorní přesah, je v obou státech řešena poměrně nejasně.

Tak je bez pochybností, že není možné považovat za otázku zásadního právního významu takovou otázku, která by ve své podstatě neměla pro řešení konkrétního sporu skutečný význam. Myšlena je tím například otázka, která byla v rozhodnutí řešena pouze okrajově, a jejíž případné jiné řešení by se beztak do výsledku právního sporu nepromítlo²³⁸. Stejně tak pokud má otázka význam obecný, například pro případné jiné obdobné spory, ale naprosto jí chybí význam pro dané účastníky, nepůjde o otázku zásadního právního významu ve smyslu zákonných ustanovení. Je tomu tak proto, že přípustnost dovolání pro otázku zásadního právního významu je podmíněna skutečností, že řešení zkoumané právní otázky se může projevit v poměrech dovolatele, tedy jeho postavení vůči druhé straně sporu nezůstane nezměněno²³⁹. Zůstane-li postavení dovolatele vůči druhé straně sporu při řešení uvedené právní otázky nezměněno, není dovolání přípustné²⁴⁰.

Význam pro daný spor tak musí být v obou právních úpravách zcela jednoznačně dán.

Co ale s případy, kdy je sice splněn požadavek, aby řešení dané otázky bylo významné pro konkrétní spor, nicméně pochybnosti existují ohledně judikatorního přesahu daného rozhodnutí?

V odborné literatuře nalezneme názor, že zásadní právní význam může mít rozsudek odvolacího soudu jen a pouze tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci, ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu)²⁴¹, což byl původně také přístup zastávaný samotným Nejvyšším soudem²⁴², který shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu není po právní stránce zásadního významu, jestliže dovolatel neformuloval právní otázku zásadního významu a věc neobsahuje nic, co by ji činilo významnější z hlediska obecného - nic podstatného, co by přesahovalo konkrétní jedinečné zájmy účastníků řízení.²⁴³

²³⁸ Např. odůvodnění usnesení NS ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003.

²³⁹ Usnesení NS ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdo 808/97.

²⁴⁰ Usnesení NS ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1952/2007.

²⁴¹ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, BUREŠ (ed): *Občanský soudní řád...*, s. 1872.

²⁴² Usnesení NS ze dne 25. 1. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2956/2000.

²⁴³ Usnesení NS ze dne 8. 3. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1421/2000.

Také rakouské procesní právo zaujímá obdobný přístup, když poukazuje na skutečnost, že OGH vystupuje jako nejvyšší a hlavní instance, a měl by být proto povoláván pouze k řešení otázek, které budou svým významem přesahovat jediné rozhodnutí. Přiznává však, že takové vymezení bude v konkrétním případě složité, neboť podle OGH samotná skutečnost, že o dané věci OGH ještě nerozhodl, nebude představovat bez dalšího takovou otázku²⁴⁴. Obecně však přesto v rakouské právní úpravě můžeme zhodnotit, že zákonodárce striktně nevyžaduje, aby byl dán prejudiciální význam daného rozhodnutí pro judikaturu („*Präjudizienwirkung der Urteile*“). Musí však vždy existovat určitý stupeň významu daného rozhodnutí (který bychom mohli popsat jako *Beispielswirkung*), který slouží soudům k orientaci při případném budoucím rozhodování o obdobné věci²⁴⁵. Neurčitost vymezení pojmu podstatný právní význam však ve skutečnosti ponechává OGH možnost přiznat tuto vlastnost také rozhodnutím poměrně jedinečným²⁴⁶.

Přesto v Rakousku najdeme určitou rozpolcenost, neboť judikatorní rozhodnutí se přiklánějí spíše k závěru, že judikatorní přesah, přestože jej zákon výslovně nevyžaduje, nutný bude. V tomto směru je důležité rozhodnutí OGH, kterým výslovně potvrdil, že význam dané právní otázky musí překročit význam jednotlivého sporu. Poukazuje však na skutečnost, že toto pravidlo je beztak obcházeno přes podřazení jinak nevhodných případů pod požadavek na zachování právní jistoty, a OGH je pak nucen beztak rozhodovat o otázce, která ve skutečnosti nepřesahuje významem daný právní spor²⁴⁷.

Obdobnou tendenci najdeme i v dalších, konkrétnějších rozhodnutích. Z mnoha případů poukažme příkladmo na rozhodnutí OGH, podle kterého otázka, zda v určitém jedinečném případě je daná škoda následkem škodné události, nepředstavuje obecně otázku zásadního právního významu ve smyslu § 502 odst. 1 ZPO, neboť jedinečné skutkové okolnosti daného případu znamenají, že význam daného rozhodnutí nebude přesahovat rozhodnutí samo, a bude mu tak chybět zásadní právní význam ve smyslu daného ustanovení²⁴⁸.

Potud by se tedy mohlo zdát, že otázka je poměrně jasná – chybějící judikatorní přesah zbavuje předmětnou otázku vlastnosti, kterou charakterizujeme jako zásadní právní význam. Než však učiníme tento závěr, poukažme na některá rozhodnutí a názory, které v tomto ohledu předložený závěr minimálně zpochybňují. Pod přímým vlivem Ústavního soudu byl totiž přístup k této otázce následně ze strany Nejvyššího soudu modifikován.

²⁴⁴ DEIXLER-HÜBNER, KLICKA: *Zivilverfahren: Erkenntnisverfahren...*, s. 158.

²⁴⁵ FASCHING, Hans. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 938.

²⁴⁶ FEIL, Erich, KROISENBRUNNER, Elke. *Zivilprozessordnung, Kurzkommentar für die Praxis*. Wien: Linde Verlag, s. 587.

²⁴⁷ KODEK, Georg, MAYR, Peter. *Zivilprozessrecht*. Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels, 2011, s. 332.

²⁴⁸ Rozhodnutí OGH, sp. zn. 2Ob162/98g.

Tak z poměrně aktuálního rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá (zajímavě zcela opačně od výše uvedeného názoru OGH), že má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), nelze odmítat přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ²⁴⁹ pouze na základě argumentu, že postrádá zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), zejména proto, že její řešení je dáno neopakovatelnými a nezaměnitelnými skutkovými okolnostmi případu²⁵⁰. Tento názor byl vysloven pod přímým vlivem Ústavního soudu a sám Nejvyšší soud jej některými svými rozhodnutími nepříliš šťastně zpochybnil (viz judikatura NS přibližně ze stejné doby, která naopak nadále trvá na významu otázky pro judikaturu soudů, např. usnesení NS ze dne 25.11.2011, sp. zn. 23 Cdo 2703/2010, nebo usnesení ze dne 15.12.2011, sp. zn. 23 Cdo 1398/2010). Snahu NS tedy sice vzal Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 29/11 na vědomí, nicméně právě roztržštěnost soudobé judikatury mu sloužila jako jeden z argumentů pro zrušení nenárokového dovolání. Přesto bych se přiklonila v tomto dílčím problému k řešení, které zaujal český Nejvyšší soud v prvně citovaném rozhodnutí, tedy k ustoupení od rigidního trvání na judikatorním přesahu jednotlivých rozhodnutí. Ačkoli je zcela jisté na místě respektovat výjimečné postavení nejvyšší soudní instance a nezatežovat ji tak přílišným počtem podaných dovolání (resp. revizí), je nutné si uvědomit, že účastník řízení podáním opravného prostředku vždy sleduje především (ne-li výlučně) ochranu svých vlastních subjektivních práv. Ani tam, kde úpravou revizního i dovolacího řízení je zákonodárci sledován zájem na sjednocování judikatury nižších soudů, nelze pustit ze zřetele význam soudů pro společnost, který představuje poskytování ochrany jejich subjektivním právům. Jak upozornil Ústavní soud²⁵¹, v demokratické společnosti nelze připustit, aby se účastníci řízení stali pouze jakýmsi pasivními dodavateli materiálu pro sjednocování judikatury soudů. Tento účel má být naplněn právě díky rozhodování jednotlivých soudních kauz. V tomto ohledu je třeba pokusit se najít vztah přiměřené rovnováhy mezi omezením práva na přístup k soudu a veřejným zájmem, jímž je v tomto případě zajištění souladné aplikace a interpretace jednoduchého práva obecnými soudy. Podmínky připuštění nenárokového dovolání je tak třeba vykládat tak, aby byla naplněna jak ústavním pořádkem stanovená povinnost soudů poskytovat jednotlivci ochranu jeho základních práv (ve smyslu čl. 4 Ústavy ČR), tak i účel daného typu dovolacího řízení, který směřuje ke sjednocení judikatury obecných soudů²⁵².

Mohli bychom tedy shrnout, že v obou právních úpravách je obecně vyžadováno, aby daná otázka měla význam nejen pro rozhodnutí v daném konkrétním sporu, ale také

²⁴⁹ OSŘ 2012

²⁵⁰ Rozhodnutí NS ze dne 30.11.2011, sp. zn. 29 NSČR 66/2011.

²⁵¹ Nález ÚS ze dne 14. září 2005 sp. zn. III. ÚS 289/04.

²⁵² Nález ÚS ze dne 10.05.2005, sp. zn. ÚS IV. ÚS 128/05.

pro rozhodování soudů vůbec. Tato podmínka však je (a musí být) zmírněna přijetím samozřejmé skutečnosti, že každý konkrétní případ bude dán vždy velmi specifickými a jedinečnými skutkovými okolnostmi, které budou judikatorní přesah daného rozhodnutí vždy do určité míry znemožňovat. Je však úlohou nejvyšších soudů nejen dbát o sjednocení judikatury, ale také poskytovat ochranu subjektivním právům účastníků řízení, a v přístupu k řešení otázky, nakolik musí být dán judikatorní přesah daného rozhodnutí, je tak na místě zohlednit oba tyto úkoly a najít tak vždy v daném případě řešení, které vhodným způsobem nastolí rovnováhu mezi těmito dvěma stěžejními úkoly nejvyšších soudů.

6.1.8 Nutné odůvodnění rozhodnutí o existenci otázky zásadního právního významu

Pokud soud shledá, že napadené rozhodnutí nemá po právní stránce zásadní význam, dovolání usnesením odmítne podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c) OSŘ²⁵³. K problematice odůvodnění takového rozhodnutí se věnuji blíže v kapitole 5.8, konkrétně je však třeba doplnit, že Ústavní soud usměrňuje praxi Nejvyššího soudu spočívající z časových i finančních důvodů v co nejméně rozsáhlém odůvodňování takovýchto rozhodnutí, a to směrem k zachování principů právního státu a ochrany subjektivních práv účastníků řízení. Tak judikoval, že pokud rozhodnutí Nejvyššího soudu postrádá (byť stručné) odůvodnění, proč tento soud nepovažoval otázku předloženou mu v dovolání za otázku zásadního právního významu, je třeba takové rozhodnutí považovat za nepřezkoumatelné, a tudíž stojící v rozporu s principy právního státu²⁵⁴. Samotné posouzení „zásadního významu“ právní stránky případu je věcí nezávislého soudního rozhodování ve smyslu článku 82 Ústavy ČR, přičemž posouzení odchylnosti či novosti v rozhodování soudů přísluší plně Nejvyššímu soudu ČR, jemuž náleží sjednocování judikatury obecných soudů. Zároveň však Ústavní soud vždy dodává, že je oprávněn přezkoumat, zda dovolací soud postupoval v souladu s ústavními principy soudního řízení, tj. zda bylo respektováno právo dovolatele, aby byl jeho návrh stanoveným postupem projednán. K porušení základního práva na soudní ochranu a práva na spravedlivý proces pak podle názoru Ústavního soudu dojde také tehdy, jestliže obecný soud neodůvodní své rozhodnutí vůbec nebo zcela nedostatečně nebo jestliže se v odůvodnění náležitě nevypořádá se všemi rozhodnými skutečnostmi²⁵⁵.

Ačkoli tedy pochopitelně není vyžadováno rozsáhlé podrobné odůvodnění každého odmítavého rozhodnutí o přípustnosti nenárokového dovolání, což by ostatně popíralo samotnou podstatu tohoto institutu spočívající mimo jiné v řešení pouze skutečně významných

²⁵³ OSŘ 2012.

²⁵⁴ Nález ÚS ze dne 14.9.2005 sp. zn. III. ÚS 289/04.

²⁵⁵ Dle nálezů ÚS ze dne 26.04.2012, sp. zn. III.ÚS 2030/09.

právních otázek a z toho vyplývající ochrany Nejvyššího soudu před zahlcením přílišným počtem řešených případů, nelze připustit, aby se soud adekvátně nevypořádal s námitkami dovolatele. Odůvodnění rozhodnutí tak sice může být stručné, ovšem pouze za předpokladu, že se dovolacímu soudu i tak podaří zahrnout do něj všechny relevantní argumenty a důvody, pro které zastává názor, že rozhodnutí charakter zásadního právního významu postrádá.

6.2 Problematika příslušnosti k posuzování otázky zásadního právního významu

6.2.1 Příslušnost k rozhodování v České republice

Velmi zajímavý z hlediska tématu této práce je pak vývoj problematiky posuzování otázky zásadního právního významu. O tom, zda je dovolání přípustné, protože jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu, totiž dříve zásadně nerozhodoval dovolací soud. Tato role příslušela soudu odvolacímu, což bylo jakýmsi pozůstatkem rakouské právní úpravy. Tato zásada platila do konce roku 1995 bezvýjimečně, a nadto bylo možné založit takto přípustnost dovolání pouze u rozsudku. Po přijetí nové právní úpravy v rámci zákona č. 30/2000 Sb., pak bylo možno napadat také usnesení ve věci samé. Nadto došlo ke korekci této zásady ve prospěch dovolacího soudu tak, že tento mohl sám učinit závěr, že dovolání je přípustné s tím, že jde o řešení právní otázky zásadního významu, pouze tehdy, když odvolací soud předtím nevyhověl návrhu účastníka (tedy pozdějšího dovolatele) na vyslovení přípustnosti dovolání, učiněnému nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení ve věci samé. Takto pojaté posuzování existence otázky zásadního právního významu u nás platilo podle OSŘ ve znění účinném do 31. 12. 2000. Výše uvedená novela účinná po tomto datu pak opustila koncepci přípustnosti dovolání na základě jeho připuštění odvolacím soudem, a to zejména z toho důvodu, že takto pojatá koncepce přípustnosti v důsledku neumožňovala přezkoumání všech rozhodnutí odvolacích soudů, na kterých na tom byl z hlediska zachování právní jistoty a sjednocení judikatury zájem.

Napříště se tak v našem právním prostředí rozlišují v zásadě dva případy přípustnosti civilního dovolání. Za prvé jsou to situace předvídané přímo ze zákona, a to na základě diformity rozhodnutí předchozích dvou soudních instancí. Druhou skupiny pak tvoří tzv. nenárokové dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ²⁵⁶, přičemž otázku, zda se v daném případě jedná o otázku zásadního právního významu, posuzuje výlučně dovolací soud. Tuto otázku pak Nejvyšší soud řeší jako otázku předběžnou, přičemž samostatné rozhodnutí o tomto nevydává²⁵⁷.

²⁵⁶ Ve znění OSŘ 2012.

²⁵⁷ Usnesení NS ze dne 24. 9. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1339/96.

V tomto kontextu pak ještě jednou upozorníme na skutečnost, že je výlučně věcí dovolacího soudu samotného, zda na základě vlastního uvážení dospěje k názoru, že se jedná o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu, a proto vysloví přípustnost dovolání, nebo zda rozhodnutí nepovažuje za takto zásadní a dovolání proto nepřipustí. Otázku takové úvahy obecného soudu není ani Ústavní soud oprávněn přezkoumávat.²⁵⁸

Na tomto přístupu pak nic nemění ani diskutovaná novela OSŘ, a česká právní úprava tak v tomto ohledu zůstává odkloněna od rakouského schématu nastíněného níže.

6.2.2 Příslušnost k rozhodování v Rakousku

Přístup k posuzování skutečnosti, zda v daném případě zde otázka podstatného právního významu je, či není, je v Rakousku velmi odlišná a odpovídá dřívější české právní úpravě, která se však, jak je již rozebráno výše, vydala po roce 2000 odlišným směrem.

Dané rozhodnutí je tedy učiněno již o stupeň níže v hierarchii soudní soustavy obecných soudů, tedy již u soudu odvolacího (pokud není revize z jiného důvodu absolutně nepřipustná²⁵⁹). Pokud jde o spor, jehož hodnota nepřekračuje částku ve výši 30 000 EUR, je takovéto rozhodnutí odvolacího soudu konečné a závazné. Pokud jde však o spor, ve kterém hodnota částky, o níž jde, tuto hranici překročí, je možné případně nesprávné rozhodnutí odvolacího soudu napravit pomocí tzv. mimořádné revize („*Außerordentlichen Revision*“), v níž je třeba přesně vyložit, proč se přes odmítavé rozhodnutí odvolacího soudu podle názoru dovolatele přesto o otázku zásadního právního významu jedná. Tento postup pak je použitelný nejen při sporech o vyšší částky, ale stejná pravidla platí také u sporů vyjmenovaných v § 502 odst. 5 ZPO, přičemž se jedná například o spory ve věcech manželských, statusových, či například o spory ve věcech pracovního práva či sociálního zabezpečení.

Zajímavé je, že i revize mimořádná, navzdory svému označení, je opět řádným opravným prostředkem. „Mimořádnost“ v rakouském názvu tak zřejmě nesměřuje k nastolení dojmu, že jde o mimořádný opravný prostředek ve smyslu dělení tak, jak jej chápe české procesní právo. Jde spíše o upozornění na skutečnost, že na rozdíl od revize řádné jde o opravný prostředek přípustný pouze na základě určitého mimořádného postupu. Nepožívá účinků suspenzivního a devolutivního a nemá tak vliv na vykonatelnost rozhodnutí. Podání návrhu na mimořádnou revizi tak nezabraňuje provedení exekuce, neboť se zde jedná o předběžnou vykonatelnost.

²⁵⁸ Usnesení ÚS ČR ze dne 21. února 1995, sp. zn. III. ÚS 116/94, shodně usnesení ÚS ČR ze dne 12.11.2001, sp. zn. IV. ÚS 379/01.

²⁵⁹ Zejména v případě věcí bagatelních, tedy nepřekročení základní hranice 5 000 EUR.

Případný již zaplacený dluh by tak po případném zrušení rozsudku Nejvyšším soudním dvorem bylo nutno vrátit podle § 1435 AGBG²⁶⁰.

V každém případě však má OGH právo, aby jak revizi řádnou, tak mimořádnou, odmítl pro nenaplnění požadavku otázky zásadního právního významu, a to i kdyby soud odvolací předtím tuto podmínku uznal jako splněnou. Stejně tak pokud odvolací soud vyslovil, že řádná revize je přípustná, ale následně byly v opravném prostředku uplatněny jen takové důvody, které nepředstavují řešení otázky zásadního právního významu, musí být revize i přes předchozí připuštění ze strany odvolacího soudu odmítnuta²⁶¹.

Pokud se tedy hodnota předmětného sporu pohybuje v rozmezí 5 000 EUR (pod jejíž hranici není revize přípustná vůbec) a 30 000 EUR, rozhoduje odvolací soud sám o napadnutelnosti svého vlastního rozhodnutí, což je postup, který nelze přijmout zcela bez rozpaků²⁶².

Z tohoto důvodu tedy zákon poskytuje stranám možnost, aby v případě, kdy odvolací soud prohlásí jejich revizi za nepřipustnou pro chybějící otázku zásadního právního významu, podaly žádost o přezkum takového rozhodnutí („Überprüfungsantrag“) podle § 508 ZPO. Žádost je nutné podat ve lhůtě čtyř týdnů od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu první instance. Lhůta je zákonná a nelze ji tedy prodloužit²⁶³. Také toto podání bude mít za následek, že odvolací soud bude nucen znovu přezkoumat otázku existence zásadního právního významu rozhodnutí. S tímto návrhem je pak zároveň revize podána, ačkoli dovolatel v dané chvíli neví, bude-li jeho podání Nejvyšším soudním dvorem přijato, což často způsobuje zbytečné náklady. Pokud odvolací soud i nyní setrvá na svém stanovisku a opětovně vysloví, že v daném případě není otázka zásadního právního významu dána, zůstane revize dovolateli zapovězena. Pokud by však odvolací soud svůj názor změnil, a na základě žádosti o přezkum vyslovil, že revize přece jenom přípustná je, bude věc probíhat nadále v intencích běžného revizního řízení. Nicméně ani tímto rozhodnutím odvolacího soudu OGH není vázán. Efektivnost takového postupu je však dle mého názoru minimálně pochybná, vždyť jakou lze očekávat od odvolacího soudu ochotu měnit své vlastní rozhodnutí a přiznat tak svou vlastní dřívější chybu? Devolutivní účinek je zde odepřen, a naskýtá se tak (možná ne v jednoznačných případech, ale minimálně v případech méně jasných) určitá možnost znevýhodnění účastníků řízení odepřením devoluce a potažmo v určitých případech i spravedlnosti soudního rozhodování.

Nabízí se také úvaha nad důvodností takové právní úpravy, kdy o otázce existence či neexistence zásadního právního významu rozhoduje soud odvolací s tím, že dovolací soud není

²⁶⁰ RS U OGH 2004/07/06 7 Ob 6/04i.

²⁶¹ RS U OGH 1996/01/30 1 Ob 610/95.

²⁶² DEIXLER-HÜBNER. KLICKA. *Zivilverfahren: Erkenntnisverfahren*, s. 158.

²⁶³ Přiměřeně se zde použije ustanovení § 464 odst. 3 a § 507 odst. 6 ZPO pro počítání lhůt.

jeho rozhodnutím vázán. Takto je přeci odvolacímu soudu přiznáváno nepřiměřeně slabé postavení. Mimoto daný přístup nahrává zbytečnému prodlužování dovolacího řízení, což je nepříznivý důsledek nepříliš vhodné právní úpravy. Proč má dovolací soud čekat na stanovisko soudu odvolacího o skutečnosti, kterou si nakonec beztak posoudí vždy znovu sám a jejímž posouzením ze strany soudu odvolacího není vázán? Ačkoli obecně se podle mého názoru právní úprava rakouská dá velmi často považovat za propracovanější, viděla bych právě danou problematiku jako oblast, ve které česká právní úprava zaujala rozumnější stanovisko.

Na druhou stranu nelze nepřipustit jednu zcela očividnou výhodu rakouské koncepce posuzování přípustnosti revize. Tou je bezesporu skutečnost, že pro (případného) dovolatele je jeho další možný postup v hierarchii soudních instancí dopředu znám (alespoň tedy u většiny případů), a již ze samotného rozhodnutí odvolacího soudu může ve velké většině případů posoudit, zda bude možné podání tohoto výjimečného opravného prostředku či ne.

Vedle ušetření případných nákladů na právní zhodnocení takovéto otázky advokátem a pochopitelně vynaloženého času můžeme navíc v tomto přístupu nalézt jedno z dílčích řešení odbřemenění nejvyšších soudů přílišným počtem podaných dovolání, resp. revizí, nehledě na výraznější prvek právní jistoty a srozumitelnosti dalších možných postupů pro samotné účastníky.

Takto pojatá koncepce by navíc částečně řešila ještě jeden problém, se kterým se česká právní úprava potýká, a to problematický vztah ústavní stížnosti a (nenárokového) dovolání²⁶⁴. Pokud by bylo již v rozsudku odvolacího soudu jasně vysloveno, zda daná otázka je či není otázkou zásadního právního významu, bylo by povědomí účastníka řízení o tom, který opravný prostředek byl tím posledním, kterého bylo nutné před podáním ústavní stížnosti nutno využít, poměrně jasné.

Přes tuto teoretickou výhodu ovšem považuji stávající českou koncepci, při které o zásadním právním významu dané otázky rozhoduje soud nejvyšší, za vhodnější. Jedná se podle mého názoru často o poměrně složité posouzení řady dílčích faktorů, které si vyžaduje hluboké znalosti relevantní judikatury i schopnost zařazení problému do historických, soudobých i budoucích souvislostí, a svěřením této komplexní činnosti Nejvyššímu soudu považuji za vhodněji zvolené řešení. Diformitu existujících soudních rozhodnutí či skutečnost, zda se danou otázkou již sám zabýval, posoudí zřejmě nejlépe Nejvyšší soud sám.

6.3 Rozhodná doba posuzování

²⁶⁴ K tomuto více v kap. 7.

Rozhodná je také chvíle, ke které bude posuzováno, zda je daná otázka nadána vlastnostmi zásadního právního významu či ne. V podstatě přicházejí v úvahu dvě varianty. Posuzování k okamžiku vydání rozhodnutí odvolacího soudu, či posuzování k okamžiku, kdy dovolací soud rozhoduje o přípustnosti nenárokového dovolání. Česká právní úprava zaujala řešení později uvedené, což je poměrně logické. Je totiž třeba si uvědomit, že skutečnost existence či neexistence zásadního právního významu určité otázky není v čase neměnná. Lze si představit obě možné situace vývoje této otázky od chvíle, kdy odvolací soud napadané rozhodnutí vydal do chvíle, kdy danou otázku posuzuje a rozhodne dovolací soud.

Tak za prvé může dojít k situaci, kdy předkládaná otázka ve chvíli, kdy rozhodoval odvolací soud, zásadní právní význam měla. V mezidobí však mohla tento ztratit například tak, že rozporná judikatura soudů byla v mezidobí usměrněna při řešení jiného obdobného případu rozhodnutím některého z nižších soudů (soudů prvního stupně či soudů odvolacích) a následně Nejvyšším soudem přijatá a uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, stanoviskem Nejvyššího soudu²⁶⁵, nálezem Ústavního či nadnárodního²⁶⁶ soudu, případně pokud senát dovolacího soudu v jiné věci zodpověděl předmětnou otázku ve shodě s dovoláním napadaným rozhodnutím.

Za druhé je pak pochopitelně možná i situace opačná, kdy v době rozhodování odvolacího soudu daná otázka nebyla nadána vlastností zásadního právního významu, ovšem v mezidobí do rozhodování dovolacího soudu tuto vlastnost získala. K tomu může dojít již například tím, že v mezidobí vyslovil senát dovolacího soudu v jiné dovolací věci o této otázce odlišný právní názor, než v rozhodnutí dřívějším, čímž byla dodatečně založena rozdílnost rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, či pokud se dodatečně ukázalo potřebné dosavadní judikatorní závěry korigovat²⁶⁷.

V této části rozhodování pak jde odklon od obecně platného pravidla, že pro rozhodnutí dovolacího soudu je rozhodující stav v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Toto pravidlo není aktuálně²⁶⁸ přímo v zákoně zakotveno, v připravované novele se však s ohledem na nově zavedenou možnost změny napadeného rozhodnutí odvolacího soudu v zájmu zamezení možných výkladových obtíží navrhuje její výslovné zakotvení v zákoně (§243f připravované novely)²⁶⁹. V tomto ohledu bych však viděla jako vhodné zakotvit přímo v zákoně také výjimku, podle které by dovolací soud rozhodoval o existenci otázky zásadního právního významu podle stavu této otázky v době jejího posuzování Nejvyšším soudem.

²⁶⁵ Přijatým podle § 14 odst. 3 SSZ.

²⁶⁶ Evropského soudu pro lidská práva či Evropského soudního dvora.

²⁶⁷ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, BUREŠ (ed): *Občanský soudní řád...*, s. 1886.

²⁶⁸ Ve znění OSŘ 2012.

²⁶⁹ Takto bylo dané ustanovení přijato do OSŘ 2013.

Jakékoli jiné řešení si snad ani nelze představit jako možné, když při jiném pojetí doby posuzování (tedy bez ohledu na skutečnost, zda daná otázka ztratila či naopak získala v mezidobí povahu zásadního právního významu) by nejen nebylo možné naplnit poslání Nejvyššího soudu (resp. OGH) jako soudu řešícího pouze zásadní kauzy (zejména by do tohoto scénáře spadaly kauzy, které v mezidobí povahu zásadního významu ztratily), ale v mnoha případech by se tak mohlo dít i k tíži účastníků řízení, zejména pokud by soud nehleděl na skutečnost, že v mezidobí tato otázka požadovanou vlastnost získala.

Od výše uvedeného je však třeba odlišovat dobu, ke které vybere soud kritéria, podle nichž bude posuzovat existenci otázky zásadního právního významu. To bylo důležité zpětně například při přijetí zmíněné změny úpravy v roce 2009, nabytí na významu by však tato otázka měla opětovně v souvislosti s nově uvažovanou právní úpravou. Tak bylo judikováno, že dovolací soud posuzuje, zda rozhodnutí odvolacího soudu je rozhodnutím po právní stránce zásadního významu, z hlediska doby, kdy toto rozhodnutí bylo vydáno. Myšleno tím podle odůvodnění bylo, že právní problematice vymezené dovolatelem v předmětném dovolání bylo možné přiznat zásadní význam, neboť v době, kdy bylo napadené rozhodnutí odvolacího soudu vydáno (v lednu 1999), šlo ještě o problematiku odpovídající kritériím tehdejšího § 239 odst. 2 OSŘ²⁷⁰.

6.4 Otázka přístupu k Nejvyššímu soudu ve světle překvapivého nálezu Ústavního soudu č. Pl.ÚS 29/11

Původnímu záměru sledovanému připravovanou novelizací zasadil poměrně nečekanou ránu živě diskutovaný náleze Ústavního soudu č. Pl.ÚS 29/11 ze dne 21. 2. 2012, který uplynutím dne 31. 12. 2012 ruší ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ.²⁷¹

6.4.1 Ke zrušenému ustanovení

Citovaným náleze Ústavního soudu došlo ke zrušení ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, který zakládal přípustnost dovolání proti potvrzujícímu rozhodnutí odvolacího soudu, tedy tzv. nenárokové dovolání.

V § 237 OSŘ nalezneme případy, v nichž je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti jeho usnesením, kterými bylo rozhodnuto ve věci samé. Zatímco důvody uvedené pod písmeny a) a b) směřují proti měnícímu rozhodnutí odvolacího soudu, dovolací důvod uvedený pod písmenem c) vykazoval několik odlišností. Především jde o skutečnost, že ačkoli

²⁷⁰ Rozsudek NS ze dne 25. 7. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1918/99.

²⁷¹ Všechna ustanovení v kapitole 6.4 jsou pak míněna pro OSŘ 2012.

přípustnost dovolání proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu nastává přímo ze zákona, je dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu přípustné, jen uzavře-li tak předběžně dovolací soud²⁷², který naplnění tohoto předpokladu zkoumá jako otázku předběžnou. Druhým významným rozdílem je skutečnost, že dovolateli byl zapovězen „skutkový“ dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 3 OSŘ. Rozhodnutí spadající pod § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ tak bylo možné zpochybnit pouze pro vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a pro nesprávné právní posouzení věci²⁷³.

Podle zrušeného ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ je dovolání přípustné proti rozsudku a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písm. b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé *po právní stránce zásadní význam*, přičemž k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a odst. 3 OSŘ se nepřihlíží²⁷⁴.

Do popředí zájmu se tak v této chvíli dostává formulace zásadního právního významu tak, jak jej chápe zákonodárce a následně vykládá judikatura (jak je podrobně rozebráno v kap. 6). Návod poskytnutý v ustanovení § 237 OSŘ však ani ve spojení s judikaturou soudu nepovažoval Ústavní soud za dostatečně jasný a pro účastníky řízení předvídatelný, a ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ zrušil s odkazem na skutečnost, že jde o do té míry neurčitou či vágní právní normou, že již *nepředstavuje v možnostech obecné justice předvídatelné právo, čímž se ocitá v rozporu s požadavky plynoucími z principu právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR), z něhož lze požadavek na předvídatelnost práva dovodit*²⁷⁵. Přitom však, jak bylo uvedeno výše, je také v rakouské právní úpravě vodítko pro výklad pojmu *zásadní právní význam* obsaženo demonstrativně přímo v ustanovení občanského soudního řádu (§528 odst. 1 ZPO), upřesnění je pak ponecháno judikatuře²⁷⁶, což se z mého pohledu jeví jako řešení vhodné a dostatečně naplňující požadavek určitosti právních norem a předvídatelnosti soudního rozhodování.

6.4.2 K ústavnosti principu selekce nápadu

Samo rozhodnutí Ústavního soudu o zrušení citovaného ustanovení a jeho odůvodnění vzbuzuje v několika různých ohledech řadu nesouhlasných názorů a nejednou až údiv nejen nad samotným závěrem o zrušení napadeného ustanovení, ale i nad argumenty, na nichž je tento závěr vystavěn. O nejednotnosti názoru na tuto problematiku svědčí mimo jiné připojení řady velmi zajímavých a pádných separátních vót.

²⁷² KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL. BUREŠ (ed): *Občanský soudní řád...*, s. 1877.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ K tomuto více viz: DRÁPAL. BUREŠ: *Občanský soudní řád...*, s. 1886-1889.

²⁷⁵ Nález ÚS ze dne 21. 2. 2012, č. Pl. ÚS 29/11.

²⁷⁶ Viz kap. 6.1.

Za stěžejní považují **otázku ústavnosti** samotného principu **selekce** nápadu vrcholných soudů tak, jak se jí ostatně v předmětném nálezu zabývá i Ústavní soud. Považují za zcela přirozenou a odůvodněnou úpravu, v níž je nápad na vrcholné soudy podroben s ohledem na právní význam a okolnosti konkrétního případu určité selekci, která umožní soudům, aby racionálně vybíral k přezkumu pouze případy sporné, zásadní pro sjednocení judikatury nižších soudů, a dává mu tak možnost rozumného hospodaření s omezenými lidskými i finančními zdroji. Pokud bychom se snad přiklonili k názoru, že právo na přístup k soudu zahrnuje také neomezený přístup ke všem jeho instancím, podryli bychom tak samotný význam vyšších soudů jakožto sjednocovatelů judikatury.

Přestože nelze pominout jejich druhý význam, totiž ochranu subjektivních práv fyzických a právnických osob, je nutno dospět k závěru, že právě díky nastavení určité selekce řešených kauz dostává Nejvyšší soud prostor pro skutečné poskytnutí této záruky osobám, ačkoli v jiné rovině, než je tomu u soudů nižších. Pokud mají vrcholné soudy dostatek prostoru pro tvorbu skutečně kvalitních a odborně odůvodněných nálezů (čehož lze dosáhnout opět pouze stanovením určitých kritérií přípustnosti nápadu, které budou bránit zahlcení soudů), je ochrana subjektivních práv poskytnutá z jejich strany nejvýraznější, neboť jejich přínosem této ochraně bude přehledná a srozumitelná judikatura, která pak zvyšuje právní jistotu účastníka již před soudy nižších instancí²⁷⁷.

Opačným případem by byla situace, kdy by se Nejvyšší soud byl nucen zabývat každou jednotlivou kauzou, což by s ohledem na omezené možnosti časové i lidské vedlo k nekomplexnímu a povrchnímu přezkumu kauz. Trpěla by pak nejen argumentační kvalita rozhodnutí, ale i jejich akceptace ze strany veřejnosti, neboť ta nebude schopna absorbovat obrovské množství rozhodnutí. Ke stejnému závěru dochází i Ústavní soud, když mimo jiné poukazuje na skutečnost, že selektivní mechanismy se jeví jako žádoucí institut také v dokumentech Rady Evropy. Navíc je lze považovat za institut běžný v procesních úpravách demokratických právních států.

Obdobnou tendenci směřující k selekci rozhodnutí přezkoumatelných vrcholnými soudy najdeme také v **rakouské** právní úpravě, když, jak je uvedeno výše, velmi obdobně stanovuje požadavky na rozhodnutí, která je pro jeho přezkoumatelnost potřeba splnit. Vedle zmíněné revize (*Revision*) nalezneme shodný přístup také v právní úpravě revizního rekursu (*Revisionsrekurs*), což je opravný prostředek proti usnesením, jimiž soud druhé instance změnil nebo potvrdil rozhodnutí soudu instance první. Přípustnost revizního rekursu podléhá ještě přísnějšímu omezení, než je tomu u rekursu řádného, a to právě z toho důvodu, že o revizním

²⁷⁷ BOBEK, Michal. Curia ex machina: o smyslu činnosti nejvyšších a ústavních soudů. *Právní rozhledy*, 2006, č. 22, s. 1.

rekursu rozhoduje Nejvyšší soudní dvůr (OGH), a je tak žádoucí zamezit jeho zahlcení případy, jež postrádají buďto zásadní právní význam, nebo určitou zákonem stanovenou „důležitost řešené otázky“. Přípustnost revizního rekursu je v ZPO určena negativním výčtem v § 528 odst. 2 ZPO.

S ohledem na závěr o ústavnosti principu selekce nápadu pak považuji za poněkud nadbytečné výtky Ústavního soudu, v rámci nichž kárá Nejvyšší soud mimo jiné pro skutečnost, že jím řešené rozhodnutí **postrádá odůvodnění**, které konkrétní úvahy vedly k závěru o zásadním významu konkrétně řešených právních otázek, tedy ve své podstatě která z návodných alternativ uvedená v ust. § 237 odst. 3 OSŘ odůvodnila závěr, že dané rozhodnutí mělo po právní stránce zásadní význam. Navzdory této výtce však sám ÚS uvádí, že ESLP ustáleně judikuje, že jestliže vnitrostátní právo umožňuje odmítnout opravný prostředek z toho důvodu, že nevzbuzuje žádnou významnou právní otázku, a že nemá dostatečnou naději na úspěch, může stačit, pokud se daný soud omezí na odkaz na ustanovení zákona, které mu takový postup umožňuje, aniž uvede podrobnější argumenty. Sám ÚS se však již dříve k této otázce vyslovil opačně²⁷⁸, když judikoval, že absence odůvodnění v těchto případech může představovat rozpor s principy právního státu. Absence odůvodnění je však podle mého naprosto logickým důsledkem selekce nápadu, když striktní vyžadování odůvodňování jednotlivých rozhodnutí o nevybrání dané věci by podrývalo samotnou podstatu a smysl selekce, neboť by nutila soudce vypracovávat dlouhá odůvodnění a zabývat se tak věcí do takové míry, že by byl zcela setřen prostor výhod, který selekce přináší, resp. přinést má, a vedlo by ve své podstatě k téměř shodným následkům přetížení soudu, jako požadavek na meritorní přezkumu všech jednotlivých kauz.

6.4.3 Ještě k pojmu *zásadní právní význam* a *předvídatelnosti soudních rozhodnutí*

Stěžejním důvodem, pro něž se ÚS rozhodl předmětné ustanovení zrušit, bylo jeho přesvědčení o **neurčitosti pojmu** „zásadní právní význam“ a s tím související nepředvídatelnosti úvahy Nejvyššího soudu o tom, zda otázku v konkrétní věci posoudí jako otázku zásadního právního významu. Demonstrativní výčet charakteristik uvedený v § 237 odst. 3 OSŘ nepovažoval za dostatečnou záruku předvídatelnosti rozhodování, které je důležitým atributem právního státu. S tímto názorem se podle mého nelze bez výhrad ztotožnit. Především ve chvíli, kdy ÚS dovedl ústavnost samotné selekce nápadu Nejvyššího soudu, je namístě uvažovat o přístupech, kterými lze selekce efektivně a spravedlivě dosáhnout.

²⁷⁸ Nález ÚS ze dne 1. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 582/02.

Stanovení kritérií selekce je možné ponechat buďto moci zákonodárné (kdy však rigidní nastavení pravidel posuzování bude na újmu transparentnosti, flexibility a potažmo snad i spravedlnosti rozhodování), nebo soudům samotným (kde by míra nepředvídatelnosti mohla být v určitých případech skutečně neúnosná a neslučitelná s principy právního státu). Nejlepším řešením se tak nabízí kombinace uvedených možností, což je přístup, který zákonodárce v tomto případě přijal. Selekcce je nastavena zakotvením neurčitěho právního pojmu, přičemž jeho vymezení je částečně zákonem předurčeno, částečně pak přenecháno k vymezení samotným soudům. Obdobný přístup nalezneme i v úpravě soudního řádu správního²⁷⁹.

Judikatura se pak hojně vyjadřuje ke specifikaci tohoto pojmu (viz kap. 6), a jeho obsah je tak podle mého názoru dostatečně zřejmý, ačkoli ÚS argumentuje tím, že přestože existuje povinné právní zastoupení pro podání dovolání, je značná část dovolání odmítána pro absenci otázky zásadního právního významu, z čehož ÚS dovozuje, že ani odborná veřejnost nemá skutečně jasno v tom, jaké otázky zásadní právní význam skutečně mají. Ačkoli tomu tak do jisté míry být může, nelze se ani s tímto závěrem bez výhrad ztotožnit.

Především se domnívám, že podání dovolání později odmítnutého pro absenci otázky zásadního právního významu nnesvědčí nutně o nepochopení tohoto pojmu ze strany právního zástupce, ale jednak může být důsledkem přání klienta přes poučení advokáta o pravděpodobném neúspěchu, a jednak jde o logicky nutný proces vytváření relevantní judikatury, neboť každý případ je specifický a je tedy stále ještě nutné relevantní judikaturu vytvářet²⁸⁰. Nehledě na skutečnost, že tato tendence zcela jistě může plynout také z nesprávné práce právního zástupce s judikaturou, což zcela jistě nnesvědčí o neústavnosti zákonného ustanovení. V odlišných názorech soudců uváděné argumenty považují za značně relevantní, když poukazují na skutečnost, že naprosto shodné pochybnosti (vyjádřené navíc v nálezu nepřilíš přesvědčivým a jasným argumentem procentuálního poměru úspěšnosti stěžovatelů) lze vztáhnout také na samotnou ústavní stížnost podle § 72 ZÚS.

Je také možné ztotožnit se s názorem, že za výraz nepředvídatelnosti soudního rozhodnutí je možné považovat právě diskutovaný nález ÚS, neboť o ústavní konformitě zrušeného ustanovení neměl po více než deset let žádných pochyb, ač se v desítkách rozhodnutí tématu věnoval.

Určitou míru nepředvídatelnosti postupu při vyřizování dovolání podle předmětného ustanovení je sice bezpochyby nutno přiznat, ale zrušené ustanovení jakožto zdroj problému není dokonce ani možné jednoznačně označit. Vždyť těžiště problému nepředvídatelnosti netkví

²⁷⁹ § 104a SŘS.

²⁸⁰ Ačkoli tato potřeba by po více než 10 letech měla být nižší.

primárně v přípustění nenárokového dovolání, ale ve skutečnosti je sporným ustanovení § 237 odst. 3 OSŘ, které vymezuje, co se rozumí otázkou zásadního právního významu.

Podle odlišného stanoviska soudce J. Nykodýma netkví nepředvídatelnost dokonce ani ve formulaci ustanovení § 237 odst. 1. písm. c) OSŘ, ve spojení s ustanovením § 237 odst. 3 OSŘ, ale v úpravě ústavněprávního přezkumu rozhodnutí Nejvyššího soudu o této otázce Ústavním soudem, která navozuje stav právní nejistoty, zda podáním dovolání, jehož přípustnost je na uvážení Nejvyššího soudu, se účastník v případě neúspěchu, zejména právě dospěje-li dovolací soud k závěru, že nebyla položena zásadní právní otázka, nezbavuje možnosti podat ústavní stížnost proti předchozím rozhodnutím soudu prvního stupně a odvolacího soudu, která by v takovém případě mohla být považována za opožděně podanou. Tento problém však tkví ve formulaci ustanovení § 72 odst. 4 z. o ÚS²⁸¹.

Ačkoli tedy zcela jistě navozuje situace určitou míru nepředvídatelnosti, nelze konstatovat, že tato tkví a bude napravena zrušením předmětného ustanovení.

Nadto se domnívám, že výhody plynoucí ze selekce nápadu soudu a zvoleného způsobu výběru kritérií pro její provedení výrazně převyšují nevýhody plynoucí z určité (zřejmě stěžejní) míry právní nejistoty při výkladu tohoto neurčitého právního pojmu.

6.4.4 Důsledky zrušení

Zrušením ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ sleduje ÚS otevření prostoru pro novou, snad lepší právní úpravu dané problematiky do budoucna. Ovšem v této situaci je nutné položit si otázku, jak by měla tato lepší právní úprava vypadat? A je vůbec možná?

Povšimneme-li si skutečnosti, že ÚS se omezil pouze na konstatování, že snad bude v budoucnu přijata vhodnější právní úprava, aniž by vyjádřil konkrétnější představu takové úpravy, která by vyhovovala jeho názorům o ústavně konformním ustanovení o přípustnosti dovolání proti potvrzujícímu rozhodnutí odvolacího soudu, a v úvahu vezmeme i skutečnost, že právní úprava velmi obdobná je zakotvena i v řadě zahraničních právních úprav (včetně právě úpravy rakouského ZPO) nelze se nepozastavit nad možnostmi následného vývoje.

Především bylo zcela reálně možné, že k přijetí žádné nové úpravy dojít vůbec nemuselo, čímž by v důsledku došlo k situaci, kdy by se dramaticky zúžil přístup účastníků k Nejvyššímu soudu²⁸².

²⁸¹ K tomu více v kap. 7.

²⁸² Odlišné stanovisko soudce Miloslava Výborného k nálezu Pl. ÚS 29/11.

Lze tak pochybovat, zda ÚS neopomněl předjímat, jaké důsledky je derogační nález způsobilý vyvolat, a co může ÚS od zákonodárce reálně očekávat²⁸³.

Nedůvodnost zrušení lze pak také spatřovat v tom, že ÚS dovedl z jednotlivých situací pouze to, že NS v konkrétních případech snad skutečně pochybil. Tento závěr však zcela jistě neodůvodňuje zrušení ustanovení pro jeho protiústavnost. Identicky by navíc bylo opět možno dojít ke stejnému závěru i v případě úpravy přístupu k Ústavnímu soudu²⁸⁴. Případné excesy by se měly řešit zrušením konkrétního rozhodnutí, nikoli pak dané právní normy, nehledě na názor, že pro návrh na zrušení daného ustanovení nebyly splněny procedurální podmínky stanovené v ZÚS²⁸⁵.

Na otázku, jak v mezidobí postupovat při aplikaci ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, které nález ÚS ruší až uplynutím dne 31. 12. 2012, nabízí odpověď judikatura²⁸⁶, z níž lze dovést, že princip vázanosti obecných soudů zákonem se nemůže při rozhodování těchto soudů prosadit na úkor závěru ÚS o protiústavnosti aplikované právní normy jen proto, že (podle právního stavu v době rozhodné pro dovolací přezkum) ještě nevstoupil v účinnost výrok nálezů, jímž ÚS dotčenou právní normu zrušil²⁸⁷.

Obecně tak lze uzavřít, že derogativní nález Ústavního soudu je v této otázce poměrně překvapivým rozhodnutím. Stěžejní otázkou je Ústavním soudem nevyřčený názor na budoucí právní úpravu této problematiky, když jako vzor nám zde těžko poslouží obecně kvalitně propracovaný rakouský ZPO, neboť ten upravuje danou problematiku veskrze stejně, jak to doposud činil § 237 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 237 odst. 3 OSŘ²⁸⁸. Výše specifikovaný přístup, který přijala připravovaná novelizace OSŘ, sice reflektuje výtky Ústavního soudu vážící se k demonstrativnosti výčtu jednotlivých situací, a napříště tak má jít o výčet taxativní, nicméně se nedomnívám, že navrhované ustanovení skutečně poskytuje zpřesněné vymezení otázky zásadního právního významu tak, jak si to (snad lehce utopicky) představoval v diskutovaném nálezů Ústavní soud.

²⁸³ Odlišné stanovisko soudce Vladimíra Kůrky k nálezů Pl. ÚS 29/11.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ Odlišné stanovisko soudce Jiřího Nykodýma k nálezů Pl. ÚS 29/11.

²⁸⁶ Usnesení NS ze dne 17. 12. 2002, sp. zn. 35 Odo 317/2001.

²⁸⁷ VRCHA, Pavel. *Jak dál po nálezů Ústavního soudu, který zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.* [online].

vrcha.webnode.cz. 1. 3. 2012. [cit. dne 26. 3. 2012]. Dostupné na

< [²⁸⁸ Viz kap. 6.1.1.](http://vrcha.webnode.cz/news/jak%20dal%20po%20nalezů%20ustavního%20soudu%2c%20ktery%20zrusil%20ustanovení%20%2c%20a7%20237%20odst-%201%20pism-%20c%29%20o-%20s-%20r-1/>.</p></div><div data-bbox=)

7 Problematika vztahu ústavní stížnosti a nenárokového dovolání

K tématice nenárokového dovolání se velmi úzce váže také problematičtý vztah ústavní stížnosti a dovolání jakožto mimořádného opravného prostředku. Byť podrobné rozebrání tohoto problému přesahuje možnosti této práce, považuji za důležité alespoň okrajově tento problém nastínit.

Problémový aspekt tohoto vztahu spočívá ve skutečnosti, že ze zákona není zcela jednoznačně zřejmé, ve kterých případech lze (resp. je nutno) proti rozhodnutí odvolacího soudu podat dovolání a kdy je naopak možné, (resp. nutné) podat ústavní stížnost přímo proti rozhodnutí odvolacího soudu bez předchozího využití mimořádného opravného prostředku ve formě nenárokového dovolání. NS a ÚS, a dokonce pak i jednotlivé senáty ÚS, nesladily včas svůj přístup k otázce, zda nenárokové dovolání bude či nebude považováno za „poslední prostředek, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje“ ve smyslu § 72 odst. 3 ZÚS a § 75 odst. 1 ZÚS. Pokud ano, pak by stěžovatel nutně musel nenárokové dovolání před podáním ústavní stížnosti zkusit, jinak by tato byla odmítnuta jako nepřijatelná. Pokud ne, pak by stěžovatel, který nenárokové dovolání podal, nebyl schopen stihnout šedesátidenní lhůtu k podání ústavní stížnosti.

Tento nedostatek byl příčinou celé řady stížností k ESLP. Mezi stěžejní patří Běleš a další proti České republice²⁸⁹ a Zvolský a Zvolská proti České republice²⁹⁰. V jednom případě zvolili stěžovatelé postup prvně nastíněný, v případě druhém pak postup nastíněný posléze. V obou případech však Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřijatelnou – jednou pro nevyčerpání nenárokového dovolání, podruhé pro nedodržení lhůty z důvodu, že nenárokové dovolání podáno bylo.

Tento stav označil ESLP za porušení čl. 6 EÚLP. Po této kritice ze strany ESLP bylo přijato Sdělení ÚS Č. 32/2003 Sb., a následně nová úprava²⁹¹, která spočívala zjednodušeně řečeno v připuštění možnosti podat ve věcech, kdy přípustnost opravného prostředku závisí na úvaze rozhodujícího soudu, ústavní stížnost přímo proti rozhodnutí odvolacího soudu (tj. bez vyčerpání tzv. nenárokového dovolání). Pokud je dovolání ve věci podáno, avšak později dojde k jeho odmítnutí z důvodů závislých na úvaze Nejvyššího soudu, pak je možné podat ústavní stížnost ve lhůtě počítané od doručení rozhodnutí o odmítnutí dovolání²⁹².

²⁸⁹ Rozsudek ESLP ze dne 12. 11. 2002, č. 47273/99.

²⁹⁰ Rozsudek ESLP ze dne 12. 11. 2002, č. 46129/99.

²⁹¹ Zákon č. 83/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹² MORAVEC, Ondřej. Vztah ústavní stížnosti a dovolání jako systémový problém právního řádu České republiky. *Právní rozhledy*, 2012, č. 4, s. 137.

Nicméně zdání, že problém byl tímto krokem vyřešen, bylo klamné. ESLP nadále považoval právní úpravu této problematiky za dosti složitou a těžko pochopitelnou pro stěžovatele, byť zastoupené advokáty²⁹³. Tyto námitky nejsou neopodstatněné. Například v rozsudku Tieze a Semeráková proti ČR²⁹⁴ podali stěžovatelé po neúspěšném odvolání nenárokové dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, přičemž z důvodu procesní opatrnosti podali zároveň ústavní stížnost, aby nepromeškali danou lhůtu. Ústavní stížnost byla odmítnuta jako předčasná. Po odmítnutí jejich dovolání podali tedy ústavní stížnost znovu. Tentokrát ji k jejich překvapení Ústavní soud odmítl jako opožděnou. Oprávněně tak ESLP označil přístup ÚS jako odmítnutí spravedlnosti²⁹⁵.

Zvolené řešení bylo navíc kritizováno proto, že narušilo koncepci subsidiarity ústavní stížnosti, neboť sice podpořilo omezení přístupu k Nejvyššímu soudu, nicméně zvolilo takovou metodu, která ve svém důsledku přesunula většinu agendy na soud Ústavní.

Jádro problému spočívá ve stanovení okruhu rozhodnutí o dovolání, která závisejí na úvaze Nejvyššího soudu. To bude následně rozhodné jednak pro běh lhůty k podání ústavní stížnosti (srov. čl. 72 (3) a (4) ZÚS), a za druhé bude tato skutečnost významná pro samotnou přípustnost ústavní stížnosti (srov. čl. 75 (1) ZÚS²⁹⁶).

Mimořádným opravným prostředkem, u něhož přípustnost závisí na uvážení rozhodujícího orgánu, je ve sledované problematice právě nenárokové dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ. Přestože jak ESLP, tak Ústavní soud považují za žádoucí, aby účastník řízení po neúspěchu u odvolací instance měl možnost spolehlivě určit, jaký má být dále jeho postup (tedy zda podat či nepodat dovolání), oba soudy se rozcházejí v názoru na to, jaké otázky by si měl být účastník řízení v dané souvislosti schopný sám posoudit, tj. posouzení kterých podmínek přípustnosti dovolání nezávisí na uvážení Nejvyššího soudu (ve smyslu § 72 odst. 4 ZÚS)²⁹⁷.

Pokud se dovolání pohybuje v režimu nenárokového § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, bylo by obecně rozhodnutí o takovémto dovolání možné považovat za odmítnuté jako nepřipustné z důvodů závisících na uvážení Nejvyššího soudu ve smyslu § 72 odst. 4 ZÚS. Ústavní soud však zcela oprávněně poukazuje na fakt, že pouhá skutečnost, že se dovolání pohybuje v režimu nenárokového dovolání ještě neznámá, že v daném případě záviselo rozhodnutí o odmítnutí dovolání na uvážení Nejvyššího soudu. Sám ESLP připustil, že takovou výjimku může tvořit

²⁹³ Usnesení ÚS ze dne 22. 3. 2004, sp. zn. II. ÚS 502/03.

²⁹⁴ Ze dne 13.10.2011, stížnost č. 26908/09 a 30809/10.

²⁹⁵ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 111.

²⁹⁶ Čl. 75 odst. 1 ZÚS.

²⁹⁷ KMEC, Jiří. Právo na přístup k (Ústavnímu) soudu v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva – 2. Část. *Právní rozhledy*, 2012, č. 8, s. 273.

například situace, kdy takovéto dovolání je odmítnuto jako opožděné, neboť to svědčí o nedodržení stanovených pravidel ze strany stěžovatele²⁹⁸. Ústavní soud jde v tomto ohledu ještě dál, když poukazuje na další situace podobné povahy. Tak například bude zcela mimo volné uvážení dovolacího soudu situace, kdy předmětné dovolání bude odmítnuto pro neodstraněnou vadu spočívající v tom, že podání neobsahovalo žádné dovolací důvody, případně pouze dovolací důvody nezpůsobilé. Stejná bude situace i v případě, kdy dovolatel sice uplatnil obecně způsobilý dovolací důvod, napadl jím však posouzení právní otázky, na které rozhodnutí nespočívá²⁹⁹. V jiném rozhodnutí pak Ústavní soud dovodil, že se § 72 odst. 4 ZÚS neuplatní, bylo-li dovolání meritorně zamítnuto pro nedůvodnost, a nikoliv tedy odmítnuto procesně pro nepřijatelnost³⁰⁰.

Tato nejasná situace pak působí v rozhodovací praxi Ústavního soudu nemalé problémy. Jelikož ani advokáti si nejsou jisti, jak správně postupovat, podávají často jak ústavní stížnost, tak dovolání, aby svým klientům neznemožnili případný přístup k Ústavnímu soudu. Taková situace je samozřejmě nežádoucí a krajně neekonomická jak pro soudy, tak pro strany řízení. Ústavní soud pak postupně zaujal tři různé postoje v situaci, kdy bylo současně podáno dovolání i ústavní stížnost, a to od prostého vyčkávání na rozhodnutí o dovolání, přes formální přerušování řízení o ústavní stížnosti, až po odmítání stížností jako předčasně podaných. Poukazuje přitom vždy především na skutečnost, že řízení o ústavní stížnosti je svou povahou subsidiární a stěžovatel má povinnost vyčerpat nejdříve všechny procesní prostředky, které mu zákon poskytuje. Nicméně dovolání obecně nelze považovat za procesní prostředek ochrany práva, který je třeba před podáním ústavní stížnosti vyčerpat, neboť proti některým rozhodnutím jej není možné podat, případně se důvody nemusí krýt s námitkami porušení ústavně zaručených základních práv a svobod³⁰¹.

V kontextu připravované právní úpravy by pak mohla nastat absurdní situace, kdy by bylo možné podat ústavní stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu vždy, neboť přípustnost dovolání by napříště pokaždé měla záviset na úvaze Nejvyššího soudu. Toho si je zákonodárce vědom, a součástí navrhované novelizace je tak i změna § 75 odst. 1 ZÚS, a to tak, že ústavní stížnost je nepřijatelná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje, což platí i pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřijatelný z důvodů záviselých na jeho uvážení. Takto zvolené řešení však přinese další nežádoucí stav, a to situaci, kdy účastníci řízení budou nuceni podávat dovolání vždy, přestože neúčelnost takového postupu může být zcela

²⁹⁸ Rozsudek ze dne 12. 10. 2010, *Adamiček proti České republice*, č. 35836/05.

²⁹⁹ Usnesení ÚS ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06.

³⁰⁰ Usnesení ÚS ze dne 23.4.2007, sp. zn. II. ÚS 825/07.

³⁰¹ KMEC, Jiří. Právo na přístup k (Ústavnímu) soudu v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva – 1. Část. *Právní rozhledy*, 2012, č. 7, s. 234.

zřejmá³⁰². Jako možné řešení se nabízí stanovit výjimku, kdy by nebylo nutné dovolání podávat právě v případech, kdy by bylo zřejmé, že dovolání bude beztak odmítnuto pro nepřipustnost. Tato úvaha však ztroskotá na skutečnosti, že při této koncepci by Ústavní soud měl posoudit, zda daná otázka je či není nadána vlastností zásadního právního významu, což je úvaha, která nepřísluší Ústavnímu soudu³⁰³, nýbrž právě a výlučně Nejvyššímu soudu jakožto soudu v rámci obecného soudnictví ve věcech civilních. Také nastíněnou úvahu, zda by řešením nebylo možné zpřesnění dovolacího důvodu tak, že nezahrnuje konkrétní pochybení soudu, ale pouze zásadní a sporné nesprávnosti v aplikaci procesních norem, je nutné odmítnout, neboť by ve své podstatě nevedla k nepřipustnosti dovolání ze zákona (tak, že by se účastníci mohli obrátit na Ústavní soud rovnou), ale uvážení, zda se v daném případě jedná o konkrétní procesní pochybení či o nesprávnost v aplikaci procesních norem, by beztak bylo dáno k úvaze Nejvyššímu soudu, čímž se problém nikterak neřeší³⁰⁴.

Lze uzavřít, že v aktuální situaci stále ještě nebyla praxe Ústavního soudu v tomto ohledu ustálena, což vedle kritiky ze strany ESLP s sebou přináší také situaci nežádoucí právní nejistoty pro účastníky řízení spočívající v nejasném postupu, kam se po neúspěchu u odvolacího soudu obrátit. Nejspravedlivějším by se z mého pohledu jevílo, aby v rámci naplnění postavení Ústavního soudu jako ochránce ústavnosti, bylo dobrodiní podle § 72 odst. 4 ZÚS při nenárokovém dovolání vyloučeno v zásadě zcela výjimečně. Tak by tomu bylo v případech zcela oprávněných, kdy kogentní ustanovení zákona zřetelně a nepochybně vylučuje jakoukoli míru diskrece Nejvyššího soudu při rozhodování o nenárokovém dovolání³⁰⁵.

³⁰² Například v situaci, kdy se bude jednat o procesní vady, které nelze považovat za otázky zásadního právního významu, neboť přes podřazení nesprávné aplikace procesního práva pod dovolací důvod nesprávného právního posouzení není zcela zřejmé, zda sem můžeme právě takové procesní vady řadit, či se uplatní judikatura Nejvyššího soudu, která takto chápe jen sporné aplikace procesního práva, nikoli zřejmé konkrétní procesní pochybení soudu. Viz KŘIVÁČKOVÁ: *Připustnost dovolání ...*, s. 241.

³⁰³ Nález ÚS ze dne 23. 8. 1995, sp. zn. III ÚS 181/95, nález ÚS ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. IV. ÚS 414/01.

³⁰⁴ Shodně viz. KŘIVÁČKOVÁ: *Připustnost dovolání ...*, s. 241.

³⁰⁵ Jako např. v případech usnesení ÚS ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 860/08, ze dne 9. 9. 2008 sp. zn. II. ÚS 2131/08, ze dne 10. 4. 2007 sp. zn. I. ÚS 272/07, nebo ze dne 8. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 803/06.

8 Závěr

Po bližším pohledu na systém nápravy vadných rozhodnutí v rakouské a české právní úpravě je dle mého na místě konstatovat, že v souladu s očekáváním vykazují obě právní úpravy mnohé podobnosti. Tato skutečnost zcela jistě plyne již ze samotného faktu, že obě srovnávané právní úpravy patří ke kontinentálním systémům práva. Společný základ nacházíme již ve středověku, zejména díky vlivu teritoriální blízkosti obou států. Dlouhý společný historický vývoj obou států ještě násobený evropskými harmonizačními snahami posledních desetiletí se nutně nesmazatelně vryl do všech základních aspektů systémů nápravy vadných rozhodnutí v obou právních úpravách.

Přesto si však nelze nepovšimnout jistých rozdílů, někdy pouze drobných, jindy koncepčně velmi významných, a v leckterém případě snad i poněkud propracovanější a lépe fungující právní úpravy u našich jižních sousedů.

Jako jeden z nejvýraznějších rozdílů obou právních úprav vnímám institut **povinného zastoupení** účastníka v opravném řízení, který podle mého názoru nahrává efektivnosti rakouských soudů. V české právní úpravě se povinné zastoupení účastníka prosadilo pouze v řízení dovolacím³⁰⁶, zatímco rakouský ZPO jej vyžaduje také již u odvolání, stejně jako případně u rekursu, a dokonce v některých v práci popsaných případech již před soudy první instance. Ačkoli lze argumentovat potenciálně zvýšenými náklady soudního řízení při povinném zastoupení advokátem, lze z praxe a fungování rakouského civilního procesu odpozorovat, že jde o institut přínosný. Přípravenost, odbornost a znalosti, které do řízení vnáší právní zástupce, přispívají k rychlosti soudního řízení, teoreticky odstraňují nezbytnost některých opravných prostředků, a do jisté míry také ulehčují postavení soudce. V českém procesním právu totiž existuje velmi výrazná poučovací povinnost soudu, který navíc každé takové poučení musí protokolovat, což pochopitelně k rychlosti a hospodárnosti soudního řízení nepřispívá. Rakousko je přitom známo jako země, které projednává a rozhoduje soudní pře v relativně krátkých lhůtách, a je tak zřejmě namísto zaměřit se na důvody, pro které tomu tak je, a pokusit se alespoň dílčí instituty aplikovat také do práva českého.

Na druhou stranu se lze pozitivně vyjádřit o české právní úpravě samotného dovolání, která se zdá být při porovnání obou právních úprav (tedy rakouské revize a českého dovolání) úpravou efektivnější a více vyhovující požadavkům na rychlost a hospodárnost civilního řízení. Například je rozdílný **proces předávání spisů** dovolacímu soudu, kdy v případě rakouského procesu soud první instance po obdržení dovolání připojí ke spisům relevantní materiály, a postoupí jej odvolacímu soudu, který učiní totéž, a teprve poté postoupí spis soudu

³⁰⁶ Mimo rámec obecného soudnictví je pak požadováno také v řízení o ústavní stížnosti.

dovolacímu. V české úpravě však spis putuje od soudu první instance rovnou k soudu dovolacímu, tedy je zvolena úprava značně rychlejší. České procesní právo také opustilo zakotvení pravomoci odvolacího soudu vyslovit přípustnost či nepřípustnost dovolání, neboť takováto úprava v některých případech neumožňovala přezkum rozhodnutí, u kterých na tom byl z důvodu sjednocení judikatury zájem. Přípustnost dovolání je u nás tak koncipována na kritériu diformity a následném posouzení dovolacím soudem. Rakouská úprava však stále obsahuje pravomoc odvolacího soudu posoudit přípustnost dovolání, která je navíc poněkud zpochybněna skutečností, že revizní soud není povinen se vysloveným názorem odvolacího soudu na přípustnost dovolání řídit, a může tuto otázku posoudit odlišně, nehledě na skutečnost, že i samotný dovolatel má právo podat proti takovémuto vyslovení nepřípustnosti návrh na změnu výroku odvolacího soudu³⁰⁷. Rozšířené pravomoci rakouského odvolacího soudu v dovolacím řízení, které snad na první pohled indikují lepší připravenost záležitosti k projednání ještě před tím, než dosáhne samotného dovolacího soudu, jsou však dle mého názoru ve skutečnosti spíše prvkem prodlužujícím samotné vyřízení věci, bez výrazného přínosu tomuto procesu.

Komparačně velmi zajímavým institutem je tzv. **pokuta za svévoli**, upravená v § 513 ZPO jako postih strany v případě, kdy její podání je shledáno zjevně neodůvodněným. Takové ustanovení v českém civilním procesu nenajdeme, ačkoli by se podle mého názoru dalo s ohledem na přetíženost soudů a velmi velký nápad návrhů na přezkum rozhodnutí *de lege ferenda* o zakotvení tohoto institutu uvažovat.

Při posuzování systému opravných prostředků si pak nelze nepovšimnout faktu, že v Rakousku neexistují žádné obecně uznávané **mimořádné** prostředky nápravy vadných rozhodnutí. I rakouská revize je koncipována jako opravný prostředek řádný, když jejím úkolem je vydat v řízení konečné rozhodnutí jakožto třetí instance. Naproti tomu české dovolání má charakter opravného prostředku mimořádného. Ačkoli o tom navrhovaná novelizace neuvažuje, není podle mého od věci zamyslet se nad vhodností pojetí dovolání jako **řádného** opravného prostředku tak, jak je tomu v právní úpravě rakouské. Již výše popsání možné odepření spravedlnosti a rovnosti stran v řízení (při změně rozhodnutí nebude již mít účastník, které dovolání nepodal, možnost podání řádného opravného prostředku přesto, že vzhledem k šíři možného přezkumu dovolacím soudem může být i pro něj takto vydané rozhodnutí do velké míry měnící původní stav. Pokud by navíc bylo dovolání opravným prostředkem řádným, došlo by ke značnému posílení institutu právní moci, což by v rámci právní jistoty účastníků bylo jistě krokem správným směrem.

³⁰⁷ A to v rámci výše uvedené mimořádné revize (*Außerordentliche Revision*).

Kromě řady dalších méně významných rozdílů v dílčích aspektech obou právních úprav, na něž jsem upozornila již v textu práce, se komparačně zajímavým jeví například také důraz, který klade rakouské právo na **omezující hodnoty předmětu sporu**. Ačkoli také v českém právu nalezneme příklady hodnotových omezení (půjde především o hranici 10.000,- Kč, pod níž je odvolání pro bagatelnost³⁰⁸ sporu nepřipustné, a hranici pro dovolání, která je stanovena na 50.000,- Kč, resp. 100.000,- Kč v obchodních sporech), rakouské procesní právo jde v tomto ohledu ještě dále, když upravuje několik různých hodnotových hranic, jak je konkrétněji přiblíženo v textu práce, a zároveň toto hodnotové rozčlenění sporů vhodně kombinuje s jednotlivými druhy sporů (například spory práva rodinného, spotřebitelského či práva nájemního).

Současná česká úprava civilního procesu navíc opustila rozlišování typů použitelných opravných prostředků s ohledem na skutečnost, zda se jím napadá **rozsudek nebo usnesení**^{309,310}. Pro jednotlivé druhy rozhodnutí sice někde zákon stanoví zvláštní podmínky přípustnosti (zejména u odvolání), náprava obou druhů rozhodnutí je však možná skrze stejné opravné prostředky. Naproti tomu v Rakousku nalezneme speciální opravný prostředek, kterým lze napadat usnesení – rekurs. Ačkoli se o tom dříve uvažovalo, tato koncepce do diskutované novely OSŘ pojata nebyla³¹¹.

Při úvahách *de lege ferenda* lze, kromě výše zmíněného, doporučit také lépe propracovaný **systém sankcí** za zdržování průběhu procesu a potažmo pak nastavení větší odpovědnosti stran. Kromě již zmíněné koncepčně zajímavé pokuty za svévoli by zřejmě bylo na místě přísněji upravit systém odpovědnosti účastníků například zpřísněním koncentrace řízení, o což se již ostatně české procesní právo poměrně úspěšně pokusilo v novele OSŘ z roku 2000³¹². Podle mého názoru by však větší břemeno odpovědnosti za průběh sporu mělo jít ruku v ruce se zavedením zásady **povinného zastoupení přinejmenším i v odvolacím řízení**, neboť v opačném případě bychom příliš přísným nastavením procesních pravidel majících v určitých situacích za následek zánik některých účastnických práv, mohli nepříjemně ustoupit od samotných zásad a cílů civilního soudního řízení – tedy od zajištění spravedlivé ochrany práv

³⁰⁸ Ačkoli označení „bagatelní spor“ již po zvýšení této hranice z původních 2.000,- Kč na 10.000,- Kč je označením nepřilíš vhodným, neboť později uvedená částka již dle mého pohledu nikterak bagatelní není.

³⁰⁹ Jak tomu u nás bylo do nabytí účinnosti nového zákona č. 142/1950 Sb., občanského soudního řádu. Tato úprava korespondovala s právní úpravou rakouskou tak, jak byla převzata Československou republikou po přijetí recepční normy v roce 1918. I nadále pak, až do roku 1964, existoval specifický řádný opravný prostředek proti usnesení – stížnost.

³¹⁰ ELIÁŠ, Karel. Právní úprava odvolání se zřetelem k obchodním věcem. *Právní rozhledy*, 1993, č. 4, s. 111.

³¹¹ Více viz kap. 5.4.

³¹² Zákon ze dne 12. 1. 2000, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 30/2000 Sb.

a oprávněných zájmů účastníků - a v důsledku tak v mnohých případech dojit až na hranici *denegatio iustitae*.

Ačkoli byla přijata diskutovaná změna právní úpravy v naznačených oblastech, je opětovná novelizace některými odborníky³¹³ vnímána jako z určitého pohledu nežádoucí. Winterová dokonce označuje současný občanský soudní řád jako právní předpis chaotický – tu stručný, tu neúměrně podrobný, kazuistický, neustále se měnící (například právě vývoj právní úpravy dovolání), v němž se těžko orientovat, a pokud ano, pak s vynaložením velkého intelektuálního úsilí jak soudů samých, tak účastníků a jejich zástupců³¹⁴. Bureš pak již před lety vyslovil přesvědčení, že možnosti novelizace občanského soudního řádu se již vyčerpaly a že další zásahy do tak již značně narušené a křehké stavby zákona nemohou vést ke zlepšení, ale jen zhoršení právní úpravy³¹⁵. Je nesporné, že úprava civilního soudního řízení již delší dobu **volá po novém kodexu**. Aktuálně platná právní úprava je ještě vybudovaná na socialistické koncepci, a prošla celou řadou novelizací, které ji na jednu stranu modernizovaly a zkvalitněly, na druhou stranu ovšem přispěly k její nepřehlednosti. Novelizace, zejména rozsáhlého charakteru, navíc kladou značné nároky na adresáty svých norem, kteří jsou při četnosti těchto změn stavěni do obtížné situace jejich neustálého sledování. Vhodným řešením se zřejmě jeví nová komplexní úprava občanského soudního řízení, která by však neměla předcházet přijetí očekávaného nového občanského zákoníku, neboť by měla reagovat na úpravu v něm obsaženou a poskytnout tak procesní záruky připravované hmotněprávní úpravě občanského práva. S ohledem na fázi, v níž se nachází zavedení nového kodexu občanského práva, je zřejmě namísto zabývat se aktivně novou komplexní úpravou občanského soudního řízení. Po řádné roční legis vakační lhůtě již pak bude adekvátně na adresátech norem, aby se v souladu se zásadou *vigilantibus iura* seznámili s novou právní úpravou.

Co se týče **úlohy dovolání** v systému opravných prostředků, domnívám se, že připravovaná novelizace, upřednostňující úlohu Nejvyššího soudu jakožto sjednocovatele judikatury, se obecně vydala směrem správným. Dlužno však upozornit, že tímto přístupem ve skutečnosti novela zatlačuje do pozadí nápravnou a přezkumnou funkci dovolání. Je nepochybné, že obě úlohy dovolání mají svou opodstatněnost a nepochybný význam, a připuštění dovolání pouze ve věcech, kde je na jejich řešení jakýsi veřejný zájem, může vést k nastolení nerovnosti mezi účastníky, v individuálních případech k odepření spravedlnosti a v důsledku může vést k situaci, kdy Nejvyšší soud bude schopen používat svých rozhodnutí

³¹³ ZOULÍK, František, DVORÁK, Bohumil. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. *Právní fórum*, 2009, č. 1, s. 4.

³¹⁴ WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 19, s. 706.

³¹⁵ BUREŠ Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád? *Právní rozhledy*, 1999, č. 3, s. 105.

pro jakousi quasinormativní činnost, čímž nebude respektována dělba moci ve státě tak, jak ji předjímá ústavní pořádek. Z obdobných důvodů by bylo možné napadnout i opuštění přípustnosti dovolání na základě difformity soudních rozhodnutí. Přestože si tuto stránku uvědomuji, domnívám se, že v tomto kontextu je nutné vnímat jedinečnost Nejvyššího soudu. Ta spočívá v tomto ohledu ve skutečnosti, že Nejvyšší soud stále přispívá k zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení (jak je obecným účelem všech soudů v občanském soudním řízení), nicméně svou roli plní jinými prostředky, než soudy níže instančně postavené. A to nikoli skrze další bezbřehý přezkum rozhodnutí, nýbrž skrze sjednocování a usměrňování judikatorní praxe nižších soudů. Pokud je Nejvyššímu soudu poskytnuta dostatečná možnost k této činnosti, bude jeho dopad na ochranu práv a zájmů účastníků nejvýraznější právě díky plnění úlohy sjednocování judikatury. V tomto směru navíc koresponduje nově zvolený přístup s přístupem rakouského OGH.

Zavedení **možnosti nového rozhodnutí** Nejvyššího soudu považuji za výrazný přínos novelizace. Nejen že dojde k výraznému urychlení rozhodování, kdy účastníci nebudou muset čekat na nové rozhodnutí odvolacího soudu, který je beztak vázán vysloveným názorem soudu dovolacího, ale v této koncepci můžeme dále spatřovat také posun k odpovědnosti dovolacího soudu za jeho rozhodnutí. Pokud totiž mohl napadené rozhodnutí pouze zrušit, teoreticky se nemusel příliš zabývat uplatnitelností vlastních námitek a názorů při novém rozhodnutí o věci. Přestože tak jeho názor mohl být naprosto správný, nemůže nově nastat situace, kdy by tento nebyl ve skutečnosti na danou situaci aplikovatelný. Nehledě na fakt, že určité dílčí problémy mohou vyplynout až při novém rozhodování soudu v dané věci. Zavedení omezené možnosti apelace a postavení Nejvyššího soudu do aktivnější role tak považuji za jeden z největších přínosů navrhované novelizace.

Co se týče nově vymezené **definice pojmu „otázka zásadního právního významu“**, domnívám se, že pokus o zlepšení právní úpravy v této oblasti zůstal jaksí na půl cesty. Skutečnost, že výčet situací, za nichž lze danou otázku považovat za otázku zásadního právního významu, je nyní taxativní, lze zhodnotit kladně hned ve dvou směrech. Jednak tím bylo částečně vyhověno námitkám ze strany Ústavního soudu, který demonstrativní výčet považoval za nahrávající nepředvídatelnosti právní úpravy³¹⁶. Druhým přínosem je samotná skutečnost, že v rámci taxativního výčtu je striktně ohraničena volná úvaha Nejvyššího soudu tak, že pokud bude předložený případ spadat mezi zákonem taxativně vymezené situace, bude se jím Nejvyšší soud povinen zabývat. Na druhou stranu je však tímto přístupem dle mého názoru neopodstatněně odnímána diskreční pravomoc Nejvyššího soudu, jehož možnost regulace

³¹⁶ Viz odůvodnění nálezu ÚS ze dne 21.2.2012, sp. zn. Pl.ÚS 29/11.

vlastního nápadu byla novelizací ještě o něco více odepřena. Jak jsem již uvedla v textu práce, považuji přístup, kdy je regulace nápadu na Nejvyšší soud svázána taxativním zákonným výčtem bez skutečně uplatnitelné diskrece samotného Nejvyššího soudu, za nešťastný. Podněcuje jakousi nedůvěru v moc soudní i soudce samotné, když z opatrnosti přenechává tuto pravomoc napříště raději (téměř výlučně) moci zákonodárné. Justice by přitom potřebovala impuls zcela opačný. Vedle toho pak nerespektuje skutečnost, že je to právě a pouze Nejvyšší soud sám, kdo má nejlepší právní povědomí o tom, které otázky jsou otázkami zásadního právního významu – tedy které zasluhují ještě ze strany Nejvyššího soudu upravit. Tuto skutečnost přiznává a prosazuje americkým přístupem *certiorari*, v podmínkách našeho zákonodárství je však tendence v úpravě regulace nápadu na Nejvyšší soud opačná.

Obecně lze tedy říci, že navrhované novelizaci – ačkoli není zcela jistě bez chyb – se v řadě oblastí zřejmě skutečně podaří do značné míry dosáhnout stanoveného cíle - tedy přispět k odbřemenění Nejvyššího soudu a zrychlení a zefektivnění občanského soudního řízení.

Ve vztahu k rakouské právní úpravě revize je pak očekávaná novela dalším krokem k přiblížení obou právních úprav, což vzhledem k efektivnosti rakouské justice považuji za krok správným směrem. V budoucnu by se však podle mého názoru měla pozornost českého zákonodárce konečně zaměřit na komplexní úpravu občanského soudního řízení v novém kodexu, neboť i tato další novela, byť zcela jistě v mnoha oblastech přínosná, opět přispěje k nepřehlednosti českého OSŘ. *De lege ferenda* by se pak dalo uvažovat o některých dílčích změnách po vzoru zahraničních právních úprav – ať už z práva rakouského, či částečně také z práva amerického, jak bylo podrobně rozebráno v textu práce. Nejvíce by dle mého názoru v tomto ohledu zasluhovala pozornost rakouská pokuta za svévoli, teoretická možnost vybudování dovolání jako řádného opravného prostředku a důvěra v rozhodovací činnost soudců nejvyšších soudů podle vzoru amerického přístupu *certiorari*.

9 SUMMARY

The topic of this theses is The Current Issues of the Legal Regulation of the Extraordinary Appeal in the Czech Republic, with the Emphasis on the Concept of the Issue of Essential Legal Importance (Compared with the Austrian Legislation). Although in order to achieve a more complex approach to the topic, the Austrian legal system is being compared to the Czech one, the emphasis of the paper is on the selected issues concerning the extraordinary appeal in the Czech Republic.

With the new legal rules for the extraordinary appeal in the Czech Republic, which are supposed to take effect in January 2013, a series of questions needs to be asked.

Is the system with one stage of appeal the right one to be chosen in our legal, political and social environment? Would there be any advantages in implementing the system with two stages of appeal applied in Austria? What is the main purpose of the amendment? Which is the best way to reach those goals, in particular how can we protect the Supreme Court from overload without putting people's rights in danger? How should the rules of extraordinary appeal admissibility be set? And in general, is the new legislation step in a good direction?

I chose the Czech approach to the regulation of the extraordinary appeal as a *comparatum*, and the Austrian one served me as a *comparandum*. I believe that these two legal systems met the requirements that were essential for comparison. First of all, due to the long common history of the two countries the systems of law are similar enough to make the comparison possible, although the topic is too broad for me to be able to cover all the aspects of the system of remedies in both countries. At the same time, the systems present two different approaches to the subject, showing interesting differences after the countries parted their ways in 1918, while slowly finding their ways to approach each other again with the influence of the European Union.

One of the main reasons that led me to choosing this particular topic for my thesis is the fact that this topic has actually never been covered before, which gave me the hope that I wouldn't just be putting together obvious facts that had been said many times before, but that in fact, I would be given the chance to present a new point of view on this matter.

The judicial decision, though regulated by law, is executed by humans. And humans make mistakes. This is why it is so important to acknowledge the fact, that despite the obvious effort to make the decision-making process as equitable, correct and predictable as possible, decisions are still made by individuals, who are entitled to mistakes. Once we take this into account, we need to provide the parties with the opportunity to seek review of the decision. This is why the modern judicial codes make provisions for such situations by regulating the system of remedies.

At the same time it is necessary to set limits for seeking revision of the judgment. It is not possible for appellate courts to be able to review every single decision made by courts of first instance. The courts are called to solve a dispute between parties, to decide, whose claim is rightful and whose isn't. This very simple principle is the reason why most likely every single court decision will subjectively be viewed as unfair by one of the parties. It is not in the power of appellate courts, with their limited resources, to review all the decisions. Setting limits and conditions is therefore essential in order to make it possible for the appellate courts to fulfill their task. But what is the real task of the court that is called under the Czech law to solve the extraordinary appeals - the Supreme Court? Of course, as all of the other remedies, it is obviously established to correct the mistakes of the lower courts and to give justice to people who are rightfully seeking it.

But the role of the Supreme Court goes in fact much further than that. The Supreme Court is supposed to bring justice to people in a different way, than the appellate courts are. Its biggest power lays in the competence to regulate the judicial decisions of the lower courts. Only by giving the Supreme Court enough authority and protection to do so can the Supreme Court actually fully comply with the expectations. The amendment is a step in the right direction, concerning the role of the Supreme Court.

The thesis consists of seven parts (including introduction), and a conclusion. Each one of the seven parts is divided into chapters and some of the chapters are also divided into subdivisions, if necessary.

The introduction explains the reason, why I decided to choose this particular topic, the methods used in the process of elaborating this thesis as well as the background of systems of remedies in general. In the second chapter I attempt to explain the term "remedy of erroneous judgment". The third chapter is devoted to a short historical review of the development of the civil procedure, and the extraordinary appeal in particular. In chapter four I focus on the purpose of the extraordinary appeals. In chapter five selected topics concerning the regulation of extraordinary appeal are being compared. I focused one whole chapter, chapter six, on the legal and judicial definition of the term "Issue of Essential Legal Importance". The decision of the Czech Constitutional Court nr. Pl.ÚS 29/11, repealing the § 237 par. 1 letter c) of the Czech Code of Civil Procedure, is also discussed. Chapter seven is devoted to explaining the constitutional complaint. In the conclusion I attempt to answer the questions I asked in the introduction. I summarize the conclusions I came to and offer some additional personal opinions on some of the problems.

Seznam použité literatury a jiných pramenů

Monografie, komentované zákony

- 1) BALLON, Oskar. *Einführung in das österreichische Zivilprozessrecht: Streitiges Verfahren*. Graz: Leykam Verlag, 1987, 314 s.
- 2) BUCHEGGER, Walter a kol. *Praktisches Zivilprozessrecht I: Streitiges Verfahren*. Wien: Springer-Verlag WienNewYork, 1997, 618 s.
- 3) BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. Praha: Orbis Praha, 1935, 450 s.
- 4) BUREŠ Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*, Praha: C.H.Beck, 1994, 132 s.
- 5) DEIXLER-HÜBNER, Astrid, KLICKA, Peter. *Zivilverfahren: Erkenntnisverfahren und Grundzüge des Exekutions- und Insolvenzrechts*. LexisNexis ARD ORAC, 2005. 335 s.
- 6) DEIXLER-HÜBNER, Astrid, ROTH, Marianne. *Der Zivilprozess in der Praxis*. Wien: Orac, 1996. 303 s.
- 7) DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 3343 s.
- 8) FASCHING, Hans, KONECNY, Andreas. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. WIEN: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhndlung, 2005. 1172 s.
- 9) FASCHING, Hans. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts*. 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990. 1232 s.
- 10) FEIL, Erich, KROISENBRUNNER, Elke. *Zivilprozessordnung, Kurzkomentar für die Praxis*. Wien: Linde Verlag, 2003. 1312 s.
- 11) FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974. 102 s.
- 12) FICOVÁ, Svetlana. *Systém opravných prostředkov v civilnom procese*. Bratislava: MANZ, 1998, 103 s.
- 13) FLETCHER, George, SHEPPARD, Steve. *American Law In a Global Context, The Basics*. Oxford: University Press, 2005. 682 s.
- 14) GLANDON, Marry Ann, GORDON, Michael Wallace, OSAKWE, Christipher. *Comparative Legal Traditions*. West Publishing Co. St. Paul MINN: 1985. 1091 s.
- 15) HENDRYCH, Dušan. *Právnícký slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1459 s.
- 16) HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní III. díl - Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha: Wolter Kluwer ČR, a. s., 2010. 988 s.

- 17) HORÁLKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník*. Praha: Leda, 2003. 384 s.
- 18) JOLOWICZ, John Anthony, Remco van RHEE. *Recourse against Judgments in the European Union*. Hague: Kluwer Law International, 1999. 320 s.
- 19) KLAUSER, Alexander, KODEK, Georg. *Jurisdiktionsnorm und Zivilprozessordnung*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2006. 1650 s.
- 20) KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996. 248 s.
- 21) KODEK, Georg, MAYR, Peter. *Zivilprozessrecht*. Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels, 2011. 350 s.
- 22) MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 1999. 572 s.
- 23) MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. Jinočany: Nakladatelství H&H, 1993. 533 s.
- 24) MAZÁK, Ján. *Základy občianskeho procesného práva*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o, 2004. 699 s.
- 25) MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 573 s.
- 26) NEUBAUER, David. *America's Courts and the Criminal Justice System*. 4. vydání. California: Brooks/Cole Publishing Company, 1992. 489 s.
- 27) NOWAK, John, ROTUNDA, Ronald. *Constitutional Law*. 6. vydání. St.Paul, MINN: West Publishing Co., 2000. 1575 s.
- 28) RECHBERGER, Walter, SIMOTTA Daphne. *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts, Erkenntnisverfahren*. Wien: MANZ, 2010. 805 s.
- 29) SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 1202 s.
- 30) STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 660 s.
- 31) STEYN, Johan. *The Intractable Problem of The Interpretation of Legal Texts*. Sydney: Sydney Law Review, 2003, 555 s.
- 32) ŠIMÍČEK, Vojtěch. In FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed). *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 896 s. (§ 4 Ústavy)
- 33) VANĚČEK, Václav. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. 3. vydání. Praha: Orbis, 1975, 581 s.
- 34) WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, 751 s.

- 35) WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena, FRINTOVÁ, Dita. *Apelace, kasace, revize v civilním procesu*. In PAUKNEROVÁ, Monika, TOMÁŠEK, Michal (ed.). *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009. 424 s.

Diplomové a disertační práce:

- 1) MÍČA, Ladislav. *Ordály a přísaha v českém zemském právu doby předhusitské*. Olomouc, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Vedoucí diplomové práce: Mgr. Antonín Kalous, M.A., Ph.D.
- 2) NOVOTNÁ, Tereza. *Úloha dovolání v systému opravných prostředků*. Brno, 2012. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce JUDr. Petr Lavický, Ph.D.
- 3) SCHELLEOVÁ, Andrea. *Civilní proces v meziválečném období v ČSR*. Brno, 2006. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce JUDr. Renata Veselá.
- 4) SOCHOROVÁ, Martina. *Komparace českého a francouzského civilního dovolání*. Brno, 2010. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce JUDr. Petr Lavický, Ph.D.
- 5) ŠÍNOVÁ, Renata. *Účastníci nalézacího soudního řízení ve věcech civilních*. Brno, 2005. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí disertační práce: doc. JUDr. Jaruška Stavínohová, CSc.

Články v odborných periodikách

- 1) BOBEK, Michal. *Curia ex machina: o smyslu činnosti nejvyšších a ústavních soudů*. *Právní rozhledy*, 2006, č. 22, s. 1-15.
- 2) BOBEK, Michal. *Úvahy o uveřejňování soudních rozhodnutí*. *Právní rozhledy*, 2010, č. 11, s. 396 – 409.
- 3) BULÍN, H. *Advokát jako nucený zástupce dovolatele v občanském řízení soudním*. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 5. s. 24 – 33.
- 4) BULÍN, Hynek. *Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, č. 4, s. 16 – 49.
- 5) BUREŠ Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?* *Právní rozhledy*, 1999, č. 3, s. 105 – 114.
- 6) DAVID, Ludvík. *Má být dovolací přezkum limitován uplatněnými dovolacími důvody?* *Právní rozhledy*, 2010, č. 10, s. 372 – 374.

- 7) DERKA, L. Hranice neúplné apelace. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6, s. 297-298.
- 8) DERKA, L. Občanské soudní řízení a zásada neúplné apelace. *Právní rozhledy*. 2003, č. 12, s. 613-615.
- 9) DRÁPAL, Ljubomír. Odvolání po novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*, 2001, č. 9, s. 1-23 (mimořádná příloha).
- 10) ELIÁŠ, Karel. Právní úprava odvolání se zřetelem k obchodním věcem. *Právní rozhledy*, 1993, č. 4, s. 111-118.
- 11) CHALUPA, Luboš. Přípustnost dovolání po zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7-8, s. 29 – 30.
- 12) JIRSA, Jaromír. Civilní proces po účinnosti souhrnné novely občanského soudního řádu a několik dalších úvah nad jeho perspektivami. *Právní rozhledy*, 2011, č. 5, s. 153 – 163.
- 13) JIRSA, Jaromír. Souhrnná novela občanského soudního řádu - příležitost ke změně. *Právní rozhledy*, 2009, č. 6, s. 198 – 208.
- 14) KMEC, Jiří. Právo na přístup k (Ústavnímu) soudu v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva – 1. Část. *Právní rozhledy*, 2012, č. 7, s. 234 a násl.
- 15) KMEC, Jiří. Právo na přístup k (Ústavnímu) soudu v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva – 2. Část. *Právní rozhledy*, 2012, č. 8, s. 273 a násl.
- 16) KOPA, Martin. Přístup k Ústavnímu soudu z pohledu štrasburské judikatury. *Právní rozhledy*, 2011, č. 21, s. 782 – 788.
- 17) KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení z pohledu stávající a připravované právní úpravy. *Právní fórum*, 2012, č. 6, s. 241 – 247.
- 18) KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech, *Právní rozhledy*, 2009, č. 13, s. 479 – 481.
- 19) KÜHN, Zdeněk. Civilní dovolání v zákratech ústavní justice. *Právní rozhledy*, 2012, č. 22, s. 771 – 777.
- 20) KYSELA, Jan, KÜHN, Zdeněk. Křece ústavních soudů ze srovnávací perspektivy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2003, č. 1, s. 1 – 16.
- 21) MACKOVÁ, Alena. Nad novelou občanského soudního řádu, *Bulletin advokacie*, 1994, č. 1, s. 5 – 8.
- 22) MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č.30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 8, s. 24 – 38.
- 23) MICHNA, Lukáš. Praktická poznámka k účinkům koncentrace řízení podle § 118b a § 118c OSŘ, *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, s. 446 – 448.

- 24) MORAVEC, Ondřej. Vztah ústavní stížnosti a dovolání jako systémový problém právního řádu České republiky. *Právní rozhledy*, 2012, č. 4, s. 137 – 142.
- 25) NEVRLKOVÁ, Jana. MOLEK, Pavel. Problém konformity při interpretaci právních norem. *Právní rozhledy* 2/2006, s. 47 – 55.
- 26) SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes, *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6-7, s. 25 – 40.
- 27) SVOBODA, K. Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže, *Bulletin advokacie* 2009, č. 3, s. 22 – 23.
- 28) VLASÁK, Michal. Dovolání po souhrnné novele občanského soudního řádu, *Právní rozhledy*, 2009, č. 9, s. 308 – 312.
- 29) WINTEROVÁ Alena a kol. Koncentrace civilního soudního řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 4, s. 8 – 23.
- 30) WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2008, č. 19, s. 706 – 711.
- 31) ZOULÍK, František, DVOŘÁK, Bohumil. K vývoji a perspektivám českého civilního procesu. *Právní fórum*, 2009, č. 1, s. 1 – 5.

Judikatura:

- 1) Nález Ústavního soudu ze dne 1. března 2004 sp. zn. IV. ÚS 582/02
- 2) Nález Ústavního soudu ze dne 10. května 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05
- 3) Nález Ústavního soudu ze dne 11. února 2004, SP. ZN. 153/2004 Sb.
- 4) Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 2000, sp. zn. Pl. ÚS 43/2000
- 5) Nález Ústavního soudu ze dne 14. září 2005 sp. zn. III. ÚS 289/04
- 6) Nález Ústavního soudu ze dne 15. července 2004, sp. zn. II. ÚS 594/02
- 7) Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2006, sp. zn. III. ÚS 202/05
- 8) Nález Ústavního soudu ze dne 17. července 2006, sp. zn. Pl. ÚS 18/06
- 9) Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2003, sp. zn. IV. ÚS 414/01
- 10) Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94
- 11) Nález Ústavního soudu ze dne 21. února 2012, č. Pl. ÚS 29/11
- 12) Nález Ústavního soudu ze dne 21. února 2012, č. Pl. ÚS 29/11
- 13) Nález Ústavního soudu ze dne 23. února 1995, sp. zn. III. ÚS 181/95
- 14) Nález Ústavního soudu ze dne 26. dubna 2012, sp. zn. III. ÚS 2030/09
- 15) Nález Ústavního soudu ze dne 26. září 1996 sp. zn. III. ÚS 176/96
- 16) Nález Ústavního soudu ze dne 9. července 1998 sp. zn. III. ÚS 206/98

- 17) Rozhodnutí 1 Ob 216/02z
- 18) Rozhodnutí 1 Ob 310/01, 1 Ob 334/98
- 19) Rozhodnutí 2 Ob 84/06a
- 20) Rozhodnutí 4 OB 622/88
- 21) Rozhodnutí 6 Ob 579/84
- 22) Rozhodnutí 6 Ob 95/02 t.
- 23) Rozhodnutí 8 ObA 57/97
- 24) Rozhodnutí LGZ Wien 41 R 212/03
- 25) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. dubna 2000, 22 Cdo 620/2000
- 26) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2003, sp. Zn. 30 Cdo 1923/2003
- 27) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 29 NSČR 66/2011
- 28) Rozhodnutí OGH ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 3 Ob 196/10 k
- 29) Rozhodnutí OGH, sp. zn. 2 Ob 162/98 g
- 30) Rozhodnutí RdW 2000/285
- 31) Rozhodnutí RS OGH 1996/07/17
- 32) Rozhodnutí RS OGH 2001/09/25
- 33) Rozhodnutí RS OGH 2003/12/09
- 34) Rozhodnutí RS U OGH 1996/01/30 1 Ob 610/95
- 35) Rozhodnutí RS U OGH 1998/03/30 8 Ob 89/98s
- 36) Rozhodnutí RS U OGH 1999/0901 7 Ob 178/99y
- 37) Rozhodnutí RS U OGH 2002/11/13 7 Ob 251/02s
- 38) Rozhodnutí RS U OGH 2004/03/16, 10 ObS 278/03k
- 39) Rozhodnutí RS U OGH 2004/07/06 7 Ob 6/04i
- 40) Rozhodnutí RS U OGH 2005/09/27 1 Ob 195/05s
- 41) Rozhodnutí SJ, 1997, č. 101 – NS sp. zn. 2 Cdon 1339/96
- 42) Rozhodnutí SZ 57/142
- 43) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2001, sp. zn. 26 Cdo 1918/99
- 44) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2005, sp. zn. 21 Cdo 1392/2004
- 45) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. srpna 2009, sp. zn. 22 Cdo 4116/2008
- 46) Rozsudek pléna ESLP ze dne 21. února 1975, č. 4461/70
- 47) Rozsudek ze dne 12. října 2010, *Adamiček proti České republice*, ve věci č. 35836/05
- 48) Rozsudek ze dne 13. října 2011, *Tieze a Semeráková proti ČR*, ve věci č. 26908/09 a 30809/10
- 49) Rozsudek ze dne 17. ledna 1970, *Delcourt proti Belgii*, ve věci č. 2689/65

- 50) Rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, *Běleš a další proti České republice*, ve věci č. 47273/99
- 51) Rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, *Zvolský a Zvolská proti České republice*, ve věci č. 46129/99
- 52) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2007, sp. zn. 28 Cdo 1952/2007
- 53) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. března 2001, sp. zn. 26 Cdo 931/2000
- 54) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2011, sp. zn. 23 Cdo 1398/2010
- 55) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 35 Odo 317/2001
- 56) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 2004, sp. zn. 26 Cdo 1491/2003
- 57) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. října 2006, sp. zn. 28 Cdo 2551/2006
- 58) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2001, sp. zn. 26 Cdo 2836/2000
- 59) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. listopadu 2004, sp. zn. 26 Cdo 464/2004
- 60) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 1998, sp. zn. 23 Cdo 1075/98
- 61) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 602/2009
- 62) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2003, sp. zn. 30 Cdo 1923/2003
- 63) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2001, sp. zn. 25 Cdo 3065/2000
- 64) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2005, sp. zn. 20 Cdo 2410/2004
- 65) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2005, sp. zn. 29 Odo 662/200
- 66) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. září 1997, sp. Zn. 2 Cdon 1339/96
- 67) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2001, sp. zn. 20 Cdo 2956/2000
- 68) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2011, sp. zn. 23 Cdo 2703/2010
- 69) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2011, sp. Zn. 23 Cdo 2703/2010,
- 70) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 1996, sp. zn. 2 Cdon 1154/96
- 71) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2001, sp. zn. 20 Cdo 2956/2000
- 72) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2004, sp. zn. 20 Cdo 83/2003
- 73) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 1999, sp. zn. 26 Cdo 1121/99
- 74) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2009, sp. zn. 22 Cdo 1695/2007
- 75) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003
- 76) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003
- 77) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97
- 78) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp. zn. 20 Cdo 1760/98
- 79) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2004, sp. zn. 21 Cdo 541/2004
- 80) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2009, sp.zn. 32 Cdo 478/2008
- 81) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2002, sp. zn. 20 Cdo 910/2000
- 82) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2000, sp. zn. 20 Cdo 2482/99

- 83) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2005, sp. zn. 29 Odo 751/2003
- 84) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. března 2001, sp. zn. 22 Cdo 1421/2000
- 85) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. listopadu 2005, sp. zn. 21 Cdo 237/2005
- 86) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. března 2001, sp. zn. 22 Cdo 1421/2000
- 87) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. května 2012, sp. zn. 21 Cdo 2079/2011
- 88) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2002, sp. zn. 29 Odo 402/2002
- 89) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2005, sp. zn. 26 Cdo 180/2004
- 90) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. září 2004, sp. zn. 26 Cdo 2477/2003
- 91) Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. listopadu 2001, sp. zn. IV. ÚS 379/01
- 92) Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. února 1995, sp. zn. III. ÚS 116/94
- 93) Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. února 2001, sp. zn. IV. ÚS 101/01
- 94) Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94
- 95) Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. března 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06
- 96) Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. března 2004, sp. zn. II. ÚS 502/03
- 97) Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. dubna 2007, sp. zn. I. ÚS 272/07
- 98) Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. dubna 2007, sp. zn. II. ÚS 825/07
- 99) Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. března 2007, sp. zn. II. ÚS 803/06
- 100) Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. října 2008, sp. zn. I. ÚS 860/08
- 101) Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. září 2008, sp. zn. II. ÚS 2131/08

Internetové adresy, zákony a jiné zdroje

- 1) ASPI (Aktualizovaný systém právních informací).
- 2) Důvodová zpráva k novele občanského soudního řádu z roku 2011. Dostupná z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4978&d=315854>
- 3) Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.
- 4) Důvodová zpráva k zákonu č. 238/1995 Sb.
- 5) Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.
- 6) Rakouská hospodářská komora, Wirtschaftskammer Österreich. [online] Portal.wko.at, [cit. dne 10. 1. 2013]. Dostupné na: http://portal.wko.at/wk/format_detail.wk?AngID=1&StID=424477&DstID=0.
- 7) KNÖTIG, Petr. *Nejvyšší soud v Brně v roce 2011 výrazně zvýšil produktivitu rozhodovací činnosti* [online]. nsoud.cz, 1. 2. 2012. [cit. 28. 11. 2012]. Dostupné na: http://www.nvoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~Tisk

[ovezpravy~Nejvyšší soud v Brně v roce 2011 výrazně zvýšil produktivitu rozhodovací činnosti~?openDocument&lng=CZ>.](#)

- 8) KRUČINSKÁ, Tereza. *Dovolání k NS dozná změn, možná už od příštího roku* [online]. ceskatelevize.cz, 22. 10. 2012 [cit. 5. 12. 2012]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/200513-dovolani-k-ns-dozna-zmen-mozna-uz-od-pristiho-roku/>.
- 9) Návrh novely občanského soudního řádu z roku 2011. Dostupný z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4978&d=315854>
- 10) Návrh zákona o soudní příslušnosti a civilního řádu soudního, který byl předložen roku 1937 Národnímu shromáždění. [online]. psp.cz, [cit. 27. 11. 2011]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0431_01.htm.
- 11) PAULDURA, Lukáš. *Podmínky užití opravných postupů dle § 164 o. s. ř. a jejich následný přezkum* [online]. pravnickeforum.cz, 25. 2. 2011 [cit. 27. 11. 2011]. Dostupné na <http://www.pravnickeforum.cz/dokument/nahled-dokumentu/doc-d34553v44165p1-podminky-uziti-opravných-postupu-dle-164-o-s-r-a-jejich/?query=+%24type%3D12>.
- 12) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 11 a 14
- 13) US Supreme Court Rules, effective February 16, 2010 [online]. Supremecourt.cz. [cit. 19. 12. 2012]. Dostupné na <http://www.supremecourt.gov/ctrules/ctrules.aspx> >
- 14) Ústava Spojených států amerických ze dne 17. září 1787
- 15) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 16) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- 17) VRCHA, Pavel. *Jak dál po nálezu Ústavního soudu, který zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.* [online]. vrcha.webnode.cz. 1. 3. 2012. [cit. dne 26. 3. 2012]. Dostupné na <http://vrcha.webnode.cz/news/jak%20dal%20po%20nalezu%20ustavniho%20soudu%2c%20ktery%20zrusil%20ustanoveni%20%2c%20a7%20237%20odst-%201%20pism-%20c%29%20o-%20s-%20r-1/>.
- 18) www.beck-online.cz
- 19) www.concourt.cz
- 20) www.jusline.at
- 21) Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.
- 22) Zákon č. 111/1895 ř. z., jurisdikční norma
- 23) Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, (civilní řád soudní), ve znění pozdějších předpisů

- 24) Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).
- 25) Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
- 26) Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
- 27) Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb.
- 28) Zákon č. 251/1934 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákonů o občanském řízení soudním, o řízení exekučním a o řízení nesporném, ve znění pozdějších předpisů
- 29) Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb.
- 30) Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.
- 31) Zákon č. 328/1968, OGH-Gesetz (Zákon o Nejvyšším soudním dvoru), ve znění pozdějších předpisů
- 32) Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů
- 33) Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád.
- 34) Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
- 35) Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb.
- 36) Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
- 37) Zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb.
- 38) Zákon č. 83/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.
- 39) Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- 40) Zákon č. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
- 41) Zákon č. 30/2000 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 42) Zákon ze dne 1. 8. 1895 über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung) - Rakouský občanský soudní řád